SCRIITORI GRECI ȘI ROMANI

CATULLUS

CARMINA

EDIȚIE BILINGVĂ

UNIVERSITAS

Catullus

CARMINA

În aceeaşi colecţie:

PLATON - *Republica* **(2 voi.)**

HOMER *-Iliada* **(3 voi.)**

Presocraticii - *Fragmentele eleaţilor* **TlTUS LIVIUS** — *De la fundarea Romei* **(5 voi.)**

SCRIITORI GRECI Ş ROMAN

CATULLUS

CARMIN

Traducere, studiu introductiv şi note
de TEODOR NAUM

UNIVERSITAS

UNIVERSITAS este un imprint al Editurii **Teora.**

Director departament **UNIVERSITAS:** Gelu Diaconu
Coperta: Gheorghe Popescu
Director general: Teodor Răducanu

NOT 3159 UMA POEZII, CATUL
ISBN 973-20-0034-1
Printed in Romania

Distribuţie:
Bucureşti: B-dul Al. I. Cuza nr. 39; tel./fax: 222.45.33
Sibiu: Sos. Alba Iulia nr. 40; tel.: 069/21.04.72; fax: 069/23.51.27

Teora - Cartea prin poştă
CP 79-30, cod 72450 Bucureşti, România
Tel./fax: 252.14.31; e-mail: cpp@teora.kappa. ro

Teora
CP 79-30, cod 72450 Bucureşti, România
Fax: 210.38.28; e-mail: teora@teora.kappa.ro
Internet: «mw.teora.ro

Cuprins

CATUL ŞI OPERA SA

Opera poetului înfăţişată astăzi în traducere integrală românească este interesantă din multe puncte de vedere. Ea răsfrânge momentul din istoria societăţii romane din secolul I î.Chr. în care ia fiinţă, în această societate, viaţa galantă, de lux şi petreceri, îmbinate însă şi cu preocupări literare, şi în care pătrunde şi femeia, pe cale de a se emancipa din condiţia ei de altădată. Ea coincide şi cu un moment politic: acela în care vechiul regim e pe cale de dispariţie. Această operă are deci, mai întâi, un interes istoric. Ea are şi unul literar, întrucât autorul ei este un mare artist. Personalitatea lui omenească încă se desprinde din versurile sale şi ea este indisolubil legată de operă; ea ne interesează mai ales prin iubirea poetului pentru o patriciană frumoasă şi cuceritoare, dar depravată, iubire care a dat literaturii latine cele mai frumoase poezii lirice de amor.

Născut la Verona în 84 şi mort în 54 î.Chr., poetul făcea parte dintr-o însemnată şi bogată familie. Numele său întreg este Caius Valerius Catullus şi el însuşi se numeşte pe sine, în versurile sale, cu cognomenul. Tatăl său avea legături sociale de seamă: el dădea ospitalitate lui Cezar când acesta era proconsul în Galia. în oraşul natal, fiul va fi primit o educaţie morală, după cum dovedesc sentimentele de familie ce se desprind din opera lui, şi tot acolo prima sa educaţie poetică, nu numai latină, ci şi greacă, după cum o dovedeşte studiul izvoarelor sale. De timpuriu el începu să facă poezii de dragoste. în anul 66, la optsprezece ani, Catul veni la Roma, unde se adunau şi alţi tineri de talent din Galia Cisalpi- nă, cu care el intră în legături strânse de prietenie şi de comunitate literară. Pe lângă aceştia, în societatea înaltă în care, mulţumită t alentului dovedit de pe când era la Verona, ca şi situaţiei sale materiale, poetul putu uşor intra, el întâlni oameni cu vază, ca I i. Manlius Torquatus, consulul din anul 65, ori fiul său Lucius, pretor în 49, pentru care compuse cântecul de nuntă (LXI). în curând, o întâmplare, fericită pentru poezia latină, nefericită pentru

pasiunea prea serioasă şi exuberantă a tânărului poet, dădu ocazie talentului său să câştige şi gloria viitorimii: în lumea mare pe care o frecventa la Roma, el întâlni o femeie cu care începu, în anul 62, aşadar la 22 de ani, un roman de dragoste, care este cel mai mare eveniment din viaţa sa. Numele ei în versurile poetului e Lesbia, în cuminţirea poetei din Lesbos, Safo, aşadar un nume fictiv. Ea însă nu era o ficţiune. Istoria literară s-a ocupat de ea. Pe temeiul unei afirmaţii a scriitorului latin Apuleius, a fost identificată cu Clodia, sora tribunului Publius Clodius Pulcher, agentul politic al lui Cezar şi duşmanul lui Cicero, identificare rămasă tradiţională, deşi negată de unii critici. Născută pe la 94, deci cu zece ani mai mare decât poetul, ea luase în căsătorie, în anul 63, pe Q. Metellus Celer, consul în anul 60. Catul a putut-o cunoaşte chiar în casa părintească din Verona, unde Metellus Celer locuia în calitate de propretor al Galiei Cisalpine. Rămasă văduvă în 59, prin moartea lui Metellus, otrăvit, se zicea, de dânsa, ea începu să ducă o viată uşuratică si scandaloasă în văzul tuturor, într-o so- cietate în care vechile virtuţi romane se prăbuşeau. Clodia era, de altfel, femeie frumoasă, spirituală, instruită şi pasionată.

Amorul lui Catul cu Lesbia a fost tulburat, poate în anul 58, de moartea unui frate, care, plecând în Asia-Mică, poate în cohorta vreunui pretor, murise acolo şi fusese înmormântat în Troada. Poetul se retrase la Verona, ca să deplângă în elegia LXV şi în LXVIII 19 si urm. LXVIII b, 90 si urm., moartea fratelui său în accente de duioşie, lipsite de orice retorică. Tot din Verona el trimite lui Ortalus (Hortensius Ortalus, marele orator, rivalul lui Cicero) o traducere din poetul grec Calimah (LXVI), însoţită de elegia LXV, menţionată mai sus.

în anul 57 î.Chr. un nou eveniment în viaţa lui Catul poate fi datat, şi acum cu precizie: fie pentru a-şi reface averea, zdruncinată din pricina vieţii nechibzuite şi dezordonate pe care o dusese până atunci, fie pentru a vedea cu ochii acel Orient, care, din prima tinereţe, îi ademenise imaginaţia poetică, el plecă, dimpreună cu C. Helvius Cinna, bunul său amic şi poet el însuşi, în cohorta propretorului C. Memmius Gemellus, personajul căruia

Lucreţiu i-a dedicat poema sa şi căruia i se atribuise pentru anul 57 pretura Bitiniei. înşelat în speranţa de a se îmbogăţi în Bitinia sub egida lui Memmius, el putu, în schimb, aduce, cu prilejul acestei călătorii, un sacrificiu funebru la mormântul fratelui său din Troada.

în primăvara anului 56 Catul se întoarse în patrie şi apoi la Roma. Aici Lesbia îşi ducea viaţa ei de desfrâu. în acestă ultimă perioadă a vieţii sale (a. 55-54), nemaiputând răbda să vadă că Lesbia îi preferă nişte netrebnici, poetul îi atacă şi pe aceştia şi pe ea însăşi în termeni care arată că, în acea societate galantă care întrunea la un loc oameni de spirit, fini şi eleganţi, rămăseseră încă urmele rusticităţii romane. în anul 54 se pare că Lesbia a cercat să-l aducă din nou la sine pe poet; acesta însă a avut puterea să rupă relaţiile cu ea. în aceeaşi epocă şi în termeni tot aşa de vehemenţi, Catul a atacat şi pe puternicii zilei, pe Cezar şi Pompei, ca şi pe acoliţii acestora, poate din preferinţe republicane şi din dezgust pentru intrigile şi ambiţiile politice ale momentului (care, de altfel, puteau fi foarte bine materie de inspiraţie pentru muza satirică a poetului), poate chiar din motive personale. Anul 54 este ultimul al vieţii poetului: el avea numai 30 de ani!

A

Opera lui Catul, aşa cum o avem azi, constă din 113 poezii (116 după numărătoarea tradiţională, din care însă trei, numerele 18, 19 şi 20, nu figurează în manuscrisele poetului). Aceste poezii, de dimensiuni si metre deosebite, sunt foarte variate ca ton si cu- prins: poezii de dragoste, poezii ocazionale, epitalame, poeme epice, elegii, epigrame satirice. Două lucruri explică şi definesc această operă: pe de o parte, personalitatea artistică a autorului ei - şi, putem adăuga, şi cea omenească - pe de alta, apartenenţa lui la alexandrinismul roman, derivat din cel grec. Cu această şcoală poetică erudită cu preocupări de perfecţionare a formei şi având ca temă favorită amorul, şi care a înflorit în Răsăritul grec după cuceririle lui Alexandru cel Mare, literatura latină a venit în contact de timpuriu. Când însă, după cucerirea Greciei de către

romani, influenţa greacă a devenit mai directă, imitatorii romani ai poeziei alexandrine se înmulţiră. Şcoala alexandrină romană se constituie între anii 65 şi 40 î.Chr. Cei mai mulţi poeţi alexandrini romani, aşa-numiţii «poeţi noi» sau, cu.termenul grecesc, «neoteroi» erau din Galia Cisalpină. Unii dintre ei, cum e C. Helvius Cinna, Caecilius din Comum, Cornelius Nepos, istoricul, şi el poet, C. Licinius Calvus, se întâlnesc în versurile lui Catul.

Alexandrinismul acestuia constă uneori numai în menţiunea amănuntului istoric, mitologic sau geografic (chiar în poezii care derivă din altă inspiraţie); alteori însă, şi anume în acele poezii în care poetul latin imită sau numai traduce pe alexandrinii greci (LXIII, LXIV, LXVI) el se vede şi în anumite procedee ale şcolii alexandrine (lipsă de unitate a operei de artă, «epyllion» în loc de poemă de tip omeric, subiect neobişnuit, abuz de mitologie, variantă mai puţin cunoscută a unui mit, juxtapunere de mituri, contrast). Astfel, în poema intitulată *Şuviţa Berenicei* (LXVI), tradusă, după chiar mărturia lui Catul, din poetul grec Calimah - şeful şcoalei alexandrine greceşti - e vorba de un subiect ciudat (vezi nota 1), dezvoltat cu foarte multă erudiţie mitologică, geografică şi istorică şi cu perifraze poetice în acelaşi gust, ceea ce face ca poema să fie un tip de poezie alexandrină. Tot după Calimah, şi poate îndată după întoarcerea lui din Asia, a compus Catul poema LXIII, intitulată *Attis,* în care glorifică puterea Cibelei, Mama zeilor, şi descrie cultul orgiastic, frigian, celebrat în onoarea ei şi caracterizat prin stigăte de bucurie şi gemete de durere. Subiectul de asemenea neobişnuit, va fi fost pentru poetul latin o temă interesantă, în dezvoltarea căreia nu lipsesc note de originalitate: impresionantă este, mai ales, în această mică poemă, tânguirea plină de patos a eroului; acesta, când se trezeşte din somn, îşi deplânge starea, regretând că pierde bucuriile vieţii şi că e silit a duce o viaţă barbară. în acelaşi spirit, poetul dezvoltă în «epyllion»-ul intitulat *Nunta lui Peleu cu zeiţa Thetis* două din cele mai cunoscute mituri ale antichităţii (vezi nota 1). Ele sunt

juxtapuse: al doilea însă, care nu este decât un episod, e mai întins decât subiectul principal, rupt în două, ceea ce distruge uni

tatea, dar procedeul este alexandrin şi poetul e conştient de aceasta. Scopul lui e altul: el vrea să pună în contrast veselia nunţii cu desperarea unei amante părăsite. Erudiţia mitologică nu lipseşte, dar amănuntele sunt vii, colorate, graţioase. Pe de altă parte, episodul, căruia poetul i-a dat o dezvoltare aşa de mare fiindcă geniului său i se potrivea descrierea unei iubiri nefericite, se impune prin elementul său patetic, care va influenţa pe Vergiliu în cartea IV-a a *Eneidei.* Alexandrismul lui Catul nu rămâne, deci, un element închistat şi străin: poetul îi dă viaţă, motivele alexandrine sunt reelaborate, devin personale[1]. Un exemplu tipic de felul cum poetul latin traduce un original grec ni-1 dă vestita odă tradusă din Safo (LI), care indică începutul dragostei cu Lesbia. Ea nu e o simplă traducere, ci o interpretare personală şi romană: poetul aplică ideile şi expresiile modelului la propria sa stare sufletească, iar schimbarea de ton din ultima strofă, apostrofa către sine însusi, este romană.

In cele două epitalame (LXI şi LXII), pentru care poetul a avut, poate, ca model tot pe Safo, el a plecat, ca şi aceasta, de la realitatea populară a genului: diferitele părţi ale celui dintâi, scris pentru nunta lui Manlius Torquatus şi a Viniei Aurunculeia, corespund diferitelor momente ale solemnităţii nupţiale romane. Şi dacă unele motive tradiţionale derivă din modelul grecesc pe care îl va fi avut Catul înaintea ochilor, emoţia lirică si mişcarea dra- matică trebuie puse pe seama poetului latin. Cel de-al doilea epita- lam, fără destinaţie specială, are forma unei întreceri între un cor de băieţi şi unul de fete, un cântec altern sau amebeu, principiu artistic care se găseşte şi în poezia bucolică. El se înseamnă printr-o compoziţie desăvârşită, bazată pe paralelismul dintre strofele celor două coruri.

Restul operei lui Catul cuprinde poezii mult mai scurte. Sunt poeziile pe care el le-a numit «nimicuri». între ele se găsesc, mai intâi, poeziile închinate Lesbiei, din care nu lipseşte nici o nuanţă a sentimentului dragostei, de la cel mai copilăros fior şi de la cea

[1] **Salvatore Gaetani,** *La Poesia di Catullo,* **p. 123 şi urm.**

mai pasionată înflăcărare până la o tot aşa de pasionată ură. Câteva din ele sunt celebre, adevărate bijuterii artistice, delicate şi graţioase: *Către pasărea Lesbiei, La moartea păsării.* Tema săruturilor din V motivată de ideea morţii, e tot asa de celebră. Si la fel VII, în care poetul răspunde iubitei lui cu cele două comparaţii: aceea a nisipului - înnoită însă, ca să nu zicem contaminată de alexandrinismul poetului - şi aceea a stelelor care «văd amorurile furtive ale îndrăgostiţilor, când «noaptea tace»: natura ia parte la fericirea acestora! Când gelozia începe să-l roadă pe poet, «ceea ce spune iubita iubitului ei trebuie s-o scrii pe vânt şi pe apă», va zice el în LXX. Zadarnic face poetul jurăminte de amor sincer Lesbiei (în LXXXVI şi LXXXVII) sperând încă în iubirea ei (XCII): ea e obosită de fidelitatea poetului. Şi când poetul e sigur că Lesbia îl înşală, deşi o mai iubeşte, ba încă şi mai mult, el nu mai poate avea pentru dânsa nici o preţuire (LXXII, 5 şi 7,8; vezi şi LXXV). în curând, în sufletul lui va fi şi iubire şi ură şi el o va spune într-un distih «limpede ca o perlă» (Haupt). împăcarea e numai trecătoare: poetul se zbuciumă între iubire şi hotărârea de a rupe (VIII). Când Lesbia decade cu totul, poetul îi aruncă invectivele din XXXVII şi LVIII. Poate tot ei îi cere înapoi scrisorile de dragoste (XLII). După alte câteva invective, el înalţă către zei rugăciunea din LXXVI, în care critica a întrezărit un sentiment aproape creştin. Ultima poezie din ciclul Lesbiei (XI) cuprinde cuvântul de adio al poetului către femeia care este încă «iubita lui».

Alături de ciclul Lesbiei, acela al călătoriei poetului în Orient cuprinde, afară de aluziile satirice la pretorii Memmius şi Piso din X şi XXVIII, poeziile XLVI (bucuria plecării din Bitinia), CI (scurtă elegie funerară la mormântul fratelui din Troada), XXXI (fericirea de-acasă, de la Sirmio) şi, în sfârşit, IV (povestea corăbiei de pe malul lacului).

Acelaşi motiv al întoarcerii acasă dintr-o călătorie se găseşte şi în IX. Dar iată şi alte subiecte, alte întâmplări din viaţa zilnică a poetului. în XXVII el cere să i se dea de băut, fără a face însă, ca Horaţiu, o odă bahică, ci rămânând în sfera conversaţiei familiare; în LIII un cuvânt de spirit la un proces, în XXXV o invitaţie la

Verona, făcută unui poet amic, în L amintirea unei conversaţii cu Calvus.

în alte piese, tonul devine satiric. Pe Asiniu Marucinul, care avea obiceiul să fure comesenilor şervetul, poetul îl ameninţă că-1 va urmări cu «trei sute de endecasilabi» (XII); în XIV el atacă pe nişte poetaştri contemporani (v. şi XXII şi XXXVI); şi nu e vorba numai de poeţi, ci şi de oratori: poetul se duce la vila lui de la Tibur, ca să se lecuiască acolo de tuşea pe care i-o pricinuise citirea discursului rostit de Sestius. Nici marele Cicero nu e crutat, dacă faimoasa epigramă XLIX nu e admirativă, ci ironică: o ironie fină, acoperită, ca şi ironia din XXVI ori din LXXXTV. Această ironie devine invectivă vehementă în epigramele scrise împotriva lui Mamurra (XXIX, LVII, XCiy CXTVJ CXV) şi a iubitei lui, Ameana (XLI, XLIII), ca şi în acele împotriva lui Cezar şi Pompei (XXIX, XCIII), ori împotriva altor personaje pe care critica modernă nu le poate identifica: ele se numesc FUriu şi Aureliu, Thalus, Gellius, Ravidus şi alţii, tineri depravaţi, rivali de-ai lui Catul.

După cum se vede din multiplicitatea motivelor - care corespund şi diferitelor aspecte ale personalităţii poetice a lui Catul - zbuciumul vieţii îi umple întreaga operă. Fie că e vorba de elegie, fie de poeme docte, de poezii ocazionale ori de epigrame, poetul, cu pasiunea, cu caracterele proprii talentului său, e prezent în operă: chiar în «epyllionul» de factură alexandrină LXTV el intervine in povestire, împărtăşind durerea Ariadnei. Opera lui Catul este prin excelenţă lirică şi el este cel mai mare poet liric latin, nu numai in înţelesul antic al cuvântului - avându-se în vedere metrele lirice intrebuintate de dânsul în limba latină - ci si în înţelesul modern, avându-se în vedere caracterul personal al operei sale. El a introdus, în acelaşi timp, în literatura cultă şi acel ton familiar şi intim, care era o noutate în lirica latină. Acestui ton îi corespunde în chip firesc şi familiaritatea expresiei, iar în invectivă obscenitatea ei. Aceasta din urmă se explică şi se justifică prin pasiunea fără frâu, dar totdeauna sinceră, a poetului. Ea este ceea ce simţul moral modern poate regreta în opera lui (deşi arta nu lipseşte în felul în care poetul a exprimat-o şi deşi ea este o caracteristică a întregii

satire antice); ea pune o delicată problemă de stil oricărui traducător al acestei opere[1].

T.N.

[1] **Multe din poeziile lui Catul au fost traduse in limba română, mai ales cele din ciclul Lesbiei; unele dintre ele au avut chiar mai multi tra- ducători. în articolul nostru apărut în** *Anuarul Institutului de Studii Clasice,* **voi. II (1933-1935), Cluj, MCMXXXVI, pp. 79-97 şi intitulat** *Impresii şi sugestii cu privire la câteva traduceri româneşti din Catul* **se găseşte o bibliografie a treducerilor româneşti din Catul până la data apariţiei articolului.**

Pentru traducerea de fată am utilizat ediţiile si studiile mai însemna-

» i »

te din bibliografia catuliană mai veche sau mai nouă, printre ele şi marea ediţie în trei volume *Catullo Veronese, Prolegomeni, testo critico e tra- ăvzione di Giovanni Battista Pighi, Verona,*

Q. VALERII CATVLLI

LIBER

I

Quoi dono lepidum novom libellum
Arida modo pumice expolitum?
Corneli, tibi: namque tu solebas
Meas esse aliquid putare nugas,
Iam tum cum ausus es unus Italorum
Omne aevum tribus explicare
chartis Doctis, Iuppiter, et
laboriosis.
Quare habe tibi quidquid hoc libelli,
Qualecumque, quod o patrona virgo, Plus uno maneat

II

Passer, deliciae meae puellae,
Quicum ludere, quem in sinu tenere,
Quoi primum digitum, dare adpetenti
Et acris solet incitare morsus,
Cum desiderio meo nitenti
Carum, nescioquid libet locari Vt
solaciolum sui doloris.
Credo ut iam gravis acquiescat ardor:
Tecum ludere sicut ipsa possem io Et tristis
animi levare curas!

★ ★ ★

Tam gratumst mihi quam ferunt puellae
Pernici aureolum fuisse malum.
Quod zonam soluit diu ligatam.

II

Lui Comeliu Nepos[2]

Cui dau drăguţul volumaş de versuri,
Chiar nou-nouţ şi netezit cu
ponce?[3] **Comeliu, ţie: tu spuneai**
adese Că sunt de preţ nimicurile
mele,
De când te-ai pus, dintre itali tu singur,
Să desfăşori trecutu-n trei
volumuri Din greu muncite, pline
de ştiinţă.
Oricât de mic, primeşte-mi
volumaşul Aşa cum e! Tu

II

Către pasărea Lesbiei

O! pasăre, odorul dragii mele,
Cu care ea se joacă şi pe care O
ţine-ades la sân şi-i dă între una
Un vârf de deget, ca să i-1 tot
muşte,
Când dorului meu scump, frumoasei mele,
Cu ce i-i drag îi vine să se joace,
Ca să-şi aline-o clipă suferinţa,
Cred eu, să-şi poată stâmpăra văpaia,
De m-aş putea şi eu juca cu tine,
Ca să-mi astâmpăr chinul şi tristeţea!

M-aş bucura ca sprintena
copilă[1] **Când mărul cel de aur îi**
descinse Mult timp legatul brâu

III

Lugete, o Veneres Cupidinesque,
Et quantumst hominum venustiorum.
Passer mortuus est meae puellae.
Passer, deliciae meae puellae.
Quem plus Illa oculis suis amabat:
Nam mellitus erat suamque norat Ipsa
tam bene quam puella matrem Nec
sese a gremio Illius movebat.
Sed circumsiliens modo huc modo illuc
Ad solam dominam usque pipiabat.
Qui nunc it per iter tenebricosum Illuc,
unde negant redire quemquam.
At vobis male sit, malae tenebrae Orci,
quae omnia bella devoratis:
Tam bellum mihi passerem abstulistis.
O factum male! io miselle passer!
Tua nunc opera meae puellae Flendo
turgiduli rubent ocelli.

IIII

Phaselus ille, quem videtis,
hospites,
Ait fuisse navium celerrimus.
Neque ullius natantis impetum
trabis
Nequisse praeter ire, sive palmulis

m

La moartea păsării[1]

Ah, plâ^ţi, Cupidoni şi Afrodite![2]
Să plângă toată firea simţitoare!
E moartă păsărică dragii mele,
A dragii mele scumpă desfătare,
Comoara ei, mai scumpă decât ochii!
Căci dulce-a fost! Ş-o cunoştea pe dânsa
Precum o fată îşi cunoaşte muma.
Nu se mişca de lângă ea, sărmana,
Ci-n jurul ei sărind încoace,-ncolo,
La dânsa numai ciripea într-una.
Acu-i pe drumu-nnegurat, spre locul
De unde nime nu se mai întoarce.
Blestem pe voi, întunecimi cumplite,
Care-nghiţiţi tot ce-i frumos pe lume!

IV[1]

Feluca[2]

Această
navă,
oaspeţi, sub
ochii voştri-
aice, FU
nava cea

Negare litus, insulasve Cycladas
Rhodumque nobilem horridamque Thraciam
Propontida trucemve Ponticum sinum,
Vbi iste post phaselus antea fuit Comata silva: nam Cytorio in iude Loquente saepe sibilum edidit coma.
Amastri Pontica et Cytore buxifer,
Tibi haec fuisse et esse cognitissima Ait phaselus: ultima ex origine Tuo stetisse dicit in cacumine,
Tuo imbuisse palmulas in aequore,
Et inde tot per inpotentia freta Erum tulisse, laeva sive dextera Vocaret aura, sive utrumque Iuppiter Simul secundus incidisset in pedem;
Neque ulla vota litoralibus deis Sibi esse facta, cum veniret a marei Novissime hunc ad usque limpidum lacum. Sed haec prius fuere: nunc recondita Senet quiete seque dedicat tibi.
Gemelle Castor et gemelle Castoris.

V

Vivamus, mea Lesbia, atque amemus, Rumoresque senum severiorum Omnes unius aestimemus assis.
Soles occidere et redire possunt:
Nobis cum semel occidit brevis lux,
Nox est perpetua una dormienda.

A Hadriei, ne-o spune şi Rodosul vestit,
Cumplita Propontidă[3], noianul vânzolit,
Cicladele şi Pontul cel care te-nfioară,
Pe unde această navă a fost odinioară
Pădure înfrunzită. Pe muntele Citor[4]
Frunzişul ei adese a fremătat uşor.
» »
O! Pontică Amastri[5], Citorule-nvăscute
Cu cimişir, aceste au fost şi simt ştiute
De tine, zice nava: ea-n piscul tău a stat
De când e lumea asta; pe urmă şi-a muiat
Lopeţile în apa talazurilor tale.
De-aici şi-a dus stăpânul pe-nviforata cale,
Ori o mâna pe valuri din stânga vântul lin
Ori o mâna din dreapta, ori Jupiter din plin
Sufla pe marea largă în pânzele umflate.
Şi nava, care tocmai din ape depărtate
Şi pân-aici, în lacul cel limpede veni,
La zeii de pe maluri prinoase nu jertfi[6].
Dar cum trecură toate! Azi, dată la o parte,
îmbătrâneşte nava si-n liniştea i de
moarte,
Ea vi se-nchină vouă, fraţi Gemeni,
Dioscuri![7]

V

Lesbiei

Să ne iubim, o! Lesbia mea scumpă,
Şi să trăim! Pe ce şoptesc bătrânii
Posomorâţi noi nici un ban să nu
dăm! Căci soarele apune şi răsare,
Dar când s-a stins văpaia vieţii

Dein mille altera, dein secunda centum,
Deinde usque altera mille, deinde
centum. Dein, cum milia multa fecerimus,
Conturbabimus illa, ne sciamus.
Aut nequis medus invidere possit.
Cum tantum sciet esse basiorum.

VI

Flavi, delicias tuas Catullo,
Nei sint inlepidae atque
inelegantes. Velles dicere, nec
tacere posses. Verum nescioquid
febriculosi Scorti diligis: hoc pudet
fateri.
Nam te non viduas iacere noctes
Nequiquam tacitum cubile clamat
Sertis ac Syrio fragrans olivo.
Pulvinusque peraeque et hic et ille
Attritus, tremulique quassa lecti
Argutatio inambulatioque.
Nam nil stupra valet, nihil, tacere.
Cur? non tam latera ecfututa
pandas, Nei tu quid facias
ineptiarum.
Quare quidquid habes boni malique,

Şi iar o mie ş-apoi iar o sută,
Pe urmă altă mie, altă sută!
Când la sfârşit mai multe mii vom face,
Le-om încurca, să nu le dăm de capăt,
Ca nu cumva să ne deoache-un duşman,
Ştiind ce mult ne-am sărutat, iubito!

VI

Lui Fluviu[1]

De n-ar fi fără graţie şi farmec,
O! Flaviu, tu mi-ai spune cine este
A ta iubită: n-ai tăcea din gură.
Dar tu iubeşti nu ştiu ce jigăriţă
De fată ş-a o spune ţi-e ruşine.
Doar nopţile nu dormi tu singur: asta
O strigă patu-mbălsămat de floare
Şi de miresme (el zadarnic tace!)
Şi pernele turtite amândouă,
Şi scârţâitul patului ce umblă,
Stricat şi rupt, încoace şi încolo. S-
ascunzi desfrâul la nimic n-ajută.
Să-ţi spun de ce? Di dac-ai fi cuminte,
N-ai fi cu trupul istovit, o! Flaviu.
Deci spune-mi de-i frumoasă ori urâtă

VII

Quaeris, quot mihi basiationes
Tuae, Lesbia, sint satis superque.
Quam magnus numerus Libyssae arenae
Lasarpiclferis iacet Cyrenis,
Oraclum Iovis inter aestuosi Et
Batti veteris sacrum sepulcrum,
Aut quam sidera multa, cum tacet
nox, Furtivos hominum vident amores,
Tam te basia multa basiare
Vesano satis et super
Catullost,
Quae nec pernumerare curiosi
[illegible]

VIII

Miser Catulle, desinas ineptire,
Et quod vides perisse perditum ducas.
Fulsere quondam candidi tibi soles,
Cum ventitabas quo puella ducebat Amata nobis
quantum amabitur nulla.
Ibi illa multa tum iocosa flebant,
Quae tu volebas nec puella nolebat.
Fulsere vere candidi tibi soles.
Nunc iam illa non vult: tu quoque, inpotens, noli
Nec quae fugit sectare, nec miser vive,
Sed obstinata mente perfer, obdura.
Vale, puella, iam Catullus obdurat,

VII

Lesbiei

Mă-ntrebi tu câte sărutări de-a’ tale
Mi-ar fi de-ajuns şi de rămas, iubito!
Cât e nisipul Libiei de lângă
Cirena, ţara cea bogată-n silfiu[1],
De la mormântul sfânt al lui moş-Batus[2]
La templul ars de soare al lui Joe,
Şi câte stele văd, când tace noaptea,
A’ oamenilor tăinuite-amoruri,
Atâtea sărutări i-ar fi destule
Şi lui Catul, nebunul, de la tine,
Ca duşmanii să nu le dea de capăt,
Şi nici vreo limbă rea să le deoache!

VIU

Lui însuşi[1]

Sărman ce eşti, Catule, nu-ţi mai ieşi din fire,
Socoate ca pierdută pierduta fericire!
Ţi-au strălucit şi zile senine altădată,
Când te chema la sine femeia adorată
Cum nu va fi vreodată pe-acest pământ femeia.
Ce nebunii, Catule, făceam pe vremea ceea!

Nec te requiret nec rogabit invitam:
At tu dolebis, cum rogaberis nulla.
Scelesta, vae te! quae tibi manet vita!
Quis nunc te adibit? cui videberis bella?
Quem nunc amabis? cuius esse diceris?
Quem basiabis? cui labella mordebis? At
tu, Catulle, destinatus obdura.

vim

Verani, omnibus e meis amicis Antlstans
mihi milibus trecentis,
Venistine domum ad tuos Penates
Fratresque unanimos anumque matrem?
Venisti, o mihi nuntii beati!
Visam te incolumem audiamque Hiberum
Narrantem, loca, facta, nationes,
Vt mos est tuus, adplicansque collum
locundum os oculosque suaviabor.
O quantumst hominum beatiorum.
Quid me laetius est beatiusve?

x

Varus me meus ad suos amores Visum
duxerat e foro otiosum. Scortillum, ut
mihi tum repente visumst, Non sane
inlepidum neque invenustum.

De nu vrei, nu te cată, nu-ţi cade la
picioare. Dar tu amar vei plânge când nu
vei fi rugată. Ce viaţă îţi rămâne, femeie
blestemată?
Cui vei părea frumoasă? Şi singură cu tine,
A cui vei fi? Pe cine vei mai iubi? Pe cine
Vei săruta muşcându-1 pe buze cu-

K

Lui Veraniu[1]

TU, cel mai scump dintre amici,
Verâniu, De-ar fi trei sute chiar de mii
cu totii,
Să fi venit la vatra ta acasă,
La fraţii dragi, la mama ta bătrână?
Da! ai venit. Ce veste bună-i asta!
Eu te-oi vedea, te-oi auzi vorbindu-mi
De lucruri, de popoare şi de locuri Din
Spania, şi-nlănţuindu-ţi gâtul,
Te-oi săruta pe ochi, pe faţa dulce.
Din fericiţii de pe lumea asta,
Ca mine cine-i fericit şi vesel?

X

La iubita lui Varus[1]

Cum stăm odată-n for aşa
degeaba, Mă duse Varus ca să-i
văd iubita:
O fată care-ntâi când am văzut-o,
Nu mi-a părut fără de nuri şi farmec

Huc ut venimus, incidere nobis
Sermones varii, in quibus, quid esset
Iam Bithynia, quo modo se haberet,
Ecquonam mihi profuisset aere.
Respondi id quod erat, nihil neque ipsis
Nec praetoribus esse nec cohorti,
Cur quisquam caput unctins referret,
Praesertim quibus esset inrumator
Praetor, non faciens pili cohortem.
‘At certe tamen, inquiunt, quod illic
Natum dicitur esse, conparasti
Ad lecticam homines.’ ego, ut puellae
Vnum me facerem beatiorem,
‘Non’ inquam ‘mihi tam fuit maligne,
Vt, provincia quod mala incidisset,
Non possem octo homines parare
rectos.’
At mi nullus erai nec hic neque illic,
Fractum qui veteris pedem grabati
In collo sibi collocare posset.
Hic illa, ut decuit cinaediorem,
‘Quaeso’ inquit ‘mihi, mi Catulle, paulum
Istos, commode enim volo ad Sarapim
Deferri.’ ‘minime’ inquii puellae;

★ ★ ★

‘Istud quod modo dixeram me habere,
Fugit me ratio: meus sodalis
Cinnast Gaius, is sibi paravit.
Verum, utrum illius an mei, quid ad me?
Vtor tam bene quam mihi pararim.
Sed tu insulsa male ac molesta vivis.

Acolo cum ajungem vine vorba
De fel de fel de lucruri: «în ce stare-i
Bitinia şi cum e ţara asta?
Si dacă m-am ales cu bani de-acolo»?[2]
f
Eu i-am răspuns, cum şi era, că nimeni,
Nici pretorii, nici soţii din cohortă
N-au nici cu ce să-şi ungă bine părul,[3]
Când, mai cu seamă, un mişel e pretor,
Ce nici un preţ nu pune pe cohortă.
—«Dar tu măcar ţi-ai cumpărat, spun dânşii,
Ce se găseşte-n ţara ceea: oameni
Pentru lectică.» Atunci, în ochii fetei
Ca să mă fac că-s mai bogat ca ceilalţi,
Zic: «Nu mi-a mers aşa de rău, să nu pot
Să-mi cumpăr din provincia aceasta
Aşa de proastă, opt voinici ca bradul».
(Dar eu n-aveam nici unul, nicăierea,
Măcar să poată ridica pe umăr
Piciorul rupt al unei vechi lectice!)
Atunce ea ca o neruşinată,
Mi-a zis: «Te rog, Catule, dă-mi-i mie
Puţin pe sclavii tăi: vreau să mă ducă
La templul lui Serapis». «Stai» zic fetei,

«Ti-am spus că sunt ai mei, dar socoteala
Eu am greşit-o: un prieten, Cinna,
I-a cumpărat pe oameni, pentru dânsul,
Că sunt ai lui ori sunt ai mei, ce-mi pasă?

XI

Furi et Aureli, comites Catulli,
Sive in extremos penetrabit Indos,
Litus ut longe resonante Eoa Tunditur
unda,
Sive in Hyrcanos Arabesve molles,
Seu Sacas sagittiferosve Parthos,
Sive qua septemgeminus colorat Aequora
Nilus,
Sive trans altas gradietur Alpes,
Caesaris visens monimenta magni,
Gallicum Rhenum, horribile aequor ultl- mosque
Britannos,
Omnia haec, quaecumque feret voluntas
Caelitum, temptare simul parati,
Pauca nuntiate meae puellae Non bona
dicta.
Cum suis vivat valeatque moechis,
Quos simul conplexa tenet trecentos,
Nullum amans vere, sed identidem omnium
Ilia rumpens:
Nec meum respectet, ut ante, amorem,
Qui illius culpa cecidit velut prati
Vltimi flos, praeter eunte postquam
Tactus aratrost.

XI

Lui Furiu si lui Aureliu[1]

Voi, care lui Catul i-aţi fi tovarăşi
Dac-ar răzbate el până departe,
La inzi, pe unde bat în ţărm talazuri
Clocotitoare,
Sau la hircani[2] si la arabii leneşi
La sagi[3], la părţii inarmaţi cu suliţi,
Pân’ la noianul tulburat de Nilul
Cu şapte braţe,
Ori dac-ar trece peste Alpi, să vadă
Ale lui Cezar glorioase urme
Şi Rinul galic, pe britanii groaznici
De peste lume;
Şi sunteţi gata să-nfruntaţi cu mine
Tot ceea ce mi-ar da să sufăr zeii,
Să-i spune-ţi dragii mele două vorbe,
Şi nu prea bune:
Cu-amanţii ei să fie fericită!
Trei sute sunt, pe toţi îi strânge-n braţe,
Făr-a iubi vreunul, dar îi stoarce
Pe toţi de vlagă.
La dragostea-mi să nu se mai gândească:
Ea a murit, din vina ei, ca floarea Pe-
o margine de lan, pe care-o taie
Când trece plugul.

XII

Marrucine Asini, manu sinistra Non
belle uteris in ioco atque vino: Tollis
lintea neglegentiorum.
Hoc salsum esse putas? fugit te,
inepte: Quamvis sordida res et
invenustast. Non credis mihi? crede
Polioni FTatri, qui tua furta vel talento
Mutari velit: est enim leporum.
Disertus puer ac facetiarum.
Quare aut hendecasyllabos trecentos
Expecta aut mihi linteum remitte,
Quod me non movet aestimatione,
Verumst mnemosynum mei sodalis.
Nam sudaria Saetaba ex Hibereis
Miserunt mihi muneri Fabullus Et
Veranius: haec amem necessest Vt
Veraniolum meum et Fabullum.

XIII

Cenabis bene, mi Fabulle, apud me
Paucis, si tibi di favent, diebus,
Si tecum attuleris bonam atque magnam
Cenam, non sine candida puella Et vino
et sale et omnibus cachinnis.
Haec si, inquam, attuleris, venuste
noster, Cenabis bene: nam tui Catulli

XIIi

Lui Asiniu Marucinul[2]

Asiniu Marucine, tu cu stânga
La vin şi glume faci ce nu se cade:
Cui nu ia seama bine-i furi şervetul.
Crezi tu că asta are haz, neroade?
Te-nşeli. E-un lucru grosolan şi josnic.
Tu nu mă crezi? Pe Pollio tu crede-1,
Pe frate-tău: chiar un talant băiatul
Ar da răscumpărând a tale furturi.
El ştie doar ce-i spiritul şi gluma.
Deci ori te-aşteaptă tu la vreo trei sute
De endecasilabi ori dă-mi şervetul!
Nu că-i ceva de mare preţ, dar este
O amintire de la un prieten:
E o năframă din Setaba[3] tocmai,
Din Spania, trimisă de Veraniu
Şi de Fabul[4], şi trebuie să-mi fie
Ca şi Veraniu şi Fabul de scumpă.

XIII

Lui Fabul

Tu vei cina la mine de minune, în

Plenus sacculus est aranearum.
Sed contra accipies meros amores
Seu quid suavius elegantiusvest:
Nam unguentum dabo, quod meae puellae
Donarunt Veneres Cupidinesque,
Quod tu cum olfacies, deos rogabis,
Totum ut te faciant, Fabulle, nasum.

XIIII

Ni te plus oculis meis amarem,
Iocundissime Calve, munere isto Odissem te
odio Vatiniano:
Nam quid feci ego quidve sum locutus,
Cur me tot male perderes poetis?
Isti di mala multa dent clienti.
Qui tantum tibi misit inpiorum.
Quod si, ut suspicor, hoc novum ac repertum
Munus dat tibi Sulla litterator,
Non est mi male, sed bene ac beate,
Quod non dispereunt tui labores.
Di magni, horribilem et sacrum libellum
Quem tu scilicet ad tuum Catullum Misti,
continuo ut die periret,
Saturnalibus, optimo dierum!
Non non hoc tibi, salse, sie abibit:
Nam, si luxerit, ad librariorum.
Curram scrinia, Caesios, Aquinos,
Suffenum, omnia colligam venena,
Ac te his suppliciis remunerabor.
Vos hinc interea (valete) abite

E plină punga lui Catul acuma!
în schimb primi-vei dragostea-mi
curată,
Ba chiar ceva şi mâi ales, mâi dulce:
Parfumul cel pe care-a mea iubită
îl are de la Cupidoni şi Graţii.
Când ai să-l miroşi, vei ruga toţi zeii
Să mi te facă numai nas, Fabule!

XIV

Lui Calvus[1]

De nu mi-ai fi, o! scumpul meu
prieten,
Mai drag şi decât ochii, pentru
darul
Acesta, te-as uri ca si Vatiniu[2].
Ah! Ce-am spus eu şi ce păcat
făcut-am,
Să mă ucizi cu-atâţia poetaştri?
Să-l bată zeii pe clientul care
Ţi i-a trimis! Profanatori de versuri!
Dar dacă Sulla-ţi dete ţie darul
Acesta, cum socot, găsit cu trudă
Şi nou, nu mă mai supăr, ba sunt
vesel
Că munca ta nu piere-n vânt
degeaba.
Grozavă carte, Doamne,
blestemată!
I\i i-ai trimis-o lui Catul, desigur
Ca el pe loc să moară chiar în ziua
De Saturnale[3], ziua cea mai bună!

Illuc, unde malum pedem
attulistis, Saecli incommoda,

XIIII[b]

Siqui forte mearum ineptiarum
Lectores eritis manusque
vestras Non horrebitis
admovere nobis,

XV

Commendo tibi me ac meos amores,
Aureli, veniam peto pudentem,
Vt, si quicquam animo tuo cupisti.
Quod castum expeteres et integellum,
Conserves puerum mihi pudice,
Non dico a populo: nihil veremur Istos,
qui in platea modo huc modo illuc In re
praetereunt sua, occupati:
Verum a te metuo tuoque pene Infesto
pueris bonis malisque.
9uem tu qua lubet, ut iubet, moveto,
Quantum vis, ubi erit foris, paratum:
Hunc unum excipio, ut puto, pudenter.
Quod si te mala mens furorque vecors
In tantam inpulerit, sceleste, culpam,
Vt nostrum insidiis caput lacessas,
A tum te miserum malique fati,
Quem attractis pedibus patente porta
Percurrent raphanique mugilesque.

Nemernici paşi adusu-v-au încoace,
Al veacului prăpăd, cârpaci de versuri!

XIV[1]»

De veţi citi nimicurile mele
Şi n-o să vă-nfricaţi a vă
atinge Cu mâinile de ele...»

XV

LuiAwreliu[1]

în paza ta mă dau pe mine însumi
Ş-al meu amor. îţi cer atâta numai:
Dac-ai iubit vreodată şi iubirea Tu
ai dorit să-ţi fie ne-ntinată,
Păzeşte-mi tu nepângărit drăguţul
Nu zic de lume: mie nu mi-i frică
De cei ce-n piaţă umblă după
treburi încoace,-ncolo; mie-mi este
frică De mădularul tău, care-i
prăpădul Copiilor şi buni şi răi. Hi
mişcă-1 Oriunde-ţi place ţie, cum
îţi place Şi oricât vrei, când o să-ţi
vie bine!
Dar de copil să nu te legi; eu nu-ţi
cer Prea mult! Iar dacă mintea ta
nebună Nelegiuit ce eşti, te va
împinge Să-mi pui tu curse mie,
vai! atunce Amar şi vai de tine ce
te-aşteaptă:
Cu coapsele în lături au să-ţi intre

XVI

Pedicabo ego vos et inrumabo,
Aureli pathice et cinaede Puri,
Qui me ex versiculis meis putastis,
Quod sunt molliculi, parum pudicum.
Nam castum esse decet pium poetam
Ipsum, versiculos nihil necessest.
Qui tum denique habent salem ac
leporem, Si sunt molliculi ac patrum pudici
Et quod pruriat incitare possunt,
Non dico pueris, sed his pilosis,
Qui duros nequeunt movere lumbos.
Vos, quom milia multa basiorum Legistis,
male me marem putatis?
Pedicabo ego vos et inrumabo.

XVII

O Colonia, quae cupis ponte ludere longo,
Et salire paratum habes, sed vereris inepta Crura
ponticuli assulis stantis in redivivis,
Ne supinus eat cavaque in palude recumbat;
Sic tibi bonus ex tua pons libidine flat,
In quo vel Salisubsili sacra suscipiantur:
Munus hoc mihi maximi da, Colonia, risus.
Quendam municipem meum de tuo volo ponte Ire
praecipitem in lutum per caputque pedesque,
Verum totius ut lacus putidaeque paludis

XVI[1]

Lui Aureliu şi lui Furiu

Mi-oi bate joc şi râs de voi mi-oi face,
Stricaţilor, o! Fliriu ş-Aureliu!
Voi m-aţi crezut un desfrânat
fiindcă
Sunt cam lascive versurile mele?
Poetul cel pios, el se cuvine
Să fie cast, nu versurile sale,
Căci ele-atunci au sare şi au
farmec
Când nu au nici un frâu şi simt
lascive,
Ş-atunci când sunt în stare să-i
aţâţe
N-oi zice pe băieţi, ci pe păroşii
Ce nu-şi mai mişcă şalele-
amorţite.
Voi credeţi că eu nu-s bărbat
fiindcă
Mii de săruturi mi-aţi găsit în
versuri?
Mi-oi bate joc şi râs de voi mi-oi face.

XVII

Unei colonii[1]

Tu, ce pe podul tău cel lung vrei să petreci în veselie
Şi gata eşti a dănţui, însă te temi, o! colonie,
De stâlpii bietului tău pod, ce-n scânduri vechi se
ţine-abia,
Să nu se ducă în adânc, să cadă în bălteaca ta

Lividissima maximeque est profunda vorago.
Insulsissimus est homo, nec sapit pueri instar Bimuli
tremula patris dormientis in ulna.
Quoi cum sit viridissimo nupta flore puella (Et puella
tenellulo delicatior haedo,
Adservanda nigerrimis diligentius uvis),
Ludere hanc sinit ut lubet, nec pili facit uni,
Nec se sublevat ex sua parte, sed velut alnus In fossa
Liguri iacet suppernata securi,
Tantundem, omnia sentiens quam si nulla sit usquam,
Talis iste meus stupor nil videt, nihil audit,
Ipse qui sit, utrum sit an non sit, id quoque nescit. Nunc
eum volo de tuo ponte mittere pronum,
Si pote stolidum repente excitare veternum Et supinum
animum in gravi derelinquere caeno. Ferream ut soleam
tenaci in voragine mula.

XVTII-XXI

Aureli, pater essuritionum,
Non harum modo, sed quot aut
fuerunt Aut sunt aut aliis erunt in
annis Pedicare cupis meos amores.
Nec clam: nam simul es, iocaris una,
Haeres ad latus omnia experiris.
Frustra: nam insidias mihi instruentem
Tangam te prior inrumatione.
Atque id si faceres satur, tacerem:

Ş-al tău noroi mirositor mai galben e şi mai verzui.
E-un nătărău cum nu găseşti! Şi minte n-are-n capul lui
Nici cât copilul de doi ani, ce doarme-n braţe 1-al său tată.
El de soţie şi-a luat un drăgălaş bujor de fată,
Mai fragedă decât un ied, o fată ce-ar fi trebuit
Păzită de bărbatul ei ca strugurul cel pârguit!
Dar el să zburde peste tot, de capul ei, mereu o lasă,
Şi de la locul lui, din pat, nu se urneşte: nici nu-i pasă;
Cum zace un arin în şanţ, dat de secure jos, la fel
Buştean stă dânsul, ca şi cum ea nici n-ar fi pe lângă el!
Nimic nu vede prostul meu, nimic n-aude şi nu ştie
Nici cine-i el, nici dacă-i viu ori dacă-i mort. O! colonie,
Eu vreau acum pe-acest nerod cu capu-n jos a-1 arunca
De colo, de pe podul tău, doar o să-şi poată scutura
Deodată neghiobia lui şi, ca o mula care-şi lasă
Potcoava-ntr-un noroi cleios, aşa-n băltoaca ta greţoasă
Şi el să-şi lase lenea lui!

xvm-xxi

XXI

LuiAureliu

O! Aureliu, tu care eşti tata
Flămânzilor de azi şi de-altădată

Nunc ipsum id doleo, quod
essurire, A me me, puer et sitire
discet.
Quare desine, dum licet pudico,

XXII

Suffenus iste, Vare, quem probe nosti,
Homost venustus et dicax et urbanus,
Idemque longe plurimos facit versus.
Puto esse ego illi milia aut decem aut plura
Perscripta, nec sic ut fit in palimpseston Relata:
chartae regiae, novei libri,
Novei umbilici, lora rubra, membrana Derecta
plumbo, et pumice omnia aequata.
Haec cum legas tu, bellus ille et urbanus Suffenus
unus caprimulgus aut fossor Rursus videtur: tantum
abhorret ac mutat.
Hoc quid putemus esse? qui modo scurra Aut siquid
hac re scitius videbatur,
Idem infacetost infacetior rure,
Simul poemata attigit, neque idem umquam Aequest
beatus ac poema cum scribit:
Tam gaudet in se tamque se ipse miratur.
Nimirum idem omnes fallimur, nequest quisquam,
Quem non in aliqua re videre Suffenum Possis, suus
cuique attributus est error:
Sed non videmus, manticae quod in tergost.

Nimic, dar mi-i că va-nvăţa copilul
Să rabde şi de foame şi de sete.
Deci, cât mai poţi scăpa curat, sfârşeşte-o,
Să n-o sfârşeşti batjocorit de mine!

XXII[1]

Suffenus

Acest Suffenus, Vare[2], pe care-1 ştii prea bine,
E-un om şi plin de farmec şi plin de haz. Ce fin e!
Ba el şi versuri face. Şi câte! Nu mai ştii!
Eu cred că are scrise mai mult de zece mii,
Şi nu, precum se face, pe palimpsest[3] copiate:
Hârtie scumpă, suluri, foi de papyrus, toate
Sunt nouă, panglici roşii[4] şi pergament luxos,
Tot, liniat cu plumbul şi netezit frumos![5]
Dar când citeşti ce scrie acel Suffenus, care
Era un om de spirit şi fin, cioban îţi pare
Şi rustic; parcă-i altul: atâta-i de schimbat!
Ce crezi că-i asta oare? Părea un rafinat,
Ba, de se poate, încă mai mult; ş-acuma, iată,
De versuri cum s-apucă, acelaşi om, deodată,
Ce grosolan îţi pare! aşa-i de necioplit!
Când scrie vreo poemă, atunci e fericit:
Aşa de mult s-admiră şi-i încântat de sine!
Da, noi greşim cu toţii la fel şi-n fiecine
Măcar un mic Suffenus oricând tu poţi

XXIII

Fiarei, quoi neque servos est neque arca Nec cimex neque araneus neque ignis, Verumst et pater et noverca, quorum Dentes vel silicem comesse possunt,
Est pulchre tibi cum tuo parente Et eum coniuge lignea parentis.
Nec mirum: bene nam valetis omnes,
Pulchre concoquitis, nihil timetis,
Non incendia, non graves ruinas,
Non furta inpia, non dolos veneni.
Non casus alios periculorum.
Atqui corpora sicciora cornu Aut siquid magis aridumst habetis Sole et frigore et essuritione.
Quare non tibi sit bene ac beate?
A te sudor abest, abest saliva,
Mucusque et mala pituita nasi.
Hanc ad munditiem adde mundiorem,
Quod culus tibi purior salillost,
Nec toto decies cacas in anno,
Atque id durius est faba et lapillis;
Quod tu si manibus teras fricesque,
Non umquam digitum inquinare possis.
Haec tu commoda tam beata, Furi,
Noli spernere nec putare parvi,
Et sestertia quae soles precari Centum desine: nam sat es beatus.

XXIII

Lui Furiu

Nici ladă n-ai de bani, nici sclav, o! FUriu,
Nici foc, păduchi de lemn şi nici păianjeni,
Dar ai o mamă vitregă ş-un tată
Ce pot cu dinţii să fărâme pietre.
Bine-o mai duci şi tu ş-al tău părinte
Şi soaţa lui, ca lemnul de uscată.
Nu-i de mirare: sănătoşii cu toţii,
Ce bine mistuiţi! Voi nu vă temeţi
De prăbuşiri de case, de incendii,
Nici de venin înşelător, de crime
Ori alte întâmplări periculoase.
Iar trupul vi-i uscat aşa cum nu e
Nici osul şi nici altceva pe lume
De Mg, de soare şi de-atâta foame.
Cum să nu fii tu fericit şi vesel?
N-ai nici sudoare, nici salivă-n gură,
Tu n-ai nici muci şi nici nu-ţi curge nasul.
La asta tu să mai adaugi una:
Ca solniţa curat iţi e şezutul,
Pe an de zece ori nu ieşi afară,
Ş-atunci ca bobul numai sau ca piatra,
Şi poţi oricât să-l strângi, să-l freci cu mâna,
Tot n-ai s-ajungi a te umplea pe-un deget

XXIIII

O qui flosculus es Iuventiorum,
Non horum modo, sed quot aut fuerunt Aut posthac aliis erunt in annis,
Mallem divitias Midae dedisses Isti, quoi neque servus est neque arca. Quam sic te sineres ab illo amari.
‘Qui? non est homo bellus?’ inquies, est:
Sed bello huic neque servos est neque arca. Hoc tu quam lubet abice elevaque:
Nec servom tamen ille habet neque arcam.

XXV

Cinaede Thalle, mollior cuniculi capillo
Vel anseris medullula vel imula oricilla
Vel pene languido senis situque araneoso, Idemque Thalle turbida rapacior procella,
Cum diva munerarios ostendit oscitantes, Remitte pallium mihi meum, quod involasti. Sudariumque Saetabum catagraphosque Thynos, Inepte, quae palam soles habere tamquam avita. Quae nunc tuis ab unguibus reglutina et remitte, Ne laneum latusculum manusque mollicellas Inusta turpiter tibi flagella conscribillent,
Et insolenter aestues velut minuta

XXIV[1]

Lui Iuventiu

Tu, floare a Iuventilor de astăzi Ş-a
celor care-au fost ş-au să mai fie,
Mai bine i-ai fi dat acestui Fluiu,
Ce n-are sclav, nici ladă de pus banii,
Averile lui Midas[2] din poveste,
Dcât să-l laşi să te iubească astfel.
— «Cum? Nu-i un om drăguţ?» vei zice. —
Este, Dar n-are sclav, nici ladă de pus
banii.
Zi tu cât vrei că asta nu-i nimica:
El n-are sclav, nici ladă de pus banii!

XXV[1]

Lui Thalus

Mai moale ca blăniţa de iepuraş, o! Thale,
Ca sfârcul urechiuşei ori măduva cea moale,
Ca pânza de păianjen, ca mădularul moale
De om bătrân, răpareţ ca apriga furtună
Când vezi căscând berbanţii sub licărul de
lună, Dă-mi înapoi mantaua furată de la
mine, Năframa din Setaba[2], ştergarele
bitine![3] Tot spui că-s moştenite? Aşa tot
spui, cretine? Desprinde-le din gheare şi
dă-mi-le-napoi,
Să nu-ţi însemne biciul ruşini usturătoare
Pe coastele ca lâna, pe-a’ tale braţe moi,
Şi ca o navă mică pe vânzolita mare
Cuprinsă de furtună să mi te zbaţi apoi!

XXVI

Furi, villula nostra non ad Austri Flatus
oppositast neque ad Favoni Nec saevi
Boreae aut Apeliotae,
Verum ad milia quindecim et ducentos.
O ventum horribilem atque

XXVII

Minister vetuli puer Falerni
înger mi calices amariores,
Vt lex Postumiae iubet magistrae,
Ebriosa acina ebriosioris.
At vos quo lubet hinc abite,
lymphae Vini pernicies, et ad
severos Migrate: hic merus est

XXVIII

Pisonis comites, cohors inanis Aptis
sarcinulis et expeditis,
Verani optime tu que mi Fabulle,
Quid rerum geritis? satisne cum isto
Vappa frigoraque et famem tulistis?

XXVI

Lui Furiu

Căsuţa ta n-o bate nici Austrul,
Nici Crivăţul turbat, nici Răsăritul[1],
Şi nici Zefirul, nu! ci datoria De
cincisprezece mii şi două sute.
Ce vânt cumplit ş-aducător de ciumă!

XXVII

La un ospăţ

Tu, care torni Falernul vechi,
copile, Cu vin mai tare cupele să-
mi umpli! Aşa-i de la Postumia
porunca,
Regina noastră[1], beată ca un
strugur! Iar apa să se ducă unde-
i place,
Că ea-i prăpădul vinului. Să plece
La oamenii cei cumpătaţi! Aice

XXVIII

Lui Veraniu si lui Fdbul[1]
i

Voi, soţi cu punga goală din
cohorta Lui Piso şi cu sarcini
uşurele,
Veraniu, dragul meu, şi tu, Fabule,
Cum o mai duceţi voi? Cu-acest
nemernic Aţi suferit destul şi frig şi

Ecquidnam in tabulis patet lucelli
Expensum, ut mihi, qui meum secutus
Praetorem refero datum lucello ‘O
Memmi, bene me ac diu supinum Tota
ista trabe lentus inrumasti.’
Sed, quantum video, pari fuistis Casu:
nam nihilo minore verpa Farti estis,
pete nobiles amicos.
At vobis mala multa di deaeque Dent,
opprobria Romulei Remique.

XXVIIII

Quis hoc potest videre, quis potest
pati, Nisi inpudicus et vorax et sileo,
Mamurram habere quod Comata Gallia
Habebat ante et ultima Britannia?
Cinaede Romule, haec videbis et feres?
Es inpudicus et vorax et aleo.
Et ille nunc superbus et superfluens
Perambulabit omnium cubilia Vt
albulus columbus aut Adoneus?
Cinaede Romule, haec videbis et feres?
Es inpudicus et vorax et aleo.
Eone nomine, imperator unice.
Fuisti in ultima occidentis insula,
Vt ista vostra defututa Mentula
Ducenties comesset aut trecenties?
Quid est alid sinistra liberalitas?
Parum expatravit an parum eluatus est?
Paterna prima lancinata sunt bona:

Şi în registre ce-aţi pus la venituri?
Tot cheltuieli?[2] Şi eu, mergând cu-n
pretor, Am pus ce-am dat din pungă la
primituri! O! Memiu, cu desfrâul tău,
în voie Râs ţi-ai făcut de mine mult şi
bine!
Dar cum văd eu, la fel voi aţi păţit-o,
La fel aţi înghiţit-o, ca şi mine.
Mai umblă tu după amici de viţă!
Ah, bată-vă zeiţele şi zeii,

XXIX

Mamurra[1]

Cine-ar putea să vadă, să rabde aşa ceva,
(Doar un pervers, un lacom sau un escroc
cumva) Mamurra are-atâta avere adunată,
Cât n-au avut britanii şi Galia Comată![2] Tu
vezi şi rabzi, o! Romul[3], stricatule? Dar bine,
Chiar îmbuibatul cela, ce nu-şi încape-n sine,
Să intre-aşa prin toate alcovurile, el,
Ca un frumos Adonis, un cândid porumbel?
Stricatule, o! Romul, tu rabzi, dar vezi prea
bine: Eşti un pervers, un lacom, escroc făr'
de ruşine! De-aceea, căpitane, aşa cum alţii
nu-s,
Ai fost în cel din urmă ostrov de la Apus[4],
Ca destrămatul vostru[5], cu vlaga istovită,
La zeci de milioane într una să înghită?
Sinistră dărnicie! Puţin a risipit Mamurra cu
desfrâul? Puţin a înghiţit? întâi tocă averea
de tatu-su lăsată:
A doua pradă, Pontul[6]; pe urmă cea furată

Secunda praeda Pontica: inde tertia
Hibera, quam scit amnis aurifer
Tagus.
Timentne Galliae hunc, timent Britanniae?
Quid hunc medum fovetis? aut quid hic
potest, Nisi uncta devorare patrimonia?
Eone nomine urbis, o potissimei

XXX

Alfene inmemor atque unanimis false sodalibus,
Iam te nil miseret, dure, tui dulcis amiculi?

Iam me prodere, iam non dubitas fallere, perfide?
Nec facta inpia fallacum hominum caelicolis placent:

Quod tu neglegis, ac me miserum deseris in malis.
Eheu quid faciant, dic, homines, cuive habeant fidem?

Certe tute iubebas animam tradere, inique, me
Inducens in amorem, quasi tuta omnia mi forent.

Idem nunc retrahis te ac tua dicta omnia factaque io
Ventos inrita ferre ac nebulas aerias sinis.

Si tu oblitus es, at di meminerunt, meminit Fides, Quae
te ut paeniteat postmodo facti faciet tui.

Din Spania[7]: o ştie el, Tagul cel bogat! Britania şi galii de el s-au spăimântat.
Şi-l ocrotiţi pe hoţul acesta, ce nu poate Decât să tot mănânce averi nenumărate? De-aceea voi, acuma,

XXX

Lui Alfenus[1]

Necredinciosule Alfenus, tu uiţi pe bunii tăi amici!
De loc, de loc nu-ţi este milă de dragul tău amic şi nici

Nu stai, făţarnice, la gânduri să mă trădezi, să mă minţeşti: înşelătorii făr' delege nu plac stăpânilor cereşti.

Dar tu nici grijă n-ai de asta şi vai! mă laşi durerii pradă.
Ah! spune-mi: ce să facă omul? în cine oare să se-ncreadă?

TU singur ai voit, tu singur, să-ţi dat tot sufletul, haine,
Şi m-ai momit spre-a ta iubire, ca spre-un liman numai de bine;

Ş-acu-ndărăt te dai tu singur: tot ce-ai făcut şi tot ce-ai spus împrăştii azi pe-aripi de vânturi, în drumul norilor de sus.

Dac-ai uitat, nu uită zeii, nu uită nici Credinţa[2]. Ea Q să te facă mai pe urmă să-ţi pară rău de fapta ta.

XXXI

Paeninsularum, Sirmio, insularumque
Ocelle, quascumque in liquentibus stagnis
Marique vasto fert uterque Neptunus,
Quam te libenter quamque laetus inviso,
Vix mi ipse credens Thyniam atque Bithynos
Liquisse campos et videre te in tuto.
O quid solutis est beatius curis.
Cum mens onus reponit, ac peregrino
Labore fessi venimus larem ad nostrum.
Desideratoque acquiescimus lecto.
Hoc est, quod unumst pro laboribus tantis.
Salve, o venusta Sirmio, atque ero gaude:
Gaudete vosque, o Libuae lacus undae:
Ridete, quidquid est domi cachinnorum.

XXXII

Amabo, mea dulcis Ipsithilla,
Meae deliciae, mei lepores,
Iube ad te veniam meridiatum.
Et si iusseris illud, adiuvato.
Nequis liminis obseret tabellam,
Neu tibi lubeat foras abire,
Sed domi maneas paresque
nobis Novem continuas
fututiones. Verum, siquid ages,

XXXI

Sirmione[1]

O! Sirmione, floarea
Peninsulelor, floarea ostroavelor[2] pe care
Şi un Neptun şi cellalt[3] le poartă in spinare
Pe lacurile limpezi, pe-al mării luciu lin,
Ce bucuros si vesel la tine iarăşi vin!

• »

Eu am lăsat departe câmpiile bitine Şi
te revăd acuma, dar mie nici nu-mi
vine Să cred. Ce fericire scăpat de griji
să fii, Când sufletul îşi lasă povara lui
şi vii
Iriadit la tine-acasă din ţările străine
>
Şi te-odihneşti in patul cel mult dorit
de tine! Aceasta mi-i răsplata după
atâta drum!

XXXII

Ipsitilei

Te rog, o! Ipsitila mea cea dulce,
Hi, farmecul, tu, dragostea mea
scumpă, îmbie-mă după amiaz la
tine!
Dar, de mă chemi, să faci atunce
bine Zăvor la uşă nime să nu-ţi pună
Si nici să-ţi vie-n gând să pleci de-
acasă, Ci stai la tine şi te pregăteşte
Să mi te dai de nouă ori de-a rândul.
Dar, dac-o faci, tu fă-o chiar acuma

Nam pransus iaceo et satur supinus
Pertundo tunicamque palliumque.

XXXIII

O furum optime balneariorum
Vibenni pater, et cinaede fili,
(Nam dextra pater inquinatiore,
Culo filius est voraciore)
Cur non exilium malasque in oras
Itis, quandoquidem patris rapinae
Notae sunt populo, et natis
pilosas, Fili, non potes asse
...

XXXIIII

Dianae sumus in fide
Puellae et pueri
integri: *Dianam pueri*
integri **Puellaeque**
canamus.

O Latonia, maximi Magna
progenies Iovis, Quam
mater prope Deliam
Deposivit olivam

Căci după prânz, sătul, cum stau pe spate, Şi tunica-mi străpung şi-

XXXIII

împotriva lui Vibeniu tatăl şi fiul

"Hi, hoţ de frunte pe la băi, Vibeniu,
Şi tu, stricatule, Vibeniu fiul,
(La cel dintâi mai intinată-i mâna,
La celălalt şezutul e mai lacom)
De ce-n exil, pe ţărmuri blestemate, Nu vă porniţi? O lume-ntreagă ştie De furturile tatălui, iar fiul Părosu-i trup nu şi-l mai poate vinde Nici chiar c-
-

XXXIV

Dianei

Copii şi fetelor fecioare,
Sub pavăza Dianei stăm.
Copii şi fetelor fecioare,
Noi pe Diana s-o cântăm!

Fiic-a Latonei, o! divin
Lăstar din marele tău
Tată,[1] Şi care-n Delos, sub măslin, Ai fost luminii noastre dată

Montium domina ut fores
Silvarumque virentium
Saltuumque reconditorum
Amniumque sonantum.

T\i Lucina
dolentibus
luno dicta
puerperis,
Tu potens Trivia et
notho’s
Dicta lumine Luna.

Tu cursu, dea, menstruo
Metiens iter annuom
Rustica agricolae bonis
Tecta frugibus exples.

Sis quocumque tibi placet
Sancta nomine, Romulique

XXXV

Poetae tenero, meo sodali
Velim Caecilio, papyre, dicas,
Veronam veniat, Novi
relinquens Comi moenia
Lariumque litus: Nam quasdam
volo cogitationes Amici accipiat
sui meique. Quare, si sapiet,
viam vorabit. Quamvis candida
milies puella Euntem revocet
manusque collo Ambas iniciens

Ca tu să fii în munţi silhui
Şi-n verzi păduri să fii regină,
Şi-n codrul tainic doamna lui,
Şi peste râuri ce suspină,

O! zee, care te numeşti,
Când nasc femeile, Lucina,[2]
Zeiţa din răscruci tu eşti
Şi luna ce-mprumuţi lumina.[3]

Plinind al anului tău crug
în veci cu câte-un drum de-o lună,
IU umpli casa de belşug
Plugarului, o! sfântă Lună![4]

Oricum te vom chema, tu fii
De noi, o! zee, închinată!
Cu darul tău pe-ai Romei fii
Să-i aperi ca şi altădată!

XXXV

Lui Ceciliu[1]

Scrisoarea mea, tu spune-i lui Ceciliu,
Gingaşului poet ş-al meu prieten,
Să vie la Verona şi să lase

Quae nunc, si mihi vera nuntiantur, Illum deperit inpotente amore:
Nam quo tempore legit incohatam Dindymi dominam, ex eo misellae Ignes interiorem edunt medullam.
Ignosco tibi, Sapphica puella Musa doctior: est enim venuste Magna

XXXVI

Annales Volusi, cacata charta,
Votum solvite pro mea puella:
Nam sanctae Veneri Cupidinique Vovit si sibi restitutus essem Desissemque truces vibrare iambos, Electissima pessimi poetae Scripta tardipedi deo daturam Infelicibus ustulanda lignis.
Et haec pessima se puella vidit Iocose lepide vovere divis.
Nunc, o caeruleo creata ponto.
Quae sanctum Idalium Vriosque portus
Quaeque Ancona Cnidumque harundinosam
Colis quaeque Amathunta quaeque Golgos
Quaeque Durrachium Adriae tabernam,
Acceptum face redditumque votum,
Si non inlepidum neque invenustumst.
At vos interea venite in ignem,
Pleni ruris et inficetiarum Annales Volusi, cacata charta.

Căci dacă-i drept ce-mi spune mie lumea,
De-un dor nebun ea moare după dânsul:
De când el a citit - abia-nceputăa -[4]
Poema lui despre Cibela, focul
O mistuie, sărmana, pân’ la oase.
îţi dau dreptate: tu mai doctă fată
Chiar decât Safo[5] eşti, şi «Marea Mamă»
Cât de frumos Ceciliu a-nceput-o!

XXXVI

împotriva Analelor lui Volusiu[1]

Imunde foi, Anale-a lui Volusiu,
Pliniţi-i dragii mele juruinţa
Pe care i-a făcut-o sfintei Venus
Ş-Amorului: că, de mă-ntorc la dânsa
Şi n-o mai săgetez cu iambii groaznici[2],
Ea lui Vulcan cel şchiop o să-i jertfească
Din cel mai rău poet bucăţi alese,
Punându-le pe foc cu lemne sterpe[3].
Şi iată ce-a găsit să juruiască
La zei în chip de glumă, ştrengăriţa!
Tu dar, născuto din azurul mării,
Ce ocroteşti Idalia[4] cea sfântă
Şi Golgosul[5] şi Urii[6], Ancona[7]
Şi Amatuntul[8], Cnidul[9] plin de trestii,
Durachium[10], a Hadriei tavernă,

XXXVII

Salax taberna vosque contubernales,
A pileatis nona fratribus pila,
Solis putatis esse mentulas vobis,
Solis licere, quidquid est puellarum,
Confutuere et putare ceteros hircos?
An, continenter quod sedetis insulsi
Centum an ducenti, non putatis ausurum.
Me una ducentos Inrumare sessores?
Atqui putate: namque totius vobis Frontem
tabernae scorpionibus scribam. Puella nam
mi, quae meo sinu fugit,
Amata tantum quantum amabitur nulla,
Pro qua mihi sunt magna bella pugnata,
Consedit istic, hanc boni beatique Omnes
amatis, et quidem, quod indignumst,
Omnes pusilli et semitarii moechi;
Tu praeter omnes une de capillatis,
Cuniculosae Celtiberiae fili Egnati, opaca
quem bonum facit barba Et dens Hibera
defricatus urina.

XXXVIII

Malest, Corniiici, tuo Catullo,
Malest, me hercule, et est laboriose,
Et magis magis in dies et horas.
Quem tu, quod minimum facillimumquest,

XXXVII

Unor soţi de desfrăiţi[1]

Locaş de desfrânare şi voi, soţi de orgie,
Departe-a noua casă[9] de «Fraţii cu scufie»[3],
Cum? credeţi că voi singuri puteţi să fiţi bărbaţi?
Cu fetele voi singuri puteţi să vă culcaţi?
Iar ceilalţi credeţi oare că-s ţapi? Şi ca netoţii
Dacă şedeţi acolo, înşiruiţi cu toţii,
O sută, două sute, eu n-o să îndrăznesc
Pe toţi, pe două sute de trântori să-i răzbesc?
Ba voi s-o credeţi: faţa tavernei voastre, iată,
Cu chipuri de ruşine voi coperi-o toată!
Ah! şi femeia care din braţe îmi fugi,
Iubită cum nici una pe lume nu va fi,
Şi pentru care-odată luptam cu-nverşunare,
S-a aşezat acolo: voi, domni din lumea mare,[4]
Toţi o iubiţi, dar sunteţi (ruşine mi-i s-o zic)
Berbanţi de prin răspântii şi oameni de nimic!
TU mai ales, Egnaţiu, tu cel cu chica deasă,
TU, Celtiber din ţara cu iepuraşi de casă[5],
Cu barba ta frumoasă umbrind obrazul tău,
Şi dinţii albi, pe care cu udu-i freci mereu![6]

XXXVIII

Lui Comifidu[1]

Qua solatus es adlocutlone?
Irascor tibi, sic meos amores?
Paulum quid lubet adlocutionis.
Maestius lacrimis Simonideis.

XXXVIIII

Egnatius, quod candidos habet dentes,
Renidet usque quaque, sei ad rei ventumst
Subsellium, cum orator excitat fletum,
Renidet ille, sei ad pii rogum 1111 Lugetur, orba
cum flet unicum mater.
Renidet ille, quidquid est, ubicumquest,
Quodcumque agit, renidet, hunc habet morbum.
Neque elegantem, ut arbitror, neque urbanum.
Quare monendum test mihi, bone Egnati.
Si urbanus esses aut Sabinus aut Tiburs Aut fartus
Vmber aut obesus Etruscus Aut Lanuinus ater
atque dentatus Aut Transpadanus, ut meos quoque
attingam, Aut quilubet, qui puriter lavit dentes,
Tamen renidere usque quaque te nollem:
Nam risu inepto res ineptior nullast.
Nunc Celtiber es: Celtiberia in terra.
Quod quisque minxit, hoc sibi solet mane Dentem
atque russam defricare gingivam,
Vt quo iste vester expolitior dens est,
Hoc te amplius bibisse praedicet loti.

Şi doar e-un lucru mic şi foarte lesne!
Sunt supărat: aşa-mi întorci iubirea?
Dă-mi tu o alinare mai duioasă
Decât un bocet de-a’ lui

XXXIX

împotriva lui Egnatius

Egnatius, cu dinţii lui albi, zâmbeşte-ndată
La orişice. Pe bancă de stă la judecată
Un acuzat si lacrimi îţi stoarce-un orator,
Zâmbeşte! Când la rugul unicului fecior
Sărmana mamă plânge şi lumea se sfâşie
De jale, el zâmbeşte! Oriunde,-orice să fie,
Făcând orice, zâmbeşte! Asa-i năravul lui:
Nici elegant nu este, nici fin eu cred că nu-i.
Egnatius preabune, să-ţi spun care-i pricina:
Tu dac-ai fi din Roma, din Tibur, din Sabina,
De-ai fi etrusc ori umbru[1] cu pântecele plin,
Cu dinţii lui puternici un negru lanuvin[2],
De-ai fi din Transpadana, din ţară de la mine,
Sau unul ce cu apă pe dinţi se spală bine,
Să tot zâmbeşti într-una, eu încă n-aş voi:

XXXX

Quaenam te mala mens, miselle
Ravide, Agit praecipitem In meos
iambos?
Quis deus tibi non bene advocatus
Vecordem parat excitare rixam?
An ut pervenias in ora vulgi?
Quid vis? qua lubet esse notus optas?
Eris, quandoquidem meos amores '

XXXXI

Ametina puella defututa Tota milia
me decem poposcit,
Ista turpiculo puella naso,
Decoctoris amica Formiani.
Propinqui, quibus est puella curae,
Amicos medicosque convocate:
Non est sana puella, nec rogate,
Qualis sit: solet esse imaginosa.

XXXXII

Adeste, hendecasyllabi, quot estis
Omnes undique, quotquot estis omnes.

XL

Lui Ravidus[1]

Ce nebunie, bietul meu Ravidus, Te-
mpinge-n iambii[2] mei să dai cu
capul? N-ai invocat vreun zeu cum se
cuvine Şi la o luptă oarbă el te-
ndeamnă?
Ori vrei s-ajungi în gura lumii? Ce
vrei? Să fii vestit cu orice chip?
Atunce Vei fi, căci ai voit cu-a mea
iubită[3] Să te iubeşti, spre lunga ta

XLI

Ameana

Destrăbălată cea de Ameană Cu
nas urât, amica lui Mamurra,
Falitul de la Formia[1], chiar zece
Mii de sesterţi mi-a fost cerut în
capăt. Voi, rudelor, care-i purtaţi
de grijă, Chemaţi în grabă medici
şi prieteni, Căci nu-i în toate
minţile, se vede,
Şi nici oglinda nu şi-o mai întreabă

XLII

împotriva unei necunoscute[1]

O! endecasilabi, veniţi cu toţii
De pretutindeni, câţi sunteţi cu

locum me putat esse moecha turpis
Et negat mihi nostra reddituram
Pugillaria, si pati potestis.
Persequamur eam, et reflagitemus.
Quae sit, quaeritis, illa, quam videtis
Turpe incedere, mimice ac moleste
Ridentem catuli ore Gallicani.
Circumsistite eam, et reflagitate,
‘Moecha putida, redde codicillos,
Redde, putida moecha, codicillos.’
Non assis facis? o lutum, lupanar,
Aut si perditius potest quid esse.
Sed non est tamen hoc satis putandum.
Quod si non aliud potest, ruborem
Ferreo canis exprimamus ore.
Conclamate iterum altiore voce
‘Moecha putida, redde codicillos,
Redde, putida moecha, codicillos.’
Sed nil proficimus, nihil movetur.
Mutandast ratio modusque vobis,
Siquid proficere amplius potestis,

XXXXIII

Salve, nec minimo puella naso
Nec bello pede nec nigris ocellis
Nec longis digitis nec ore sicco
Nec sane nimis elegante lingua,
Decoctoris amica Formiani.
Ten provincia narrat esse bellam?

O desfrânată-şi bate joc de mine
Şi inapoi nu vrea să vă[2] mai deie
Tăbliţele. Puteţi răbda aceasta?
Să ne ţinem de ea, să i le cerem!
Dar mă-ntrebaţi voi cine i ea?
Priviţi-o,
Cu mersul deşănţat şi, ca o mimă,
Rânjind cu gura ei de câine galic!
Staţi împrejurul ei şi i le cereţi:
«Prostituato,să ne dai tăbliţele!
Tăbliţele-napoi, prostituata!»
Cum? Nici nu-ţi pasă? Lupanar şi
tină
Sau altceva mâi josnic, de se
poate!
Dar cred că nu-i destul atâta
numai:
De nu-i alt chip, să facem să
roşească
Obrazul ei de câine, gros ca
scoarţa!
Strigaţi din nou cu toţii şi mai
tare:
«Prostituato, să ne dai tăbliţele!
Tăbliţele-napoi, prostituato!»
Dar tot nimic nu facem! Nici nu-i
pasă!
Hai s-o luăm noi altfel, poate-o
scoateţi
La capăt mai uşor: «Imaculato
Şi pudico, dă-ne-napoi tăbliţele!»

XLIII

Tecum Lesbia nostra conparatur?
O saeclum Insapiens et infacetum!

XXXXIIII

O funde noster seu Sabine seu Tiburs,
(Nam te esse Tiburtem autumant, quibus non est
Cordi Catullum laedere: at quibus cordist,
Quovis Sabinum pignore esse contendunt)
Sed seu Sabine sive vetius Tiburs,
Fui libenter in tua suburbana Villa malamque
pectore expuli tussim,
Non inmerenti quam mihi meus venter.
Dum sumptuosas adpeto, dedit, cenas.
Nam, Sestianus dum volo esse conviva,
Orationem in Antium petitorem Plenam veneni et
pestilentiae legi.
Hic me gravido frigida et frequens tussis Quassavit
usque dum in tuum sinum fugi is Et me recuravi otioque et
urtica.
Quare refectus maximas tibi grates Ago, meum
quod non es ulta peccatum.
Nec deprecor iam, si nefaria scripta Sesti recepso,
quin gravidinem et tussim Non mi, sed ipsi Sestio ferat
frigus.
Qui tum vocat me, cum malum librum legi.

Şi mi te pun cu Lesbia alături?
O! secol grosolan şi fără minte!

XLIV

La vila lui Catul[1]

Moşia mea Sabină sau Tiburtină poate,
(Acel ce mă iubeşte la Tibur te socoate,
Iar cei ce vor să-mi pună la inimă venin
Fac pe orice prinsoare că eşti pământ sabin)[2]:
Deci, ori eşti în Sabina ori, mai adevărat,
La Tibur, cu plăcere in vila ta am stat
Ş-am alungat din pieptu-mi o tuşă rea, pe care
Chiar pântecul mi-a dat-o, umblând după mâncare
La mese-mbelşugate. Aşa mi-a trebuit!
Căci, vrând să fiu o dată la un ospăţ poftit
De Sestiu[3], eu citit-am întâi înveninatul
Discurs al lui în contra lui Antiu candidatul.[4]
Atunce vai! Ce tuşă m-a prins, ce guturai!
M-au scuturat Sorii! Când însă alergai
La sânul tău, odihna şi ceaiul de urzică
M-au vindecat. Fiindcă tu nu-mi făcuşi nimică
Şi mi-ai iertat păcatul, eu mult îţi mulţumesc,
O! vila mea, şi dacă va fi să mai primesc
De-acuma de la Sestiu vreo scriere impie,

XXXXV

Acmen Septumlus suos amores
Tenens in gremio ‘mea’ inquit
‘Acme, Ni te perdite amo atque
amare porro Omnes sum adsidue
paratus annos Quantum qui pote
plurimum perire, Solus in Libya
Indlave tosta Caesio veniam obvius
leoni.’
Hoc ut dixit, Amor, sinistra ut ante,
Dextra sternuit adprobatlonem.
At Acme leviter caput reflectens Et
dulcis pueri ebrios ocellos Illo
purpureo ore savlata ‘Sic’ inquit
‘mea vita Septumllle,
Huic uni domino usque serviamus,
Vt multo mihi maior acriorque Ignis
mollibus ardet in medullis.’
Hoc ut dixit, Amor, sinistra ut ante,
Dextra sternuit adprobatlonem.
Nunc ab auspicio bono profecti
Mutuis animis amant amantur.
Vnam Septumlus misellus Acmen
Mavolt quam Syrias Britanniasque:
Vno in Septumio fidelis Acme Facit
delicias libidinesque.
Quis ullos homines beatiores,
Vidit, quis Venerem auspicatiorem?

XLV

Jurăminte de amor[1]

Ţinând-o pe genunchii lui pe Acme,
Septimiu zice: «Scumpa mea, o! Acme,
De nu-mi eşti dragă şi de nu sunt gata
Să te iubesc mereu viaţa toată
Cât poate-un om iubi, când voi fi singur
Un leu cu ochi de foc să-mi iasă-n cale
Prin Libia ori India cea arsă!»
Atunci Amorul, care strănutase
La stânga, strănută în partea dreaptă[2].
Iar Acme-ncet lăsând pe spate capul,
Pe ochii beţi de dragoste-1 sărută
Cu gura-mpurpurată pe Septimiu:
«O! viaţa mea, o! dragul meu Septimiu,
Noi să slujim stăpânului iubirii,
Cât timp un foc mă arde pân’ la oase
Mai tare şi mai viu decât pe tine!»
Atunci Amorul, care strănutase
La stânga, strănută în partea

XXXXVI

Iam ver egelidos refert tepores,
Iam caeli furor aequinoctialis
Iocundls Zephyri silescit aureis. Linquantur
Phrygii, Catulle, campi Nlcaeaeque ager
uber aestuosae:
Ad claras Asiae volemus urbes.
Iam mens praetrepidans avet
vagari, Iam laeti studio pedes
vigescunt.
O dulces comitum valete coetus,
Longe quos simul a domo profectos

XXXXVII

Porci et Socration, duae
sinistrae Pisonis scabies
famesque mundi. Vos Veraniolo
meo et Fabullo Verpus
praeposuit Priapus ille?
Vos convivia lauta sumptuose
De die facitis? mei sodales

XLVI

Dor de ducă[1]

Vin calde adieri de primăvară Şi
furia din cer acuma tace La dulcea
boare de zefir. Catule,
Noi să lăsăm bitinicele şesuri Şi
rodnica Nicee[2] însorită!
Hai să zburăm spre-a Asiei oraşe!
Un dor de ducă inima-ţi frământă,
Şi parcă te furnică prin picioare.
O! soţii mei iubiţi vă zic adio!
Noi am plecat de-acasă împreună,
Dar ne-ntumăm acum pe alte drumuri.

XLVII

împotriva lui Socration şi Porciu[1]

Socration şi Porciu, mâini de
pradă[2] Ale lui Piso, râia, foamea
lumii, Priapul[3] cela fără de ruşine
Pe voi v-a preferat şi lui Veraniu
Şi lui Eabul?[4] Voi ziua miaza mare
Daţi mese scumpe, iar ai mei
prieteni Cerşesc pe la răspântii
invitatii?

XXXXVIII

Mellitos oculos tuos, Iuventi,
Siquis me sinat usque basiare,
Vsque ad milia basiem trecenta.
Nec umquam videar satur futurus,
Non si densior aridis aristis Sit
nostrae seges osculationis.

XXXXVIIII

Disertissime Romuli nepotum.
Quot sunt quotque fuere, Marce
TUlli, Quotque post aliis erunt in
annis, Gratias tibi maximas Catullus
Agit pessimus omnium poeta.
Tanto pessimus omnium poeta
Quanto tu optimus omnium

-

L

Hesterno, Licini, die otiosi Multum
lusimus in meis tabellis,
Vt convenerat esse delicatos.
Scribens versiculos uterque nostrum

XLVIII[1]

Lui Iuventiu

De m-ai lăsa pe ochi-ţi dulci ca
mierea Să te sărut, te-aş săruta,
Iuventiu De trei sute de mii de ori
într-una;
Nici mi-ar părea vreodată că mă satur,
Chiar de-aş culege sărutări de-a' tale
Mai multe încă decât spice coapte
Pe un lăn de grâu

XL IX

Lui Cicero[1]

T\i, cel mai elocvent dintre nepoţii
Lui Romulus, de azi, o! Mareu
Tulliu Şi din trecut şi din viitorime,
Catul ţi-aduce mulţumire ţie,
El, cel mai rău chiar dintre toţi poeţii.
El cel mai rău e dintre toţi poeţii,
Cum dintre advocaţi tu cel mai bun eşti!

L

Lui Licinius Calvus[1]

Noi multe glume, ieri, pe îndelete,
Am aşternut în versuri pe tăbliţe,
Cum ne fusese vorba, o! Liciniu!
Deci amândoi, pe rând, în versuri scurte,

Ludebat numero modo hoc modo illoc.
Reddens mutua per locum atque vinum.
Atque Illinc abii tuo lepore
Incensus, Licini, facetiisque,
Vt nec me miserum cibus iuvaret,
Nec somnus tegeret quiete ocellos.
Sed toto indomitus furore lecto
Versarer cupiens videre lucem,
Vt tecum loquerer, slmulque ut essem.
At defessa labore membra postquam
Semimortua lectulo iacebant.
Hoc, iocunde, tibi poema feci.
Ex quo perspiceres meum dolorem.
Nunc audax cave sis, precesque
nostras,
Oramus, cave despuas, ocelle.
Ne poenas Nemesis reposcat a te.

LI

Ille mi par esse deo videtur.
Ille, si fas est, superare divos.
Qui sedens adversus identidem
te Spectat et audit
Dulce ridentem, misero quod omnis
Eripit sensus mihi: nam simul te,
Lesbia, aspexi, nihil est super mi

Lingua sed torpet, tenuis sub artus
Flamma demanat, sonitu suopte
Tintinant aures geminae, teguntur
Lumina nocte.

Glumeam când intr-un ritm şi când in altul, înfierbântaţi de vin şi veselie.
Aşa de-nflăcărat plecai de-acolo De farmecul şi spiritele tale,
Că nu-mi venea să pun nimic in gură,
Pe ochii mei nu se lăsa nici somnul, în patul meu, cuprins de neastâmpăr,
Mă frământam, dorind să vină zorii,
Să pot vorbi, să fiu cu tine iarăşi.
Dar când, pe urmă, frânt de oboseală,
Eu m-am lungit în patul meu, Liciniu,
Iubitule, făcui aceste versuri,
Ca tu să vezi ce dor mi-era de tine.
Să nu te ţii măreţ şi rugămintea[2] 0! scumpul meu, te rog, nu mi-o respinge, Ca Nemesis[3] cumva să nu te certe!
N-o supăra: cumplită e zeiţa!

LI[1]

Lesbiei

Acela mie ca un zeu îmi pare,
Ba măi presus, de pot s-o spun, acela
Ce-n fata ta sezând ades te soarbe » *
Din ochi, te-aude
Ce dulce râzi. Atunci a mea simţire Se-ntunecă, vai mie! Căci pe tine 0! Lesbie, cum te zăresc, cum nu pot O vorbă scoate!
Ci limba mi se leagă şi prin vine
Un foc ascuns încet mi se strecoară, îmi țiuie urechile și

LI[b]

Otium, Catulle, tibi molestumst:
Otio exultas nimiumque gestis.
Otium et reges prius et beatas
Perdidit urbes.

LII

Quid est, Catulle? quid moraris emori?
Sella in curuli struma Nonius sedet,
Per consulatum peierat Vatinius:
Quid est, Catulle? quid moraris emori?

LIII

Risi nescioquem modo e corona,
Qui cum mirifice Vatiniana Meus
crimina Calvos explicasset, Admirans
ait haec manusque tollens, 'Di magni,
salaputium, disertum!'

Catule, te va pierde lenevia! în
ea tu zburzi, te bucuri peste
fire:
Ea a răpus cetăţi înfloritoare **îs**

LII[1]

Lui însusi

De ce mai stai la gânduri? De ce nu mori,
Catul? Un scrofulos ca Noniu pe scaunul
curul![2] Speijur, Vatiniu jură că-i consul de
pe-acu![3] De ce nu mori, Catule? Mai stai la

LIII[1]

Despre un oarecare

Ce-am râs mai ieri de cineva din
sală!
Cu arta lui, desfăşurase Calvus
învinuirile-i Vatiniene,[2]
Când unul-nalţă braţele şi strigă:

LIIII

Othonis caput oppidost pusillum
★ ★ ★
Neri rustica semilauta crura,
Subtile et leve peditum
Libonis.
★ ★ ★
Si non omnia displicere vellem
Tibi et Fuficio seni recocte

LIIIP

Irascere iterum meis iambis
Inmerentibus. unice

LV

Oramus, si forte non
molestumst, Demostres, ubi sint
tuae tenebrae.
Te campo quaesivimus minore.
Te in circo, te in omnibus libellis,
Te in templo summi Iovis sacrato.
In Magni simul ambulatione
Femellas omnes amice, prendi,
Quas vultu vidi tamen serenas.
A, vel te sic ipse flagitabam,
‘Camerium mihi, pessimae puellae.’
Quaedam inquit, nudum sinum reducens,

LIV

împotriva lui Cezar

Capul cel mic cât pumnul al lui Oto[1],
Picioarele lui Heriu[2] nelăute Şi
vânturile fine-ale lui Libo[1]

Măcar de-aceste să vă fie silă
Si lui Sufficiu[2], crai bătrân, si tie!
i [3] [3] ?»

Pe iambii mei nevinovaţi tu
iarăşi Te mânii, căpitane fără
seamăn?

LV

Lui Cameriu[1]

Te rog, de nu ţi-ar fi cu supărare,
Arată-mi unde-ţi este
ascunzişul! în Câmpul Mic[2] te-am
căutat pe tine,
Te-am căutat la Circ, la toţi librarii,
Şi-n templul preaputernicului Joe;
Iar sub porticul lui Pompei cel
Mare[3] Pe fete le-am oprit în
drum, pe toate.
Dar faţa lor văzui că e
senină.[4] Eu cam aşa mi te
ceream la ele:

Sed te iam ferre Herculei labos est.
Non custos si fingar ille Cretum,
Non si Pegaseo ferar volatu.
Non Ladas ego pinnipesve Perseus,
Non Rhesi nivea citaque biga:
Adde huc plumipedes volatilesque,
Ventorumque simul require cursum:
Quos cunctos, Cameri, mihi dicares.
Defessus tamen omnibus medullis
Et multis langoribus peresus Essem
te mihi, amice, quaeritando. Tanto
ten fastu negas, amice?
Dic nobis ubi sis futurus, ede
Audacter, conmitte, crede lucei.
Num te lacteolae tenent puellae?
Si linguam clauso tenes in ore.
Fructus proicies amoris omnes:
Verbosa gaudet Venus loquella.
Vel si vis, licet obseres palatum,
Dum vostri sim particeps amoris.

LVI

O rem ridiculam, Cato, et iocosam
Dignamque auribus et tuo cachinno.
Ride, quidquid amas, Cato, Catullum:
Res est ridicula et nimis iocosa.
Deprendi modo pupulum puellae
Trusantem: hunc ego, si placet
Dionae, Protelo rigida mea cecidi.

Ş-acum să te mai rabd? Aş fi un Hercul![5]
Nu! de m-aş face păzitorul Cretei[6],
Nu! de-aş fi Ladas[7] ori Perseu cu aripi,[8]
Nu! de-aş zbura ca un Pegas[9] prin aer
Sau ca sirepii albi mânaţi de Resus;[10]
Pe-naripaţii din poveşti mai pune-i
Şi cheamă tu şi vânturile repezi:
Să mi le dai intr-un burduf legate,[11]
Şi tot aş fi, de-atâta căutare,
Zdrobit de oboseală pân' la oase
Şi istovit de truda mea, iubite!
De ce te ţii măreţ şi fugi de mine?
Unde-aş putea să te găsesc? Cutează
Şi spune, hai, încrede-te luminii!
Nu te mai lasă dalbele copile?
Dar dacă tace gura ta închisă,
Vei pierde bucuriile iubirii:
Iubind în taină nu placi zânei Venus.
Sau, dacă vrei, tu pune-ţi frâu la gură,
Numai să ştiu şi eu cine ţi-i dragă.

LVI

Lui Cato[1]

Hazlie şi poznaşă întâmplare!
Tu face s-o auzi, să râzi cu hohot,
De-ţi este drag Catul, să râzi,o!

LVII

Pulcre convenit inprobis cinaedis,
Mamurrae pathicoque Caesarique.
Nec mirum: maculae pares utrisque,
Vrbana altera et illa Formiana,
Inpressae resident nec eluentur:
Morbosi pariter, gemelli utrique Vno
in lectulo, erudituli ambo,
Non hic quam ille magis vorax adulter.
Rivales sociei puellularum.
Pulcre convenit inprobis cinaedis.

LVIII

Caeli, Lesbia nostra, Lesbia illa.
Illa Lesbia, quam Catullus unam Plus
quam se atque suos amavit omnes.
Nunc in quadriviis et angiportis Glubit
magnanimos Remi nepotes.

LVII[1]

împotriva lui Mamurra şi a lui Cezar

Ah! de minune se-nţeleg infamii,
Mamurra desfrânatul şi cu Cezar!
Nu vă miraţi: La Formia Mamurra,
Cellalt la Roma, ei pe frunte
poartă Aceleaşi pete, care ilu se
spală.[2] Destrăbălaţi la fel, ca doi
fraţi gemeni,
Ei si-au făcut odată-nvătătura
» j
Tot într-un pat[3]: avizi de adultere
Cât unul cât cellalt, soţi buni la
fete,

LVIII

Lui Celiu[1]

Ah! Lesbia mea, Lesbia aceea

Ah! Lesbia pe care am iubit-o
Mai mult decât pe-ai mei, decât pe mine,
Pe la răspântii şi pe ulicioare
îi stoarce-acum de vlagă pe urmaşii
Lui Remus cel mărinimos.

LVIIII

Bononiensis Rufa Rufulum fellat,
Vxor Meneni, saepe quam in sepulcretis
Vidistis ipso rapere de rogo cenam,
Cum devolutum ex igne prosequens
panem Ab semiraso tunderetur ustore.

LX

Num te leaena montibus Libystinis Aut
Scylla latrans infima inguinum parte Tam
mente dura procreavit ac taetra,
Vt supplicis vocem in novissimo casu
Contemptam haberes a! nimis fero corde?

LXI

Collis o Heliconii
Cultor, Vraniae genus,
Qui rapis teneram ad virum
Virginem, o Hymenaee
Hymen, O Hymen Hymenaee,

Cinge tempora floribus Suave
olentis amaraci. Flammeum
cape, laetus huc Huc veni
niveo gerens

LIX

Rufa şi Ruf[1]

Roşcata boloneză[2] cu spurcata ei gură Pe RufU drăgosteşte: e-aceea care fură Din cina de pe ruguri. Voi aţi văzut-o poate: Când dă s-apuce pâinea de lângă mort, mi-o bate Şi mi-o alungă sclavul cel tuns pe jumătate

LXi

O libică leoaică, o Scilă[2] care latră, încinsă pe la vintre de câini, mi te-a născut Cu suflet aşa negru, cu inima de piatră? Cum? vocea rugătoare a unui om pierdut Nici n-o asculţi

LXI

Cântec de nuntă pentru Manliu şi ViniaAurunculeia[1]

Hi, cel ce ai sălaşul
tău Pe-a Heliconului
colină,
Lăstar din Urania, zeu Ce
la bărbat duci pe virgină,
O! Himen, Himeneu![2]

încinge ţi tâmplele cu
floare De măghiran,
mirositoare,
Şi ia-ţi tu vălul sclipitor

Luteum pede soccum,
Excitusque hilari die
Nuptialia concinens Voce
carmina tinnula
Pelle humum pedibus, manu
Pineam quate taedam.

Namque Vinia Manlio,
Qualis Idalium colens
Venit ad Phrygium Venus
Iudicem, bona cum bona
Nubet alite virgo.

Floridis velut enitens Myrtus
Asia ramulis.
Quos Hamadryades deae
Ludicrum sibi rosido
Nutriunt umore.

Quare age huc aditum ferens
Perge linquere Thespiae
Rupis Aonios specus,
Nympha quos super inrigat
Frigerans Aganippe,

Ac domum dominam voca
Coniugis cupidam novi,
Mentem amore
revinciens,
Vt tenax hedera huc et huc
Arborem inplicat errans.

Vosque item simul, integrae
Virgines, quibus advenit

Pe albul tău picior![3]

Fii vesel azi, divin copil,
Şi cântecul de nuntă zi-1
Cu glasul argintiu, şi-n
mână
Clătinând torţa de răşină,
Pământul bate-mi-1!

Căci azi pe Manlius îl ia
Cu semne bune[4] Vinia,
Frumoasă cum veni odată
Şi Venerea la judecată,
La Paris.[5] Tot aşa

E-un mirt scânteietor de
floare, în lunca Asiei, pe
care HamadriadeleM
nutresc Cu rouă, şi se
veselesc în dulce desfătare.

T\i dar grăbeşte-te şi vină,
Lăsând a Tespiei[7] divină
Adnică speluncă[8], unde
Revars-a Aganipei[9] zână
Răcoritoare unde.

Şi cheam-o pe stăpână-n
casă, Şi inima-i cea
amoroasă încinge-i-o c-un
dor nestâns, Cum iedera
cea mlădioasă De-un
trunchi se leagă strâns.

Iar voi, de-asemenea,
virgine, (Căci ziua cea de

Par dies, agite in modum
Dicite ‘o Hymenaee
Hymen,
O Hymen Hymenaee,’

Vt lubentius, audiens Se
citarier ad suom Munus,
huc aditum ferat Dux
bonae Veneris, boni
Coniugator amoris.

Quis deus magis anxiis Est
petendus amantibus? Quem
colent homines magis
Caelitum? o Hymenaee
Hymen, O Hymen Hymenaee.

Te suis tremulus parens
Invocat, tibi virgines
Zonula soluunt sinus,
Te timens cupida novos
Captat aure maritus.

Tu fero, iuveni in manus
Floridam ipse puellulam Dedis
a gremio suae Matris, o
Hymenaee Hymen,
O Hymen Hymenaee.

Nil potest sine te Venus,
Fama quod bona
conprobet, Commodi capere:
at potest Te volente, quis
huic deo Conpararier ausit?

Şi pentru voi!) cântaţi cu
mine:
O! Himenee, Himeneu,
O! Himen, Himeneu!

El, auzindu-se chemat
La rostul lui, cu drag să
vie,
De sfânta Venere urmat[10],
El, care leagă-n cununie
Amorul cel curat.

Acei ce se iubesc la cine
Mai cu temei să se închine?
Şi muritorii cu-i să-i deie
Mai mult onor? O!
Himenâe,
O! Himen, Himenee!

Pe tine tremurândul tată,
Te cheamă-n rugi, şi orice
fată
Descinge brâu![11] pentru
tine,
Iar mirele de teamă plin e,
Alaiul tău când vine.

Tu de la sânul mamei ei
Pe floarea cea de fat-o iei
Ş-o duci chiar tu la soţul
său
Cel plin de dor, o!
Himeneu,
O! Himen, Himeneu!

+ * *

* * *

* * *

80 Quem tamen magis
Flet, quod ire necesse est.

(86) Flere desine, non tibi, A-
runculeia, periculumst,
Nequa femina pulchrior
85 Clarum ab Oceano diem
(90) Viderit venientem.

Talis in vario solet
Divitis domini hortulo
Stare flos
hyacinthinus

De nu vrei tu, nu pot să iasă
Copii cu lege din vreo casă,
Şi nici un reazem n-are-un tată.
Cu tine cine să se poată
Asemăna vreodată?

Apărători pentru hotare
Nu poate da o ţară care
La tine nu s-ar închina:
De vrei tu, poate! Cine i oare
Cu tine-asemenea?

Deschide-ţi uşile de-acu!
Tu iesi, fecioară! Nu vezi tu

....[12]
O feciorelnică ruşine
O biruie şi-n loc o ţine
Şi plănge, vai! că pleacă.

Nu plânge, Aurunculeie,
Să nu te temi: nici o femeie
Mai mândră decât tine n-are
Să vadă mâne cum răsare
Din mare mândrul soare.

în grădiniţa cea frumoasă
A unui domn bogat, la fel
Stă floarea cea de stânjinel

Sed morciris, abit dies:
Prodeas, nova nupta.

Prodeas, nova nupta, si Iam
videtur, et audias Nostra
verba, vide ut faces
Aureas quatiunt comas:
Prodeas, nova nupta.

Non tuos levis in mala
Deditus vir adultera
Probra turpia persequens
A tuis teneris volet
Secubare papillis.

Lenta quin velut adsitas
Vitis inplicat arbores,
Inplicabitur in tuom
Conplexum. sed abit dies:
Prodeas, nova nupta.

O cubile, quod omnibus ★ ★

★

★ *ir* ★

* * ★

Candido pede lecti,

Quae tuo veniunt ero.
Quanta gaudia, quae
vaga Nocte, quae medio
die
Gaudeat! sed abit dies:
Prodeas, nova nupta.

Tollite, o pueri, faces:

Dar timpul fuge! T\i din casă
Apari de-acii, mireasă![13]

Rugămu-ne s-apari de-acum.
Auzi-ne! Hi nu vezi cum
Făcliile, arzând mai vii,
îşi scutur' coamele-aurii?
Rugămu-ne să vii.

Bărbatul tău nu va umbla
în desfrânări şi nu-şi va da
Iubirea lui altei femei,
Ci el mereu se va culca
Pe sânii-ţi tinerei.

Şi-n braţe tu îl vei cuprinde
Ca via cea care se prinde
De trunchiuri de copaci
vecine.
Dar ieşi, mireasă! Noaptea
vine:
Noi te-aşteptăm pe tine!

Cu alb picior de fildeş,[14]

Ce bucurii pe-al tău stăpân
Şi noaptea la al fetei sân,
Şi-n miez de ziuă luminoasă!
Dar timpul fuge! T\i din casă
Apari de-acu, mireasă!

Sus, sus aprinsele făclii!

Flammeum video venire.
Ite, concinite in modum
‘O Hymen Hymenaee io,
O Hymen Hymenaee.’

Ne diu taceat procax
Fescennina locatio.
Nec nuces pueris neget
Desertum domini audiens
Concubinus amorem.

Da nuces pueris, iners
Concubine: satis diu
Lusisti nucibus: lubet
Iam servire Talasio.
Concubine, nuces da.

Sordebant tibi vilicae.
Concubine, hodie atque
heri:
Nunc tuom cinerarius
Tondet os. miser a miser
Concubine, nuces da.

Diceris male te a tuis
Vnguentate glabris marite
Abstinere: sed abstine.
O Hymen Hymenaee io,
O Hymen Hymenaee.

Scimus haec tibi quae
licent
Sola cognita: sed marito
Ista non eadem licent.
O Hymen Hymenaee io,

Văd hobotul venind, copii!
Cu totii voi cântati mereu:
* »
0! Himenee, Himeneu,
0! Himen, Himeneu!

Să-nceapă gluma de
ruşine A versurilor
Ftescenine![15] Şi nuci
copiilor să dea Drăguţul,
chiar când va afla Că-i
părăsit aşa![16]

Destul cu nuci mi te-ai
jucat! De-acum, copile
răsfăţat, împrăştie-le la
copii,
Si lui Talasius să-i Si,
Drăguţule, plecat![17]

Hei, sclavele de la moşie,
Mai ieri ţi-erau urâte ţie.[18]
Acum, drăguţule, te du
La tuns, sărmane![19] Şi de-acu
Dă nucile si tu!
»

O! mire parfumat, cu greu
Vorbeşte lumea că te laşi
De junii tăi cei drăgălaşi.
Dar lasă-i tu de-acum! O!
zeu Al nunţii, Himeneu!

Noi ştim că numai ce-i
iertat Ai cunoscut. Dar ce-
i iertat Nu se mai iart-
unui bărbat!
O! zeu al nunţii, Himeneu

Nupta, tu quoque, quae tuos
Vir petet, cave ne neges,
Ni petitum aliunde eat.
O Hymen Hymenaee io,
O Hymen Hymenaee.

En tibi domus ut potens Et
beata viri tui,
Quae tibi sine fine erit
(O Hymen Hymenaee io,
O Hymen Hymenaee),

Vsque dum tremulum movens
Cana tempus anilitas
Omnia omnibus adnuit.
O Hymen Hymenaee io,
O Hymen Hymenaee.

Transfer omine cum bono
Limen aureolos pedes,
Rasilemque subi forem.
O Hymen Hymenaee io,
O Hymen Hymenaee.

Aspice, intus ut accubans Vir
tuos Tyrio in toro Totus
inmineat tibi.
O Hymen Hymenaee io,
O Hymen Hymenaee.

Illi non minus ac tibi Pectore
uritur intimo Flamma, sed
penite magis.
O Hymen Hymenaee io,

Iar ceea ce-ţi va cere el,
Mireasă, tu să-i dai!
Altfel
Din altă parte o să-şi
ieie.
O! zeu al nunţii, Himenee,
O! Himen, Himenee!

Dar iată casa ta! Ce casă
Bogată are soţul tău!
Să fii deci doamna ei te
lasă,
Şi (Himenăe, Himeneu
O! Himen, Himeneu!),

S-ajungi la bătrâneţea
care
Din capu-i alb tot dă
mereu
Şi spune «da» la fiecare!
O! Himenee, Himeneu,
O! Himen, Himeneu!

într-un ceas bun şi fericit
Sai pragul bine netezit[20],
Mireasă, cu piciorul tău
Cel auriu! O! Himenâu,
O! Himen, Himeneu!

Te uită-n casă cum, pe
pat
De purpură, al tău
bărbat
Aşteaptă-n braţe să te
ieie!
O! zeu al nunţii

O Hymen Hymenaee.

Mitte brachiolum teres,
Praetextate, puellulae:
Iam cubile adeat viri.
O Hymen Hymenaee io,
O Hymen Hymenaee.

Vos bonae senibus viris
Cognitae bene feminae.
Collocate puellulam.
O Hymen Hymenaee io,
O Hymen Hymenaee.

Iam licet venias, marite:
Vxor in thalamo tibist
Ore floridulo nitens,
Alba parthenice velut
Luteumve papaver.

At, marite, (ita me iuvent
Caelites) nihilo minus
Pulcher es, neque te Venus
Neglegit, sed abit dies:
Perge, ne remorare.

Non diu remoratus es,
Iam venis, bona te
Venus Iuverit, quoniam palam
Quod cupis capis et bonum
Non abscondis amorem.

Ille pulveris Africei
Siderumque micantium

O! Himen, Himeneu!

Deci, pajule[21], mai lasă tu
Rotundul fetei braţ! De-acu
Să meargă-n pat, la soţul
său! 0! Himenee, Himeneu,
O! Himen, Himeneu!

Voi, nunelor, culcaţi pe fată,
Voi care-aţi dus viaţă
curată Cu-ai voştri soţi
bătrâni! 0! zeu Al nunţii,
Himen, Himeneu,
O! Himen, Himeneu!

Soţ drag, tu nu mai aştepta!
E-n pat de nuntă soaţa ta!
Un muşeţel, o dalbă floare,
Un mac ce arde cu-nfocare,
Aşa-i la faţă ea!

Dar tu, la fel, frumos ce
eşti! (Mă jur pe zeii cei
cereşti!)
Şi Venus cum te-a-
mpodobit! Dar soarele-i la

O nu! Tu n-ai întârziat:
Ai şi venit cum te-am
chemat! Să-ţi fie Venus cu
noroc!
Căci dorul tău e dor curat Şi
nu-1 ascunzi de loc!

Nisipul Africii pustii Şi
stelele strălucitoare

**Subducat numerum prius.
Qui vostri numerare volt
Multa milia ludei.**

**Ludite ut lubet, et brevi
Liberos date, non decet Tam
vetus sine liberis Nomen
esse, sed indidem, Semper
ingenerari.**

**Torquatus volo parvolus
Matris e gremio suae
Porrigens teneras manus
Dulce rideat ad patrem
Semhiante labello.**

**Sit suo similis patri Manlio
et facile inscieis Noscitetur
ab omnibus Et pudicitiam
suae Matris indicet ore.**

**Talis illius a bona
Matre laus genus
adprobet, Qualis unica ab
optima Matre Telemacho
manet Fama Penelopeo.**

**Claudite ostia, virgines:
Lusimus satis, at, bonei
Coniuges, bene vivite et
Munere adsiduo valentem
Exercete inventam.**

Să le socoat-acela care
Ar vrea să afle-a’ voastre mii
De dezmierdări zglobii!

Deci după pofta inimii
Iubiţi-vă şi-n scurt copii
Voi să ne daţi! Nepoţi şi fli
Din neamul vostru să răsară!
Altfel, ar fi ocară!

Vreau un Torquatus mititel,
Ce de la sânul mamei sale
Să-ntind-a’ lui mânuţe goale,
Şi dulce să-i sură dă el
Părintelui! Şi tot la fel

Cu Manlius, ca al său tată,
Să fie! Şi când l-or vedea,
Toţi să-l cunoască dintr-o dată!
Iar cuminţia mumei, toată
S-o vezi pe faţa sa!

Şi toată faima numelui
S-o deie muma fiului,
Cum a rămas din veac în veac
Şi gloria lui Telemac[22]
Tot de la muma lui!

închideţi uşile, fecioare!

LXII

Vesper adest, Iuvenes, consurgite: Vesper Olympo
Expectata diu vix tandem lumina tollit.
Surgere iam tempus, iam pingues linquere mensas,
Iam veniet virgo, iam dicetur Hymenaeus, s Hymen o
Hymenaee, Hymen ades o Hymenaee!

Cernitis innuptae, iuvenes? consurgite contra: Nimirum
Oetaeos ostendit noctifer ignes.
Sic certest; viden ut perniciter exiluere?
Non temere exiluere, canent quod vincere par est.
Hymen o Hymenaee, Hymen ades o Hymenaee!

Non facilis nobis, aequales, palma paratast, Adspicite,
innuptae secum ut meditata requirunt.
Non frustra meditantur, habent memorabile quod sit.
Nec mirum, penitus quae tota mente laborent.
Nos alio mentes, alio divisimus aures:
Iure igitur vincemur, amat victoria curam.
Quare nunc animos saltem convertite vestros,
Dicere iam incipient, iam respondere decebit.
Hymen o Hymenaee, Hymen ades o Hymenaee.

Hespere, qui caelo fertur crudelior ignis?
Qui natam possis conplexu avellere matris,
Conplexu matris retinentem avellere natam Et iuveni
ardenti castam donare puellam.

LXII

Cântec de nuntă[1]

BĂIEŢII

Iată, se vede Luceafărul serii! Sculaţi-vă, tineri!
El pe Olimp[2] îşi aprinde de mult aşteptata-i lumină.
Să ne sculăm, să lăsăm încărcatele mese: e vremea!
Vine mireasa de-acum, răsună-va de-acum himeneul.
Himene, o! Himeneule, vino aici, Himenee!

FETELE

Fetelor, nu vedeţi colo pe tineri? Sculaţi-vă toate!
Iată, pe, muntele Eta[2] Luceafăru-şi varsă văpaia.
Da! chiar aşa e! vedeţi ce iute-au sărit în picioare?
N-au sărit ei într-o doară: e drept s-auzim ce-au să cânte.
Himene, o! Himeneule, vino aici, Himenee!

BĂIEŢII

Soţilor, nu e uşor să luăm ai victoriei lauri.
Nu vedeţi? fetele câută-n gând pregătitele versuri!
Nu se frământă-n zadar: ele au ceva demn de-amintire.
Nu-i de mirare, căci mintea lor toată e numai la asta;
Noi într-o parte cu mintea suntem, cu urechea în âlta.
Deci ne-or învinge pe drept: biruinţa o capeţi cu muncă.
Voi dar, acuma măcar, la luptă-ncordaţi-vă mintea!
Când vor începe-a cânta, se cade ca noi să răspundem.

Quid faciunt hostes capta crudelius urbe?
Hymen o Hymenaee, Hymen ades o Hymenaee!

Hespere, qui caelo lucet iocundior ignis?
Qui desponsa tua firmes conubia flamma,
Quae pepigere viri, pepigerunt ante parentes
Nec iunxere prius quam se tuus extulit ardor.
Quid datur a divis felici optatius hora?
Hymen o Hymenaee, Hymen ades o Hymenaee!

★ ★ ★

Hesperus e nobis, aequales, abstulit unam
★
Hymen o Hymmaee, Hymen ades o Hymenaee!
★ ★ ★

Namque tuo adventu vigilat custodia semper.
Nocte latent fures, quos idem saepe revertens,
Hespere, mutato conprendis nomine Eous.
At libet innuptis ficto te carpere questu.
Quid tum, si carpunt, tacita quem mente requirunt?
Hymen o Hymenaee, Hymen ades o Hymenaee!

Vt flos in saeptis secretus nascitur hortis,
Ignotus pecori, nullo convolsus aratro,
Quem mulcent aurae, firmat sol, educat imber

Multi illum pueri, multae optavere puellae:
Idem cum tenui carptus defloruit ungui,
Nulli illum pueri, nullae optavere puellae:
Sic virgo, dum intacta manet, dum cara suis est;
Cum castum, amisit polluto corpore florem,

Pot fi duşmanii mai cruzi în cetatea luată de dânşii?
Himene, o! Himeneule, vino aici,
Himenee!

BĂIEŢII

Hespere, este vreo stea, mai plăcută pe cer decât tine
Care, cu flacăra ta, întăreşti jurămintele nunţii,
Ce le-au făcut în de ei părinţii cu mult înainte?
Până ce însă tu n-ai răsărit, nu-i făcută unirea!
Ce ne dau zeii mai mult de dorit decât ora aceasta?
Himene, o! Himeneule, vino aici, Himenee!

BĂIEŢII

Iii când pe boltă soseşti, totdeauna străjerii veghează.
Noaptea i-ascunde pe furi, dar îi prinzi tu adese pe dânşii
Când dimineaţa, cu nume schimbat, răsai tot acelaşi![5]
Fetele însă te ceartă cu-a’ lor tânguiri prefăcute ;
Ele cu vorba te ceartă, dar inima lor te doreşte!
Himene, o! Himeneule, vino aici, Himenee!

FETELE

Cum e o floare ce creşte-n grădină, ferită de oameni,
Turma nu ştie de ea, nici plugul n-o taie cu Gerul,
Ea-i îngânată de vânt şi nutrită de ploi şi de soare,
....[6]
Fete-o mulţime pe ea o doresc şi băieţi o mulţime ;
însă c-o unghie numai de-o rupi, ea, vestedă,

Nec pueris locunda manet, nec cara puellis. Hymen o Hymenaee, Hymen ades o Hymenaee!

Vt vidua in nudo vitis quae nascitur arvo Numquam se extollit, numquam mitem educat uvam, Sed tenerum prono deflectens pondere corpus Iam iam contingit summum radice flagellum;
Hanc nulli agricolae, nulli coluere bubulci:
At si forte eademst ulmo coniuncta marito.
Multi illam agricolae, multi coluere bubulci:
Sie virgo dum intacta manet, dum inculta senescit:
Cum par conubium maturo tempore adeptast,
Cara viro magis et minus est invisa parenti.
Hymen o Hymenaee, Hymen ades o Hymenaee!

At tu ne pugna cum tali coniuge virgo.
Non aequomst pugnare, pater cui tradidit ipse.
Ipse pater cum matre, quibus parere necessest.
Virginitas non tota tuast, ex parte parentumst,
Tertia pars patrist, pars est data tertia matri,
Tertia sola tuast: noli pugnare duobus.
Qui genero sua iura simul cum dote dederunt.
Hymen o Hymenaee, Hymen ades o Hymenaee!

LXIII

Super alta vectus Attis celeri rate maria Phrygium ut nemus citato cupide pede tetigit Adiltque opaca, silvis redimita loca deae, Stimulatus ibi furenti rabie, vagus

Nici la băieţi nu li-i dragă şi nici nu li-i dragă la fete.
Himene, o! Himeneule, vino aici, Himenee!

BĂIEŢII

Cum, pe ogorul pustiu, o viţă ce creşte stingheră
Nici pe copac nu se urcă, nici strugure dulce nu face,
Trupul ei fraged i-atâmă plecat până jos, în ţărână,
Iară lăstarele ei măi, măi că-i ajung rădăcina;
N-au nici o grijă plugarii de ea, o mănâncă juncanii;
Dar dacă viţa se prinde de-un ulm şi cu el se-mpreună,
O îngrijesc şi plugarii cu drag, n-o mănâncă juncanii!
Astfel şi fata, de şede tot fată, e fată bătrână,
Dar de-şi găseşte la vreme bărbat deopotrivă cu dânsa,
Dragă-i bărbatului ei şi nu mai e piatra din casă!
Himene, o! Himeneule, vino aici, Himenee![7]

însă tu nu te lupta c-un astfel de soţ, o! fecioară!
Nu e nici drept să te lupţi cu omul căruia te dete
Tatăl şi mama: acestora tu să le dai ascultare!
Nu-i întrutot fecioria a ta, au o parte părinţii:
Tatălui tău i s-a dat o treime - o treime şi mamei,
Ţie-o treime! Cu doi nu te pune, cu cei ce dădură Toate
puterile lor unui ginere - o dată cu zestrea!
Himene, o! Himeneule, vino aici, Himenee!

LXIII

Attis[1]

Când Attis, dus de-o navă iute pe mări adânci, nerăbdător, în frigica pădure puse, cu pas grăbit, al său picior Şi el ajunse-n ţara Zeiei[2], de codri deşi împrejmuită, împins de oarba sa turbare, umblând

Devolsit ilei acuto sibi pondera silice.
Itaque ut relicta sensit sibi membra sine viro,
Etiam recente terrae sola sanguine maculans Niveis
citata cepit manibus leve typanum,
Typanum, tuom Cybebe, tua, mater, initia,
Quatiensque terga taurei teneris cava digitis
Canere haec suis adortast tremebunda comitibus.
‘Agite ite ad alta, Gallae, Cybeles nemora simul,
Simul ite, Dindymenae dominae vaga pecora.
Aliena quae petentes velut exules loca Sectam meam
executae duce me mihi comites Rabidum salum tulistis
truculentaque pelage Et corpus evirastis Veneris nimio odio,
Hilarate erae citatis erroribus animum.
Mora tarda mente cedat: simul ite, sequimini
Phrygiam ad domum Cybebes, Phrygia ad nemora deae, Vbi
cymbalum sonat vox, ubi tympana reboant,
Tibicen ubi canit Phryx curvo grave calamo,
Vbi capita Maenades vi iaciunt ederigerae,
Vbi sacra sancta acutis.ululatibus agitant,
Vbi suevit illa divae volitare vaga cohors:
Quo nos decet citatis celerare tripudiis.’
Simul haec comitibus Attis cecinit notha mulier, Thiasus
repente linguis trepidantibus ululat,
Leve tympanum remugit, cava cymbala recrepant,
Viridem citus adit Idam properante pede chorus.
Furibunda simul anhelans vaga vadit, animam agens,
Comitata tympano Attis per opaca nemora dux,
Veluti iuvenca vitans onus indomita iugi:
Rapidae ducem sequuntur Gallae properipedem.
Itaque ut domum Cybebes tetigere lassulae,
Nimio e labore somnum capiunt sine Cerere.
Piger his labante langore oculos sopor operit:
Abit in quiete molli rabidus furor animi.

Povara vintrelor atunce el cu o cremene-şi tăie.
Dar când, cu trup ciuntit,pe urmă, bărbat văzu că nu mai e
Şi că pământul de sub dânsul cu sânge proaspăt îl întina,
în albe mâini ca de zăpadă luă uşoara tamburină,
Pe care-o poartă, Mamă sfântă, alaiul tău de ucenici,
Ş-apoi în pielea cea de taur bătând cu degetele-i mici,
în tremur a-nceput să zică aşa fel semenelor[3] sale:
«Sus, în pădurile Cibelei, veniţi cu toatele, o! galle,
Veniţi, rătăcitoare turmă a Doamnei muntelui Dindim[4],
Ce, căutând în pribegie un alt pământ, aţi vrut să fim
Tovarăşe de-o viaţă nouă şi, sub a mea călăuzire,
Aţi înfruntat mânia mării ş-a valurilor vânzolire,
Şi care, urgisind pe Venus, şi trupul chiar vi l-aţi ciuntit.
Pe Doamna voastră bucuraţi-o, cutreierând cu pas grăbit!
Nu staţi la gânduri nici o clipă şi haideţi după mine toate
Colo-n pădurile Cibelei, în frigicele ei palate,
Unde chimvalele răsună şi-n tâmpine mereu tot bat
Şi unde aspru sună cântul din fluierul cel încujbat;
Unde se zbat clătindu-şi capul Menadele[5] împodobite
Cu iederă, şi unde ele serbează-n urlete-ascuţite
Orgia sacră, unde-alaiul zeiţei umblă rătăcind:
Să ne grăbim şi noi acolo în danţuri repezi dănţuind!»
Cum famenul le-a spus aceste tovarăşelor lui, deodată
Cu limba tremurând în gură, a prins să urle-ntreaga

**Sed ubi oris aurei Sol radiantibus oculis Lustravit
aethera album, sola dura, mare ferum, Pepulitque noctis
umbras vegetis sonipedibus,
Ibi Somnus excitam Attin fugiens citus abiit: Trepidante
eum recepit dea Pasithea sinu.
Ita de quiete molli rapida sine rabie
Simul ipsa pectore Attis sua facta recoluit,
Liquidaque mente vidit sine queis ubique foret,
Animo aestuante rusum reditum ad vada te tulit.
Ibi maria vasta visens lacrimantibus oculis,
Patriam allocuta maestast ita voce miseriter.
‘Patria o mei creatrix, patria o mea genetrix.
Ego quam miser relinquens, dominos ut erifugae
Fiamuli solent, ad Idae tetuli nemora pedem,
Vt aput nivem et ferarum gelida stabula forem Et earum
operta adirem furibunda latibula?
Vbinam aut quibus locis te positam, patria, reor?
Cupit ipsa pupula ad te sibi dirigere aciem,
Rabie fera carens dum breve tempus animus est. Egone
a mea remota haec ferar in nemora domo? Patria, bonis,
amicis, genitoribus abero?
Abero foro, palaestra, stadio et guminasiis?
Miser a miser, querendumst etiam atque etiam, anime.
Quod enim genus figuraest, ego non quod habuerim?
Ego mulier, ego adolescens, ego ephebus, ego puer,
Egp guminasi fui flos, ego eram decus olei:
Mihi ianuae frequentes, mihi limina tepida.
Mihi floridis corollis redimita domus erat, Linquendum
ubi esset orto mihi sole cubiculum.
Ego nunc deum ministra et Cybeles famula ferar?
Ego Maenas, ego mei pars, ego vir sterilis ero?
Ego viridis algida Idae nive amicta loca colam?
Ego vitam agam sub altis Phrygiae columinibus,
Vbi cerva silvicultrix, ubi aper nemorivagus?**

Dar iată, soarele de aur cu ochi ce-mprăştie lumină
A străbătut pustia mare, uscatul, bolta cea senină:
El cu sirepii lui cei aprigi al nopţii văl l-a risipit.
Atunce Attis se deşteaptă, îl lasă Somnul cel grăbit,
Pe care-1 strânge Pasitea[7] la sânul ei care palpită.
După odihna lui cea dulce, turbarea lui e potolită.
Dar când şi-aduce el aminte în sinea lui, de ce-a făcut,
Cu mintea limpede când vede şi unde e şi ce-a pierdut,
Atunci, cu sufletul în clocot, se-ntoarce iar pe malul mării
Ş’ acolo, podidit de lacrimi, cu ochii duşi în largul zării,
El ţara lui aşa o cheamă, cu glas de jale-i zice-aşa:
«O! ţara mea, o! născătoare, o! maică scumpă, ţara mea,
Pe care te-am lăsat, vai mie! cum sclavii cei fugari îşi lasă
Stăpânii, ca să-mi pun piciorul departe-n Ida păduroasă,
Să stau cu fiarele prin tainiţi şi, în troiene cufundat,
Prin vizuinile-ngheţate să umblu, vai! ca un turbat,
O! ţara mea, în care locuri, ah! spune-mi, unde eşti tu oare?
Pe tine ochiul meu acuma te cată dornic peste mare,
în timpul scurt cât al meu suflet nu e de furie muncit.
Cum? Eu din casa mea în codrii aceştia să fiu răpit?
De ţară, de amici, de bunuri şi de părinţi să nu am parte?
De for, de stadiu, de palestră, de jocuri eu să stau
departe? Sărmane suflete, sărmane, mereu să plângi,
să plângi mereu! Ce chip frumos să fie oare, pe care
nu-1 avui şi eu?
Femeie sunt, dar am fost tânăr, efeb, copil, şi n-am
fost oare A luptătorilor cunună şi a gimnaziului floare?
Cald era pragul uşii mele de-atâţia juni închinători Şi
casa mea împodobită de dânşii cu cununi de flori Când

Iam iam dolet quod egi, iam iamque paenitet.’ Roseis
ut huic labellis sonitus celer abiit,
Geminas deorum ad aures nova nuntia referens,
Ibi iuncta iuga resolvens Cybele leonibus Laevumque
pecoris hostem stimulans ita loquitur. ‘Agedum’
inquit ‘age ferox i, fac ut hune furor *agitet,* Fac uti
furoris ictu reditum in nemora ferat.
Mea libere nimis qui fugere imperia cupit.
Age caede terga cauda, tua verbera patere,
Fac cuncta mugienti fremitu loca retonent,
Rutilam ferox torosa cervice quate iubam.’
Ait haec minax Cybebe religatque iuga manu.
Ferus ipse sese adhortans rapidum incitat animo,
Vadit, fremit, refringit virgulta pede vago.
At ubi umida albicantis loca litoris adiit, Teneramque
vidit Attin prope marmora pelagi,
Facit impetum: illa demens fugit in nemora fera:
Ibi semper omne vitae spatium famula fuit.
Dea magna, dea Cybebe, Didymei dea domina, Procul
a mea tuos sit furor omnis, era, domo:
Alios age incitatos, alios age rabidos.

LXIIII

Peliaco quondam prognatae vertice pinus
Dicuntur liquidas Neptuni nasse per undas
Phasidos ad fluctus et fines Aeetaeos,
Cum lecti iuvenes, Argivae robora pubis,
Auratam optantes Colchis avertere pellem
Ausi sunt vada salsa cita decurrere puppi,
Caerula verrentes abiegnis aequora

Ah! ce-am făcut? Amar mă doare, amar acuma-mi pare rău!»
Cum de pe rumenele-i buze pe vânt zbură cuvântul său,
Ducând această veste nouă pân’ la urechile divine,
Cibela, dejugându-şi leii, prăpădul turmelor vecine,
Pe cel din stânga-1 îmboldeşte şi astfel li cuvântă ea:
«Porneşte-o, hai, ca un sălbatic, te du la el şi fă aşa,
Să mi-1 apuce iar turbarea, şi iar a codrului cărare
S-o ieie cel ce-acum doreşte să-mi scape de sub ascultare!
Din coadă bice pe spinare să-ţi dai răbdând lovirea lor,
Să clocotească tot ţinutul de muget înfiorător,
Şi coama roşie s-o scuturi pe-a ta cerbice încălată!»
Cibela, dejugându-şi leii, aşa-i vorbeşte încruntată.
Iar fiara singură se-ndeamnă la mers năvalnic şi-i dă zor,
Aleargă, muge, frânge mlada sub nestatornicu-i picior.
Dar când sosi pe ţărmul umed, albit de spuma de pe ape,
Şi de marmoreana mare văzu că Attis e aproape,
Făcu un salt: atunce Attis fugi în codrii cei silhui,
Şi el acolo în sclavie rămase toată viaţa lui.
Zeiţă-Mare, o! Cibela, Doamn-a Dindimului, Stăpână,
De casa mea a ta mânie departe pururi să rămână:
Tu altora să le-o insufli, pe alţii fă-i să turbe - aşa!

LXIV

Nunta lui Peleu si a zeiţei Thetis[1]
> >

Pinii din creştetul muntelui Pelion[2], spune povestea,
Au înotat oarecând pe apele limpezi a’ mării

Diva quibus retinens in summis urbibus arces
Ipsa levi fecit volitantem flamine currum,
Pinea coniungens inflexae texta carinae.
Illa rudem cursu prima imbuit Amphitriten.
Quae simulae rostro ventosum proscidit
aequor, Tortaque remigio spumis incanduit unda,
Emersere freti canenti e gurgite vultus Aequoreae
monstrum Nereides admirantes.
Atque illic alma viderunt luce marinas Mortales
oculi nudato corpore Nymphas Nutricum tenus
extantes e gurgite cano.
T\im Thetidis Peleus incensus fertur amore,
T\im Thetis humanos non despexit hymenaeos,
Tum Thetidi pater ipse iugandum Pelea sanxit
O nimis optato saeclorum tempore nati Heroes,
salvete, deum genus, o bona matrum
Progenies, salvete iterum *placidIqueJavete.*
Vos ego saepe meo, vos carmine conpellabo,
Te que adeo eximie taedis felicibus aucte
Thessaliae columen Peleu, cui Iuppiter ipse.
Ipse suos divom genitor concessit amores.
Tene Thetis tenuit pulcherrima Nereine?
Tene suam Tethys concessit ducere neptem,
Oceanusque, mari totum qui amplectitur orbem?
Quoi simul optatae finito tempore luces
Advenere, domum conventu tota frequentat
Thessalia, oppletur laetanti regia coetu:
Dona ferunt prae se, declarant gaudia voltu.
Deseritur Cieros, linquunt Phthiotica tempe,
Crannonisque domos ac moenia Larisaea,
Pharsalum coeunt, Pharsalia tecta frequentant.
Rura colit nemo, mollescunt colla iuvencis,
Non humilis curvis purgatur vinea rastris,
Non falx attenuat frondatorum arboris umbram,

Zeia ce şade-ocrotind cetăţuia pe culmi de oraşe[5]
însăşi făcutu-le-a car zburător la o lin-adiere,
Bârne de brad îmbinând în corabia cea încujbată:
Ea a desprins, cea dintâi, pe-Amfitrita[6] cu mersul pe apă.
Nava de-abia despicase cu pliscul vifornica mare
Şi, răscolit de lopeţi, se albise talazul de spume,
Când din noianul cărunt îşi scoaseră faţa pe ape
Zânele mării, privind uluite minunea aceasta.
Iar muritorii văzură cu ochii în ziua aceea
Ş-âpoi in alta şi-n alta apoi pe zeiţele mării
Goale ieşind pân’ la sân din genunea cea albă de spume.
Zice-se cum că Peleu[7] a-ndrăgit-o atunce pe Thetis[8],
Thetis atunci c-un bărbat muritor n-a respins măritişul,
Şi se-nvoi chiar Părintele[9]-a da lui Peleu pe zeiţă.
Slavă, eroilor, voi, născuţi în vremi fericite
De-odinioară! Voi, stirpe de zei şi odrasle mărite
Mumelor voastre, de două ori slavă!...
Vouă-nchina-voi adese cântările mele şi ţie,
Celui sporit în mărire prin nunta cea mult fericită,
Stâlpul Tesaliei, tu, o! Peleu, cărui Jupiter însuşi,
însuşi al zeilor tată jertfi pe iubita lui însăşi.
Thetis, frumoasa Nerină, pe tine primitu-te-a-n braţe?
Şi pe nepoată ţi-a dat-o şi Tethys[10] s-o iai de soţie,
Cum şi Oceanul[10] ce-ntregul pământ îl încinge cu apa?
Când împlinitu-s-a vremea şi ziua dorită sosit-a,
Iată-n palat, la Peleu, Tesalia toată s-adună,
Curtea regească se umple de ceata nuntaşilor veseli,
Daruri cu dânşii aduc, bucuria li-i scrisă pe faţă.

Non glaebam prono convellit vomere taurus,
Squalida desertis rubigo infertur aratris.
Ipsius at sedes, quacumque opulenta
recessit Regia, fulgenti splendent auro atque
argento.
Candet ebur soliis, collucent pocula mensae,
Tota domus gaudet regali splendida gaza.
Pulvinar vero divae geniale locatur Sedibus in mediis,
Indo quod dente politum Tincta tegit roseo conchyli
purpura fuco.
Haec vestis priscis hominum variata figuris
Heroum mira virtutes indicat arte.
Namque fluentisono prospectans litore Diae Thesea
cedentem celeri cum classe tuetur Indomitos in corde
gerens Ariadna furores,
Necdum etiam sese quae visit visere credit,
Vt pote fallaci quae tum primum excita somno
Desertam in sola miseram, se cernat arena. Inmemor
at iuvenis fugiens pellit vada remis,
Inrita ventosae linquens promissa procellae.
Quem, procul ex alga maestis Minois ocellis,
Saxea ut effigies bacchantis, prospicit, eheu,
Prospicit et magnis curarum fluctuat undis,
Non flavo retinens subtilem vertice mitram,
Non contecta levi t velatum pectus amictu,
Non tereti strophio lactantes vineta papillas.
Omnia quae toto delapsa e corpore passim Ipsius
ante pedes fluctus salis adludebant.
Set neque tum mitrae neque tum fluitantis amictus
Illa vicem curans toto ex te pectore, Theseu,
Toto animo, tota pendebat perdita mente.
A misera, adsiduis quam luctibus externavit Spinosas
Erycina serens in pectore curas Illa tempestate, ferox
quom robore Theseus Egressus curvis e litoribus

**Umbra cea deas-a copacilor n-o mai răreşte cosorul,
Pe părăsitele pluguri de-acuma s-aşterne rugina.
Dară palatul regesc peste tot străluceşte de aur
Şi de argint până chiar în ungherele cele ascunse.
Scaune albe de fildeş lucesc şi pahare pe mese
Şi de comoara domnească se bucură splendida casă.
Patul de nunt-al zeiţei e pus chiar în mijlocul casei,
Numai în fildeş lucrat, şi văpsită cu roşul din scoică,
O-nvelitoare de purpur-acoperă patul miresei.
Învelitoarea aceasta,-nflorată cu chipuri străbune
C-un minunat meşteşug ne-arat-a’ vitejilor fapte.
Iată, pe ţărmul în clocot al Diei[14], cu ochii în zare,
Vede-Ariadna cum pleacă Teseu[15] cu corabia iute.
Nepotolită-i în inima ei nebunia iubirii,
Vai! şi nu-i vine să creadă că vede aceea ce vede.
Căci, înşelată de somn, abia se deşteaptă, sărmana,
Şi pe prundişul pustiu de pe ţărm părăsită se vede.
Tânărul fuge uitând-o şi bate cu vâslele marea,
Neîmplinite, în vânt aruncând jurămintele sale.
Fata lui Minos, cu ochii întristaţi, de departe, din ierburi,
Ca o statuie de marmur-a unei bacante, se uită
Vai! după dânsul mereu şi pluteşte pe-o mare de chinuri.
N-are pe cap legătoarea să-i ţie cosiţa bălaie,
N-are pe dânsa nici vălu’ uşor să-i acopere pieptul,
Nici rotunzitul colan sub sânii cei albi ca de lapte:
Toate-au căzut la pământ de pe dânsa şi apele mării**

Attigit iniusti regis Gortynia tecta.
Nani perhibent olim crudeli peste coactam
Androgeoneae poenas exolvere caedis Electos
iuvenes simul et decus innuptarum Cecropiam
solitam esse, dapem dare Minotauro.
Quis angusta malis cum moenia vexarentur,
Ipse suom Theseus pro caris corpus Athenis Proicere
optavit potius quam talia Cretam Funera Cecropiae
nec funera portarentur,
Atque ita nave levi nitens ac lenibus auris
Magnanimum ad Minoa venit sedesque superbas. Hunc
simulae cupido conspexit lumine virgo Regia, quam suavis
expirans castus odores Lectulus in molli conplexu matris
alebat,
Quales Eurotae progignunt flumina myrtus Aurave
distinctos educit verna colores,
Non prius ex illo flagrantia declinavit
Lumina, quam cuncto concepit corpore flammam
Funditus atque imis exarsit tota medullis.
Heu misere exagitans inmiti corde furores Sancte
puer, curis hominum qui gaudia misces,
Quaeque regis Golgos quaeque Idalium frondosum,
Qualibus incensam lactastis mente puellam Fluctibus in flavo
saepe hospite suspirantem! Quantos illa tulit languenti corde
timores! Quam tum saepe magis t fulgore expalluit auri!
Cum saevom cupiens contra contendere monstrum
Aut mortem oppeteret Theseus aut praemia laudis.
Non ingrata tamen frustra munuscula divis
Promittens tacito succepit vota labello.
Nam velut in summo quatientem brachia Tauro
Quercum aut conigeram sudanti cortice pinum
Indomitum turben contorquens flamine robur
Eruit (illa procul radicitus exturbata

De pe-a’ Pireului ţărmuri scobite Teseu inimosul.
Căci, nevoită, se zice, Atena de-o molimă cruntă
Să ispăşească pe vremuri omorul lui Androgeone[18],
Ea trimitea să-i mănânce de vii minotaurul Cretei
Floarea feciorilor ei, precum ş-o frumseţe de fete.
Cum, pustiită de pacostea asta, cetatea Atenei
Tot se golea, chiar Teseu a dorit pentru scumpa-i Atenă
Trupul să-şi dea mai curând decât să mai ducă la Creta
Năvile ateniene convoiuri de morţi în viaţă.
Astfel, c-o navă uşoară zorind, cu prielnice vânturi,
Dânsul ajunse la curtea măreaţ-a-ngâmfatului Minos.
Cum îl văzu pe Teseu cu ochii ei dornici copila
Cea de-mpărat, care-n braţele moi ale mamei,în patul
Plin de miresme suave, creştea frumoasă ca mirţii
Care răsar adăpaţi de apele lui Eurotas[19],
Ori ca pestriţele flori care ies mângâiate de zefir,
Bine n-apucă să-şi ia de la el arzătoare-i privire
Şi peste tot o cuprinde pe fată văpaia iubirii:
Vai! până-n măduva oaselor focul o mistuie toată.
TU, cel cu suflet hain, care-aţâţi nebunia iubirii
Şi care-amesteci, copile prea sfânt[20], bucurii cu amaruri,
Hi, care-n Golgos[21] domneşti şi-n umbroasa Idălie[21], Venus,
Ah! în ce valuri de chin aruncarăţi pe biata copilă,
Care mereu suspina la vederea bălanului oaspe!
Temeri aşa de cumplite muncitu-i-au sufletul lânced!
Chiar decât aurul galben ades şi mai galbenă încă
Ea se făcea când Teseu, doritor să se lupte cu iazma,
Moartea voia să-şi găsească pe loc sau răsplata izbânzii.

Prona cadit, late quast impetus obvia frangens), Sic domito saevom prostravit corpore Theseus Nequiquam vanis iactantem cornua ventis.
Inde pedem sospes multa cum laude reflexit
Errabunda regens tenui vestigia filo,
Ne labyrintheis e flexibus egredientem Tecti frustraretur inobservabilis error.
Sed quid ego a primo digressus carmine plura Conmemorem, ut linquens genitoris filia voltum, Vt consanguineae conplexum, ut denique matris, Quae misera in gnata deperdita laetabatur, Omnibus his Thesei dulcem praeoptarit amorem, Aut ut,vecta rati spumosa ad litora Diae *Venerit,* **aut ut eam devinctam lumina somno Liquerit inmemori discedens pectore coniunx? Saepe illam perhibent ardenti corde furentem Clarisonas imo fudisse e pectore voces,**
Ac tum praeruptos tristem conscendere montes, Vnde aciem in pelagi vastos protenderet aestus, Tum tremuli salis adversas procurrere in undas Mollia nudatae tollentem tegmina surae,
Atque haec extremis maestam dixisse querellis.
Frigidulos udo singultus ore cientem.
'Sicine me patriis avectam, perfide, ab oris,
Perfide, deserto liquisti in litore, Theseu?
Sicine discedens neglecto numine divom
Inmemor a, devota domum periuria portas?
Nullane res potuit crudelis flectere mentis
Consilium? tibi nulla fuit clementia praesto,
Inmite ut nostri vellet miserescere pectus?
At non haec quondam nobis promissa dedisti.

**Cade departe şi toate le sfarămă-n cale, tot astfel
A aşternut şi Teseu în ţărână dihania asta:
Coarnele ei în zadar se izbeau în deşertele vânturi!
Teafăr apoi şi cu lăudă multă Teseu se întoarse,
Rătăcitorii lui paşi îndreptându-i cu firul subţire,
Pentru ca, fără de greş, din cotloanele întortocheate
A’ labirintului dânsul să iasă din nou la lumină,
însă de ce să m-abat de la cântecul meu şi povestea
S-o mai lungesc? Să mai spun cum fata, lăsând pe părinte
Şi-mbrâţişările unei surori şi la urm-ale mamei,
Care-o iubea nebuneşte (ea-i fu bucuria vieţii!)
Le părăsi pentru dulcea ei dragoste-acuma pe toate?
Cum la spumoasele ţărmuri a’ insulei Dia cu nava
Ea a venit? Cum pe urmă, când somnul pe ochi i se puse,
El a plecat şi pe ea a lăsat-o uitând-o cu totul?
Deseori, spune povestea, nebună, de patim-aprinsă,
Ţipete răsunătoare scotea din adâncuri de suflet.
Iat-o, acuma se urcă-ntristată pe stânci povâmite,
Ca să-şi arunce privirea pe marea cea fără de margini,
Vălul cel gingaş acuma-1 sumete şi-aleargă-naintea
Mării în clocot, sărmana de ea, cu pulpele goale,
în tânguirile ei de pe urmă ea zice mâhnită,
Reci ca de gheaţă suspine scoţând, podidită de lacrimi:
«Hi dar, perfide, pe ţărmul pustiu părăsitu-m-ai astfel,
După ce-aici m-ai adus de la vatra străbună, perfide?
Pleci tu acuma şi nu mai ţii seamă de-a zeilor vrere,
Toate le uiţi şi acasă tu duci blestematul speijuriu?
N-a putut oare nimica schimba hotărârea ta crudă?
N-a fost in sufletul tău o fărâmă măcar de blândeţe,
Ca să ai milă de mine, tu, inimă ne-nduplecată?
Nu doar aceasta promisu-mi-ai tu, chiar cu vocea ta**

Iam iam nulla viro iuranti femina credat.
Nulla viri speret sermones esse fideles;
Quis dum aliquid cupiens animus praegestit apisci,
Nil metuunt iurare, nihil promittere parcunt;
Sed simulae cupidae mentis satiata libidost,
Dicta nihil meminere, nihil periuria curant.
Certe ego te in medio versantem turbine leti
Eripui, et potius germanum amittere crevi.
Quam tibi fallaci supremo in tempore dessem.
Pro quo dilaceranda feris dabor alitibusque Praeda,
neque iniecta tumulabor mortua terra. Quaenam te
genuit sola sub rupe leaena?
Quod mare conceptum spumantibus expuit undis?
Quae Syrtis, quae Scylla rapax, quae vasta Charybdis?
Talia qui reddis pro dulci praemia vita.
Si tibi non cordi fuerant conubia nostra,
Saeva quod horrebas prisci praecepta parentis,
At tamen in vostras potuisti ducere sedes,
Quae tibi iocundo famularer serva labore,
Candida permulcens liquidis vestigia lymphis
Purpureave tuum consternens veste cubile.
Sed quid ego ignaris nequiquam conqueror auris,
Externata malo, quae nullis sensibus auctae Nec
missas audire queunt nec reddere voces?
Ille autem prope iam mediis versatur in undis,
Nec quisquam adparet vacua mortalis in alga.
Sic nimis Insultans extremo tempore saeva Fors
etiam nostris invidit questibus aures.
Iuppiter omnipotens, utinam ne tempore primo Gnosia
Cecropiae tetigissent litora puppes,
Indomito, nec dira ferens stipendia tauro Perfidus in
Creta religasset navita funem,
Nec malus hic celans dulci crudelia forma
Consilia in nostris requiesset sedibus hospesl

Nici o femeie de-acu să nu cread-un bărbat care jură,
Nici să mai spere că vorbele lui pot să fie fidele.

Sufletul cât le doreşte să aibă ceva cu-nfocare
»
Nici nu se tem dejurat, nici in lături se dau a promite,
însă de-ndată ce-şi satură lacoma inimii poftă,
Nu se mai tem de ce-au zis, nici le pasă de-a’ lor jurăminte,
înşelătoriile, ah! când erai in vâltoarea pieirii,
Eu te-am scăpat ş-am voit mai degrabă chiar fratele-a-mi pierde,
Numai să fiu lângă tine in ceasul cel greu: ca răsplată
Au să mă sfâşie fiarele-acum, voi fi dată, vai mie,
Pradă la păsări, şi fără mormânt, făr-un pumn de ţărână!
Ah! ce leoaică născutu-te-a colo, sub stânca pustie?
Care noian te-a zvârlit din spumegul apei pe ţărmuri,
Spune! ce Sirtă, ce Scilă rapace, ce vastă Caribdă,
Ca să plăteşti tu cu preţul acesta plăcerea vieţii?
Dacă la inim-a noastră-nsoţire nu-ţi fuse vreodată,
Căci te-ngrozeai de porunca cea aspr-a bătrânului tată,
Ai fi putut cel puţin să mă duci în palatele voastre!
Te-aş fi slujit bucuros, ca o roabă, muncind pentru tine,
Albele tale picioare-alintându-le-n limpede apă
Sau aştemându-ţi eu însămi pe pat coperiş de porfiră.
însă, de ce, ca ieşită din minţi, în deşert să mă tângui
Neştiutoarelor vânturi, ce, fără de nici o simţire,
Nici să m-audă nu pot şi nici să-mi răspundă cu vorba?
Dânsul acuma-i în largul genunii şi, iată, pe-aice
Om muritor nu se vede pe ţărmul pustiu nicăiere.
Soarta cea crudă aşa mă înfruntă in ceasul din urmă!
La tânguirile mele ea nu vrea să-şi plece urechea.
Bine-ar fi fost să nu vie de loc, preaputemice Joe,
Năvile cecropiene[23] pe ţărmurii cei de la Cnosos![24]
Nu şi-ar mai fi priponit corabia-n Creta năierul
Care-aducea un tribut fioros unui taur sălbatic!

**Nam quo me referam? quali spe perdita nitar?
Idomeneosne petam montes? a, gurgite lato
Discernens ponti truculentum ubi dividit aequor?
An patris auxilium sperem? quemne ipsa reliqui,
Respersum iuvenem fraterna caede secuta?
Coniugis an fido consoler memet amore,
Quine fugit lentos incurvans gurgite remos?
Praeterea nullo litus, sola insula, tecto,
Nec patet egressus pelagi cingentibus undis:
Nulla fugae ratio, nulla spes: omnia muta,
Omnia sunt deserta, ostentant omnia letum.
Non tamen ante mihi languescent lumina morte,
Nec prius a fesso secedent corpore sensus,
Quam iustam a divis exposcam prodita multam,
Caelestumque fidem postrema conprecer hora.
Quare facta virum multantes vindice poena,
Eumenides, quibus anguino redimita capillo
Frons expirantis praeportat pectoris iras,
Huc huc adventate, meas audite querellas,
Quas ego vae! misera extremis proferre medullis
Cogor inops, ardens, amenti caeca furore.
Quae quoniam verae nascuntur pectore ab imo.
Vos nolite pati nostrum vanescere luctum,
Sed quali solam Theseus me mente reliquit,
Tali mente, deae, funestet seque suosque.'
Has postquam maesto profudit pectore voces,
Supplicium saevis exposcens anxia factis,
Adnuit invicto caelestum numine rector.
Quo motu tellus atque horrida contremuerunt
Aequora concussitque micantia sidera mundus.
Ipse autem caeca mentem caligine Theseus
Consitus oblito dimisit pectore cuncta,
Quae mandata prius constanti mente tenebat,
Dulcia nec maesto sustollens signa parenti**

Ah! încotro să mă duc? Să mai am vreo speranţă, vai mie?
Iarăşi în munţii din Creta s-o iau, când prăpastia mării
Şi furtunosul noian mă desparte de dânşii acuma?
Ori să mai sper ajutor de la tata? Lăsatu-l-am însămi,
Ca să mă duc dup-un tânăr pătat de-al fratelui sânge[25],
Ori să mă-ngân cu-a bărbatului meu credincioasă iubire?
Nu fuge el pe noian încujbând mlădioasele vâsle?
Iară pe ţărm adăpost nicăieri! Un ostrov singuratic!
Nici o ieşire de-aici: te-ncing ale mării talazuri;
Nu-i nici un chip de fugit, nici speranţă, şi toate sunt mute,
Toate-s pustii peste tot, pretutindeni vezi moartea cu ochii!
Totuşi întunecul morţii pe ochi încă nu mi s-a pune,
Şi istovitul meu trup n-o să-şi piardă simţirea vieţii,
Până ce zeilor nu le voi cere pedeapsa trădării,
Până nu chem îndurarea cerească în ceasul din urmă.
Voi, care, deci, răzbunaţi pedepsind a’ bărbaţilor crime,
Voi, Eumenide cu-a voastră cunună de şerpi, voi, zeiţe,
Care pe frunte purtaţi arzătoarea mânie din suflet,
Repede-aice veniţi, ascultaţi tânguirile mele,
Care le scot din adânc, sărmana de mine, rămasă
Făr-ajutor şi arzând de mânie, de-o patimă oarbă.
Ele fiindcă din inimă ies şi fiindcă sunt drepte,
Nu suferiţi voi acuma ca plânsul să-mi fie zadarnic,
Ci, după cum m-a uitat Teseu părăsindu-m-aice,
Tot cu uitarea să-i piardă şi el pe-ai săi şi pe sine!»
După ce scoase din tristul ei suflet cuvintele-aceste,

Sospitem Erechtheum se ostendit visere portum.
Namque ferunt olim, castae cum moenia divae
Linquentem gnatum ventis concrederet Aegeus,
Talia conplexum iuveni mandata dedisse.
‘Gnate mihi longa iocundior unice vita,
217 **Reddite in extrema nuper mihi fine senectae,**
216 **Gnate, ego quem in dubios cogor dimittere casus, Quandoquidem fortuna mea ac tua fervida virtus Eripit invito mihi te, cui languida nondum**
Lumina sunt gnati cara saturata figura:
Non ego te gaudens laetanti pectore mittam,
Nec te ferre sinam fortunae, signa secundae,
Sed primum multas expromam mente querellas,
Canitiem terra atque infuso pulvere foedans,
Inde infecta vago suspendam lintea malo,
Nostros ut luctus nostraeque incendia mentis
Carbasus obscurata decet ferrugine Hibera.
Quod tibi si sancti concesserit incola Itoni,
Quae nostrum genus ac sedes defendere Erechthei
Adnuit, ut tauri respergas sanguine dextram,
Tum vero facito ut memori tibi condita corde Haec
vigeant mandata, nec ulla oblitteret aetas,
Vt simulae nostros invisent lumina colles. Funestam
antennae deponant undique vestem,
Candidaque intorti sustollant vela rudentes,
235b Lucida qua splendent summi carchesia mali. Quam
primum cernens ut laeta gaudia mente Agnoscam, cum te
reducem aetas prospera sistet.’ Haec mandata prius
constanti mente tenentem Thesea ceu pulsae ventorum
flamine nubes Aerium nivei montis liquere cacumen.
At pater, ut summa prospectum ex arce petebat,
Anxia in adsiduos absumens lumina fletus.
Cum primum infecti conspexit lintea veli,

**Nu i-a vestit că e teafăr şi vede iar portul Atenei.
Căci mai demult, când Egeu încrezu, spune lumea, la vânturi
Nava cu fiu-său care pleca din cetatea zeiţei,
îmbrăţişând pe copil, el îi dete porunca aceasta:
«Fiule, singuru-mi fiu, mai scump decât lunga-mi viaţă,
l\i, cel pe care-s silit să te las a te duce-n primejdii,
Hi, care-acu-mi eşti redat când îmi e bătrâneţea la capăt[26],
Fiindcă soarta mea crudă şi clocotitoarea ta fire
Fără să vreau mi te smulge pe tine, de chipul căruia
Ochii mei slabi încă n-au avut timp să se sature bine,
Nu te trimit bucuros şi nici nu mi-i sufletul vesel,
Nici nu-ţi îngădui cu tine să duci fericitele semne[27],
Ci mai întâi de la inimă scoate-voi multe suspine,
Pletele-mi albe-ntinând cu ţărână şi praf; dup-aceea
De călătorul catarg anina-voi cernite vântrele,
Pentru ca pânza iberică,-n negru văpsită, să spună
Crunta mea jale, nestinsa văpaie a inimii mele.
Iar dacă zeia ce şade-n oraşul cel sfânt al Itonei[28],
Care ne-a dat ocrotire, Atenei şi neamului nostru,
Te va lăsa să te umpli pe mână de sânge de taur[29],
Fă tu atunci ca, păstrându-le bine, poruncile-aceste
Vii să rămână şi timpul să nu ţi le şteargă din minte:
Cum vei zări de departe cu ochii colinele noastre,
Vreau să-şi dezbrace antenele-ndată veşmântul de jale,
Iară frânghiile tari să-şi înalţe vântrelele albe,
Semnul cel bun ca să-l pot eu vedea şi cunoaşte mai iute
Şi să mă bucur când iar te va-ntoarce norocul acasă.»
Aste poveţe Teseu le-a păstrat cu sfinţenie mare
La început, dar, ca norii goniţi de furtuni de pe cuhnea**

Praecipitem sese scopulorum e vertice iecit,
Amissum credens inmiti Thesea fato.

Sic funesta domus ingressus tecta paterna Morte ferox Theseus qualem Minoidi luctum Obtulerat mente inmemori talem ipse recepit. Quae tamen aspectans cedentem maesta carinam Multiplices animo volvebat saucia curas.

At parte ex alia florens volitabat Iacchus Cum thiaso
Satyrorum et Nysigenis Silenis,
Te quaerens, Ariadna, tuoque incensus amore.

Quae tum alacres passim lymphata mente furebant
Euhoe bacchantes, euhoe capita inflectentes.
Harum pars tecta quatiebant cuspide thyrsos,
Pars e divolso iactabant membra iuvenco.
Pars sese tortis serpentibus incingebant,
Pars obscura cavis celebrabant orgia cistis,
Orgia, quae frustra cupiunt audire profani,
Plangebant aliae proceris tympana palmis
Aut tereti tenues tinnitus aere ciebant.
Multis raucisonos efflabant cornua bombos
Barbaraque horribili stridebat tibia cantu.
Talibus amplifice vestis decorata figuris
Pulvinar conplexa suo velabat amictu.
Quae postquam cupide spectando Thessala pubes
Expletast, sanctis coepit decedere divis.
Hic, qualis flatu placidum mare matutino Horrificans Zephyrus proclivas incitat undas Aurora exoriente vagi sub limina Solis,
Quae tarde primum clementi flamine pulsae
Procedunt (leni resonant plangore cachinni),
Post vento crescente magis magis increbescunt Purpureaque procul nantes a luce refulgent,
Sic ibi vestibuli linquentes regia tecta

**El a crezut că Teseu pierise de-o cruntă ursită.
Astfel, intrând în palatul cel plin de vaierul morţii,
Crudul Teseu a simţit o durere tot tuia de mare
Ca şi aceea pe care-o făcuse şi el Ariadnei,
Care, mâhnită, privind cum se pierde corabia-n zare,
îşi frământa cu tot felul de gânduri rănitul ei suflet,
însă de partea cealalt[30]-alergând înfloritul Iacus[31]
Vine cu danţ de Satiri[32], cu Silenii[32], născuţii la Nisa[33]:
Zeul, încins de iubire, pe tine, - Ariadno, te cată
Saltă cu dânşii, ieşite din minţi, turbate Menade[34]**
....[35]
**Evoe[36] strigă şi-n zbuciumul lor îşi tot scutură capul.
Unele clatină tirsul[37] cu boldu-n cunună de viţă,
Altele juncul cel rupt în bucăţi îl aruncă prin aer,
Altele, uite, se-ncing cu şerpi colăciţi peste mijloc,
Altele duc în panere odoarele tainei lui Bacus,
Taină pe care-n zadar profanii doresc s-o audă.
Uite cum altele-n tâmpine bat cu palmele-ntinse,
Ori din scobite chimbale scot zingăte limpezi de-aramă,
Multe au surle şi zuzăie surd răguşitele surle
Şi te-nfioară cu ţipete barbare fluierul frigic.
învelitoarea cu astfel de chipuri era-mpodobită.
Ea îmbrăca cu bogatele-i falduri tot patul de nuntă.
După ce dar, tot privind cu nesaţ, tineretul tesalic
S-a săturat, el făcutu-le-a loc şi zeilor înşişi.
Tocmai cum vântul de-apus, încreţind cu suflarea-i din ziuă
Marea cea lină, stârneşte mereu prăvălatice unde
Când aurora răsare pe pragul drumeţului soare;
Undele-mpinse întâi de-a vântului batere blândă
Pleacă, şi râsul uşor li s-aude prin murmur de ape,
Dar mai apoi se-ndesesc tot mai mult când şi vântul sporeşte
Şi înotând strălucesc de departe-n sclipiri de porfiră**

**Ad se quisque vago passim pede discedebant.
Quorum post abitum princeps e vertice Pelei
Advenit Chiron portans silvestria dona:
Nam quoscumque ferunt campi, quos Thessala magnis
Montibus ora creat, quos propter fluminis undas Aura
parit flores tepidi fecunda Favoni,
Hos indistinctis plexos tulit ipse corollis,
Quo permulsa domus Iocundo risit odore.
Confestim Penios adest, viridantia Tempe,
Tempe, quae silvae cingunt super inpendentes, t
Minosim linquens crebris celebranda choreis.
Non vacuus: namque ille tulit radicitus altas Fagos
ac recto proceras stipite laurus,
Non sine nutanti platano lentaque sorore
Flammati Phaethontis et aeria cupressu.
Haec circum sedes late contexta locavit, .
Vestibulum ut molli velatum fronde vireret.
Post hunc consequitur sollerti corde Prometheus,
Extenuata gerens veteris vestigia poenae,
Quam quondam Scythicis restrictus membra catena
Persolvit pendens e verticibus praeruptis.
Inde pater divom sancta cum coniuge natisque
Advenit caelo, te solum, Phoebe, relinquens
Vnigenamque simul cultricem montibus Idri:
Pelea nam tecum pariter soror aspernatast Nec
Thetidis taedas voluit celebrare iugalis.
Qui postquam niveis flexerunt sedibus artus,
Large multiplici constructae sunt dape mensae,
Cum interea infirmo quatientes corpora motu Veridicos
Parcae coeperunt edere cantus.
His corpus tremulum conplectens undique vestis
Candida purpurea talos incinxerat ora.
Annoso niveae residebant vertice vittae,
Aeternumque manus carpebant rite laborem.**

După ce ei au plecat, de pe muntele Pelion iată
Chiron[38] veni mai întâi aducând păduratice daruri:
Câte sunt flori pe câmpii şi câte-n ţinutul tesalic
Ies la lumină prin munţi şi pe lâng-a’ Peneului[39] unde,
Câte răsar la a vântului caldă şi rodnică boare,
Toate-mpletite-n cununi, laolaltă, le-aduce el singur:
Râse palatul întreg în alintul miresmei de floare!
Vine pe urmă Peneu[40] din Tempe cea verde, din Tempe
Cea pe deasupra încinsă de codri: el valea o lasă
Ca să răsune mereu de-a’ zânelor dorice hore.
Nu e cu mâinile goale: el târâie fagii nămornici,
Din rădăcină chiar scoşi, şi laurii-nalţi, cu tulpina
Dreaptă, platanul cu vârf clătinat şi copacul cu sora
Arsului Faeton[41] şi chiparosul cu creştetu-n nouri:
îi împleteşte şi-n jurul palatului el îi aşază,
Pentru ca tinda să fie-mbrăcată-n verdeaţă de frunză.
După acesta, veni Prometeu cel cu mintea isteaţă,
Urmele încă purtând ale vechii pedepse pe care
Odinioară, cu trupul legat în cătuşe de-o stâncă,
O ispăşi spânzurat de creasta cea prăpăstioasă.
Vine ş-al zeilor tată cu sfânta-i soţie şi fiii,
Numai pe tine lăsându-te-n cer, o! Pebus Apolo,
Cum şi pe gemena ta, pe zeiţa din muntele Idrus[42]
Ea pe Peleu deopotrivă l-a dispreţuit ca şi tine,
Nici n-a voit să cinstească făclia de nunt a zeiţei.
După ce ei au şezut pe scaune albe ca neaua,
Mesele-ndată s-au pus cu mâncări de tot felul pe ele.
Parcele-n vremea aceasta, slăbitul lor trup

Laeva colum molli lana retinebat amictum, Dextera
tum leviter deducens fila supinis Formabat digitis,
tum prono in pollice torquens Libratum tereti
versabat turbine fusum,
Atque ita decerpens aequabat semper opus dens,
Laneaque aridulis haerebant morsa labellis,
Quae prius in levi fuerant extantia filo:
Ante pedes autem candentis mollia lanae Vellera
virgati custodibant calathisci.
Haec tum clarisona pectentes vellera voce Talia divino
fuderunt carmine fata.
Carmine, perfidiae quod post nulla arguet aetas.

O decus eximium magnis virtutibus augens,
Emathiae tutamen opis, clarissime nato,
Accipe, quod laeta tibi pandunt luce sorores,
Veridicum oraclum, sed vos, quae fata sequuntur,
Currite ducentes subtegmina, currite, fusi.

Adveniet tibi iam portans optata maritis Hesperus,
adveniet fausto cum sidere coniunx,
Quae tibi flexanimo mentem perfundat amore
Languidulosque paret tecum coniungere somnos,
Levia substernens robusto brachia collo.
Currite ducentes subtegmina, currite, fusi.

Nulla domus tales umquam connexit amores,
Nullus amor tali coniunxit foedere amantes,
Qualis adest Thetidi, qualis concordia Peleo. Currite
ducentes subtegmina, currite, fusi.

Nascetur vobis expers terroris Achilles,
Hostibus haud tergo, sed forti pectore notus,
Qui persaepe vago victor certamine cursus

**Iară cu dreapta, trăgând uşurel firicele din caier,
Tortu-ntre degete-1 fac şi, pe urmă, cu degetul
mare
F\isu-1 învârt şi el spânzură-n jos cu sfârleaza
rotundă.
Trag şi cu dinţii în timpul acesta din tort,
netezindu-1,
Şi de uscata lor buză se ţin firicelele smulte,
Care-nainte ieşeau zburlite din tortul subţire.
Iar paneraşele cele de lozie stau încărcate
Jos, la picioarele lor, de lâna cea albă şi moale.
Deci dar, într-una din caier trăgând, cu voce sonoră
Ele-ntr-un cântec divin aşa dezvelitu-le-a scrisa,
Cântec pe carele vremea nicicând nu-1 va da de minciună:**

**«Tu, ce prin mari vitejii sporeşti al tău nume
ilustru,
Stâlpul Ematiei[43], tu, vestit prin a fiului faimă,
Nedezminţitul oracol pe care surorile Parce
Azi ţi-1 dezvăluie-ascultă-1, iar voi, care toarceţi
ursita,
Voi, învârtiţi-vă, fuse, mereu învârtiţi-vă, fuse!**

**Iată, veni-va Luceafărul, cel ce-mplineşte dorinţa
Oricărui soţ; va veni, cu steaua cea bună, mireasa,
Pentru ca-n inima ta să verse balsamul iubirii,
Somnului moleşitor lăsându-se pradă cu tine
Şi-nlănţuind-ţi puternicul gât cu-a’ ei netede braţe.
F\ise,-nvârtiţi-vă-ntr-una torcând, învârtiţi-vă, fuse!**

**Unei iubiri ca aceasta n-a dat adăpost nici o casă,
Nici n-a legat pe iubiţi amorul cu-atâta putere Cum
a legat două inimi acum, pe Peleu şi pe Thetis.
Rise,-nvârtiţi-vă-ntr-una torcând, învârtiţi-vă, fuse!**

Flammea praevertet celeris vestigia cervae.
Currite ducentes subtegmina, currite, fusi.

Non illi quisquam bello se conferet heros,
Cum Phrygii Teucro manabunt sanguine t tenen,
Troicaque obsidens longinquo moenia bello Periuri
Pelopis vastabit tertius heres.
Currite ducentes subtegmina, currite, fusi.

Illius egregias virtutes claraque facta Saepe
fatebuntur gnatorum in funere matres, Cum in
cinerem canos solvent a vertice crines
Putridaque infirmis variabunt pectora palmis.
Currite ducentes subtegmina, currite, fusi.

Namque velut densas praecerpens cultor
aristas Sole sub ardenti flaventia demetit arva,
Troiugenum infesto prosternet corpora ferro.
Currite ducentes subtegmina, currite, fusi.

Testis erit magnis virtutibus unda Scamandri,
Quae passim rapido diffunditur Hellesponto,
Cuius iter caesis angustans corporum acervis
Alta tepefaciet permixta flumina caede.
Currite ducentes subtegmina, currite, fusi.

Denique testis erit morti quoque reddita praeda.
Cum terrae ex celso coacervatum aggere bustum
Excipiet niveos percussae virginis artus.
Currite ducentes subtegmina, currite, fusi.

Nam simul ac fessis dederit fors copiam Achivis
Vrbis Dardaniae Neptunia solvere vincla,
Alta Polyxenia madefient caede sepulcra,

Are să lase In urmă şi paşii de foc ai cerboaicei.
F\ise,-nvârtiţi-vă-ntr-una torcând, învârtiţi-vă, fuse!

Nici un erou n-o să-i semene lui în războiul in care
Sângele cel de troian va scălda ale Frigiei câmpuri,
Când, cu război de departe venind s-o-mpresoare, dărma-va
Troia al treilea moştenitor al sperjurului Pelops[44].
F\ise,-nvârtiţi-vă-ntr-una torcând, învârtiţi-vă, fuse!

Faptele lui, vitejiile lui strălucite le-or spune
Deseori mamele celor ucişi in bătaie de dânsul,
Când, despletite, in părul cărunt îşi vor pune cenuşă
Şi-n vestejitele piepturi s-or bate cu mâini slăbănoage.
F\ise,-nvârtiţi-vă-ntr-una torcând, învârtiţi-vă, fuse!

Căci, după cum, retezând pe arşiţă spicele dese
Holdele cele bălăi le seceră secerătorul,
Astfel şi el va culca pe troieni in ţărână cu spada.
flise,-nvârtiţi-vă-ntr-una torcând, învârtiţi-vă, fuse!

Martor isprăvilor lui va să fie Scamandrul[45], ce-şi varsă
în Helespontul cel repede undele lui răsfirate.
Albia lui îngustând-o cu multe mormane de leşuri,
El încălzi-va adâncile-i ape cu valuri de sânge.
F\ise,-nvârtiţi-vă-ntr-una torcând, învârtiţi-vă, fuse!

Mort chiar fiind, mărturie-i va sta datorita lui pradă
Când rotunzitul mormânt va primi pe movila-i înaltă
Ttupul ca neaua de alb al unei junghiate fecioare[46].

Quae, velut ancipiti succumbens victima ferro,
Prolciet truncum submisso poplite corpus.
Currite ducentes subtegmina, currite, fusi.

Quare agite optatos animi coniungite amores
Accipiat coniunx felici foedere divam,
Dedatur cupido iandudum nupta marito.
Currite ducentes subtegmina, currite, fusi.

Non illam, nutrix orienti luce revisens Hesterno
collum poterit circumdare filo, [Currite ducentes
subtegmina, currite, fusi] Anxia nec mater discordis maesta
puellae Secubitu caros mittet sperare nepotes.
Currite ducentes subtegmina, currite, fusi.

Talia praefantes quondam felicia Pelei Carmina
divino cecinerunt pectore Parcae. Praesentes namque
ante domos invisere castas Heroum et sese
mortali ostendere coetu
Caelicolae nondum spreta pietate solebant. Saepe
pater dlvom templo in fulgente residens Annua
cum festis venissent sacra diebus, Conspexit terra
centum procumbere tauros.
Saepe vagus Liber Parnasi vertice summo
Thyiadas effusis euhantes crinibus egit.

★ ★ ★

Cum Delphi tota certatim ex urbe ruentes
Acciperent laeti divom fumantibus aris.
Saepe in letifero belli certamine Mavors
Aut rapidi Tritonis era aut Rhamnusia virgo
Armatas hominumst praesens hortata catervas.
Sed postquam tellus scelerest imbuta nefando,
Iustitiamque omnes cupida de mente fugarunt,

Care, ca jertfa ce moare sub spada cu două tăişuri,
Are să cadă cu trupul ciuntit îndoindu-şi genunchii.
F\ise,-nvârtiţi-vă-ntr-una torcând, învârtiţi-vă, fuse!

Hai dar, uniţi-vă dragostea, dorul din inima voastră!
în fericită-nsoţire primeasc-o acum pe zeiţă
Soţul cel dornic de mult, iar femeia să-i cadă în braţe!
Fbse,-nvârtiţi-vă-ntr-una torcând, învârtiţi-vă, fuse!

Doica văzând-o pe ea când ivi-se-vor zorile zilei,
N-o să mai poată cu firul de ieri să-i înconjure gâtul[49]
F\ise,-nvârtiţi-vă-ntr-una torcând, învârtiţi-vă, fuse!

Mama, ea încă, n-o fi-ngrijorată şi tristă că fata
S-o despărţi de bărbat şi nepoţi de la ea n-o să aibă.
Fbse,-nvârtiţi-vă-ntr-una torcând, învârtiţi-vă, fuse!

Asta cu suflu divin i-au cântat lui Peleu dinioară
Parcele, proorocindu-i aşa fericita lui soartă.
Căci mai-nainte veneau chiar zeii din cer, ca să vadă
Casele nepângărite-a’ vitejilor; ei printre oameni
Se arătau, când evlavia nu era dispreţuită.
Deseori tatăl ceresc, întorcându-se-n splendidu-i templu,
Când la un an veneau iarăşi la rând sărbătorile sfinte,
Tauri o sută văzu căzând înjunghiaţi în ţărână.
Deseori Bacus, umblând pe-nalta Pamasului culme,

Perfudere manus fraterno sanguine
fratres. Destitit extinctos natus lugere
parentes, Optavit genitor primaevi funera
nati,
Liber ut innuptae poteretur flore novercae,
Ignaro mater substernens se inpia nato
Inpia non veritast divos scelerare penates:
Omnia fanda nefanda malo permixta
furore Iustiilcam nobis mentem avertere
deorum. Quare nec tales dignantur visere

LXV

Etsi me adsiduo confectum cura dolore
Sevocat a doctis, Ortale, virginibus.
Nec potisest dulces Musarum expromere
fetus Mens animi, (tantis fluctuat ipsa
malis:
Namque mei nuper Lethaeo gurgite fratris
Pallidulum manans adluit unda pedem,
Troia Rhoeteo quem subter litore tellus
Ereptum nostris obterit ex oculis.

★ ★ ★

Adloquar, audiero numquam tua*Jacta* **loquentem,**
Numquam ego te, vita frater amabilior. Aspiciam
posthac, at certe semper amabo,
Semper maesta tua carmina morte canam.
Qualia sub densis ramorum concinit umbris
Daulias absumpti fata gemens Itylei) - Sed
tamen in tantis maeroribus, Ortale, mitto
Haec expressa tibi carmina Battiadae,

Fraţii când mâinile lor îşi pătară cu sânge de frate,
Când pe părinţii lui morţi n-a mai vrut să-i jelească feciorul,
Când a-nceput să dorească părintele-a fiului moarte,
Ca să-i răpească iubita şi vitregă mamă s-o facă,
Când, fără ştirea copilului, mama cea nelegiuită,
Dându-se lui, pângări fără teamă penaţii din casă,
Bune cu rele-n amestec atunci, nebuniile-aceste
Au abătut de la noi ale zeilor cugete drepte.
Zeii de-aceea nu vor să mai vie-ntre astfel de oameni,
Nici nu se lasă văzuţi la lumina cea limpede-a zilei.

LXV

Lui Ortalus[1]

Ah! adânca mea durere şi-ndelunga-mi întristare,
Ortale, mă ţin departe de-nvăţatele Fecioare[2],
Şi nici mintea mea nu poate la lumină să mai dea
Fructul dulce-al poeziei: în ce chin se zbate ea!
Apa morţilor[3] deunăzi cu-a ei valuri stâmpărate
A udat piciorul palid al iubitului meu frate
Şi pe ţărmul cel reteic[4] de la Troia, în pământ,
Smuls din ochii mei, el zace sub o piatră de mormânt.
Nici voi mai vorbi cu tine, frate scump, mai scump ca viaţa,
Nici te-oi auzi spunându-mi de-ale tale şi nici faţa
N-o să ţi-o mai văd de-acuma; veşnic însă te-oi iubi
Şi în cânturile-mi triste moartea ta o voi jeli,
Cum, în umbră de pădure, pustnica privighetoare
Cântă, vai! jelindu-şi fiul ş-a lui moarte-ngrozitoare[5]. Totuşi, în adânca-mi jale, Ortale, eu îţi

Effluxisse meo forte putes animo,
Vt missum sponsi furtivo munere malum Procurrit
casto virginis e gremio,
Quod miserae oblitae molli sub veste locatum,
Dum adventu matris prosilit, excutitur: Atque
illud prono praeceps agitur decursu, Huic
manat tristi conscius ore rubor.

LXVI

Omnia qui magni dispexit lumina mundi.
Qui stellarum ortus comperit atque obitus.
Flammeus ut rapidi solis nitor obscuretur,
Vt cedant certis sidera temporibus,
Vt Triviam furtim sub Latmia saxa relegans
Dulcis amor gyro devocet aerio,
Idem me ille Conon caelesti in lumine vidit E
Beroniceo vertice caesariem Fulgentem clare,
quam cunctis illa deorum Levia protendens
brachia pollicitast,
Qua rex tempestate novo auctus hymenaeo
Vastatum finis iverat Assyrios,
Dulcia nocturnae portans vestigia rixae.
Quam de virgineis gesserat exuviis.
Estne novis nuptis odio venus? anne parentum
Frustrantur falsis gaudia lacrimulis,
Vbertim thalami quas intra lumina fundunt?
Non, ita me divi, vera gemunt, iuerint.
Id mea me multis docuit regina querellis
Invisente novo praelia torva viro.
An tu non orbum luxti deserta cubile,

Ai încredinţat la vânturi şi că mi-au ieşit din minte,
Tot aşa precum din sânul unei fete cade jos
Mărul cel trimis în taină de vreun june amoros[7]:
Biata fată! Ea uitase că l-a pus sub haina moale
Şi când sare de pe scaun înaintea mamei sale,
Măru-i pică la picioare şi de-a dura el se dă,
Iar fecioara, cu ruşinea pe obraz, mâhnită stă.

LXVI

Şuviţa Berenicei[1]

))

Cel ce-a desluşit pe boltă mii de stele lucitoare
Ş-a aflat şi răsăritul şi apusul lor pe cer,
Cum se-ntunecă văpaia soarelui colindătoare[2]
Şi-n răstimpuri hotărâte cum şi zodiile pier[3],
Cum un dor pribeag ducând-o pe-a Răspântiilor Zină
într-o peşter-o abate pe furiş din crugul ei[4],
Conon m-a văzut, el însuşi, in a cerului lumină,
Păr din părul Berenicei revărsând pe cer scântei:
Ea mă jurui la multe din zeiţe pe altare,
Braţele-ntinzând spre ele, la război când s-a pornit
Regele să pustiască ale Siriei hotare,
Tocmai când era monarhul de-a lui nuntă fericit

Sed fratris cari flebile discidium?
Quam penitus maestas excedit cura medullas?
Vt tibi tum toto pectore sollicitae
Sensibus ereptis mens excidit! at te ego certe
Cognoram a parva virgine magnanimam.
Anne bonum oblita’s facinus, quo regium adepta’s
Coniughim, quo non fortius ausit silis?
Sed tum maesta virum mittens quae verba locuta’s!
Iuppiter, ut tristi lumina saepe manu!
Quis te mutavit tantus deus? an quod amantes
Non longe a caro corpore abesse volunt?
Atque ibi me cunctis pro dulci coniuge divis Non
sine taurino sanguine pollicita’s,
Sei reditum tetulisset. is haut in tempore longo
Captam Asiam Aegypti finibus addiderat.
Quis ego pro factis caelesti reddita coetu
Pristina vota novo munere dissoluo.
Invita, o regina, tuo de vertice cessi,
Invita: adiuro teque tuomque caput,
Digna ferat quod siquis inaniter adiurarit:
Sed qui se ferro postulet esse parem?
Ille quoque eversus mons est, quem maximum in orbi
Progenies Thiae clara supervehitur,
Cum Medi peperere novom mare, cumque iuventus
Per medium classi barbara navit Athon.
Quid facient crines, cum ferro talia cedant?
Iuppiter, ut Chalybon omne genus pereat,
Et qui principio sub terra quaerere venas Institit ac
ferri frangere duritiem!
Abiunctae paulo ante comae mea fata sorores
Lugebant, cum se Memnonis Aethiopis
Vnigena inpellens nictantibus aera pennis
Obtulit Arsinoes Locridos ales equos,
Isque per aetherias me tollens avolat umbras

Ci şi cruda despărţire de un frate prea iubit[5].
Dorul cum te-a ros pe tine pân’ la inimă, şi plânsul!
Toată tremurai de grijă! Tu atunce ţi-ai ieşit
Din simţiri, ba şi din minte! Şi doar eu ştiam odată,
Când erai abia copilă, că ai suflet mai bărbat:
Ai uitat viteaza faptă după care ţi-a fost dată
însoţirea cu un rege? Altul s-ar fi-ncumetat?[6]
Dar cum l-ai lăsat să plece? Cu ce vorbe întristate!
Doamne, cât ai şters cu mâna ochii tăi de plâns topiţi!
Care zeu aşa puternic te-a schimbat de-atunci? Ori poate
De cel drag a sta departe nu vor cei îndrăgostiţi?
Deci, atunce, la toţi zeii, pentru soţul tău, regină,
Cu prinoasele de tauri, tu m-ai juruit pe-altar,
Dacă regele se-ntoarce: el, în vreme-aşa puţină,
Asia o şi lipise de-al Egiptului hotar.
Şi de-aceea, la toţi zeii cei din ceruri dăruită,
Juruinţa ta cea veche eu acuma o plinesc.
De pe fruntea ta, regină, fără voia mea, silită
Am plecat: mă jur pe tine şi pe capul tău regesc:
Cine jură strâmb pe dânsul, dreaptă şi pedeapsa fie-i!
Dar cu fierul să te măsuri? Cine poate-adevărat?
Chiar şi cel mai mare munte peste care fiul Tiei[7]
'frece-n drumu-i, pe deasupra, chiar şi el a fost tăiat,
Atosul, atunci când mezii au făcut o mare nouă,
De-au plutit pe ea barbarii cu corăbiile lor[8].
Ca să facă o şuviţă,când un munte-1 tai în două?
Piară, Jupiter, calibii[9], piară-ntregul lor popor!
Cine’ntîiu s-a pus să cate sub pământ ascunse vine
Şi să bată fierul tare, ah! să fie-afurisit!
Ale mele surioare, despărţite-atunci de mine,
Tocmai îmi jeleau ursita, când în faţă mi-a ieşit

Et Veneris casto collocat in gremio.
Ipsa suum Zephyritis eo famulum legarat,
Graia Canopieis incola litor ibus,
t Hi dii ven ibi vario ne solum in lumine caeli
Ex Ariadneis aurea temporibus
Fixa corona foret, sed nos quoque fulgeremus
Devotae flavi verticis exuviae,
Vvidulam, a fletu cedentem ad templa deum me
Sidus in antiquis diva novom posuit:
Virginis et saevi contingens namque Leonis
Lumina, Callisto iuncta Lycaoniae,
Vertor in occasum, tardum dux ante Booten,
Qui vix sero alto mergitur Oceano.
Sed quamquam me nocte premunt vestigia divom
Lux autem, canae Tethyi restituit,
(Pace tua fari hic liceat, Rhamnusia virgo,
Namque ego non ullo vera timore tegam,
Nec si me infestis discerpent sidera dictis,
Condita quin verei pectoris evoluam):
Non his tam laetor rebus, quam me afore semper,
Afore me a dominae vertice discrucior,
Quicum ego, dum virgo curis fuit omnibus expers,
Vnguenti Suriei milia multa bibi.
Nunc vos, optato quom iunxit lumine taeda.
Non prius unanimis corpora coniugibus
Tradite nudantes reiecta veste papillas,
Quam iocunda mihi munera libet onyx,
Voster onyx, casto petitis quae iura cubili.
' Sed quae se inpuro dedit adulterio,
Ilius a mala dona levis bibat irrita pulvis:
Namque ego ab indignis praemia nulla peto.
Sed magis, o nuptae, semper concordia vostras
Semper amor sedes incolat adsiduos.

Şi mă pune drept pe sânul Venerei cel nepătat[10],
însăşi Venus Zefirita, zina greacă[11], aşezată
Pe Canopicele ţărmuri[12], sclavul şi l-a fost trimis
Pentru asta. Şi atunce (ca pe bolta înstelată
Să nu stea numai cununa pusă-n cer de Dionis
De pe fruntea Ariadnei[13], ci ş-a mea lumină vie
Să lucească, moaşte sfântă de pe blondă fruntea ta)
Când sosii, de lacrimi udă, pe a cerului câmpie,
Printre stele vechi, zeiţa m-a făcut o nouă stea:
Lângă Leul cel sălbatic şi alături de Fecioară
Şi de fata lui Lycaon, regele Arcadian[14],
Spre apus mă plec, Văcarul[15] după mine se coboară:
Leneş el abia s-afundă în adâncul Ocean.
Dar, deşi cu paşii, noaptea, zeii mă ating şi iară
Eu, în zori de zi, în marea cea căruntă mă cufund.
(Fie-mi vorba-ngăduită, o! Ramnusie fecioară[16],
Căci de frică adevărul nici de loc n-o să-l ascund:
Chiar de-ar fi să mă sfâşie astrele cu vorbe rele,
Şi eu tot voi da pe faţă taina sufletului meu):
Nu mă bucur de ce-s astăzi, dar că de-a stăpânei mele
Frunte-n veci voi sta departe, ah! de-aceasta sufăr eu.
Cât a fost fecioară dânsa, de miresme n-avui parte,
Dar pe urmă, valuri multe de parfum eu am sorbit.
Şi acum, voi, pentru care, într-o zi dorită foarte,
S-a aprins făclia nunţii, voi, cu sânul dezgolit
Şi cu haina dată-n lături, nu vă daţi voi niciodată

Placabis festis luminibus Venerem,
Vnguinis expertem non siris esse tuam
me. Sed potius largis adflce muneribus.
Sidera corruerent utinam! coma regia
fiam: Proximus Hydrochoi fulgeret Oarion!

LXVII

O dulci iocunda viro, iocunda parenti,
Salve, teque bona Iuppiter auctet ope,
Ianua, quam Balbo dicunt servisse
benigne Olim, cum sedes ipse senex
tenuit,
Quamque ferunt rursus voto servisse maligno,
Postquam es porrecto facta marita sene.
Dic agedum nobis, quare mutata feraris In
dominum veterem deseruisse fidem.

‘Non (ita Caecilio placeam, cui tradita nunc sum) io
Culpa meast, quamquam dicitur esse mea.
Nec peccatum, a me quisquam pote dicere quicquam:
Verum istud populi fabula, Quinte, facit,
Qui, quacumque aliquid reperitur non bene factum, Ad
me omnes clamant: ianua, culpa tuast.’

Non istuc satis est uno te dicere verbo.
Sed facere ut quivis sentiat et videat.

Sărbătoarea vei aduce jertfe Venerei cereşti,
Nu lăsa făr’de miresme a ta roabă să rămână,
Ci îmbelşugate daruri pe altare să-i jertfeşti!
Cerul tot să se răstoarne! Orionul să lucească
Lângă Vărsător[18], eu numai să fiu buclă-mpărătească!

LXVII

Usa[1]

CATUL

Uşă, scumpă unui tată, scumpă unui soţ iubit,
Noroc bun să-ţi deie Joe, uşă, care i-ai slujit
Şi i-ai fost cândva lui Balbus, zice lumea, credincioasă,
Când era bătrânu-n viaţă şi stătea aici în casă;
Dar când mort s-a-ntins bătrânul s-o femeie cu bărbat
Au ajuns stăpânii casei, tu stăpânii ţi-ai trădat.
Spune-mi dar din ce pricină te-ai schimbat ş-a ta iubire
Către domnul de-altădată ai lăsat-o-n părăsire?

UŞA

Nu e vina mea, dar lumea spune-aşa, că-i vina mea,
(Vai, stăpânu-meu, Ceciliu[2], dacă nu s-ar supăra!)
Nimene nu poate spune c-am păcătuit vreodată,
însă lumea, cum e lumea: numai uşa-i vinovată!
Şi cumva de se găseşte vrun cusur pe undeva,
Toţi cu gura sar pe mine: «uşă, asta-i vina ta!»

CATUL

‘Qui possum? nemo quaerit nec scire laborat.’

Nos volumus: nobis dicere ne dubita.

‘Primum igitur, virgo quod fertur tradita nobis,
Falsumst. non illam vir prior attigerit,
Languidior tenera cui pendens sicula beta
Numquam se mediam, sustulit ad tunicam: Sed pater
illius gnati violasse cubile
Dicitur et miseram conscelerasse domum,
Sive quod inpia mens caeco flagrabat amore.
Seu quod iners sterili semine natus erat,
Et quaerendus is unde foret nervosius illud,
Quod posset zonam solvere virgineam.’

Egregium narras mira pietate parentem,
Qui ipse sui gnati minxerit in gremium.

Atqui non solum hoc se dicit cognitum habere
Brixia Cycneae supposita speculae,
Flavos quam molli percurrit flumine Mella,
Brixia Veronae mater amata meae.
‘Et de Postumio et Corneli narrat amore,
Cum quibus illa malum fecit adulterium.’
Dixerit hic aliquis: qui tu isthaec, ianua, nosti?
Cui numquam domini limine abesse licet,
Nec populum auscultare, sed heic suffixa tigillo
Tantum operire soles aut aperire domum?
‘Saepe illam audivi furtiva voce loquentem

UŞA

Cum? Nu-şi bate nime capul, nici nu caută a şti.

CATUL

Ba eu vreau! Tu mie spune-mi! Haide, nu te mai codi!

UŞA

Mai întâi, ce se vorbeşte, că mi-au dat în paz-o fată,
E minciună. Nu bărbatul a avut-o-ntâia dată:
Bărbăţia lui... ca plânta care-atârnă la pământ!
Din cumplita-i amorţeală nu s-a ridicat nicicând.
Patul fiului se zice tatu-su că 1-a-ntinat,
Casa lui nefericită cu-a lui crimă i-a pătat,
Ori că de-o iubire oarbă sufletu-i ardea fierbinte,
Ori că fiul fără vlagă, sterp era de mai-nainte,
Şi au trebuit atunce alt bărbat a căuta,
Care brâul fecioriei să i-1 poată dezlega[3].

CATUL

O! ce iubitor părinte! Nu e nime să-l întreacă:
Chiar la noru-sa în braţe pofta inimii să-şi facă?

UŞA

însă nu numai aceasta ştie Brixia[4] s-o spuie,
Brixia cea străjuită de-a lui Cicnus cetăţuie[5],
Şi prin care curge-alene Mela[6], râul auriu,
Muma scumpă a Veronei[7]: oamenii de-acolo ştiu
De-un Postumius[8] şi încă de-un Cornelius[8], cu care
Doamna-n dragoste se dete. Dar aici un oarecare
Ar putea să-mi spună:«uşă, toate-aceste cum le ştii?

Solam cum ancillis haec sua flagitia,
Nomine dicentem quos diximus, ut pote quae mi
Speraret nec linguam esse nec auriculam.
Praeterea addebat quendam, quem dicere nolo
Nomine, ne tollat rubra supercilia.
Longus homost, magnas quoi lites intulit olim
Falsum mendaci ventre puerperium.'

LXVIII

Quod mihi fortuna casuque oppressus acerbo
Conscriptum hoc lacrimis mittis epistolium,
Naufragum ut eiectum spumantibus aequoris undis
Sublevem et a mortis limine restituam,
Quem neque sancta Venus molli requiescere somno
Desertum in lecto caelibe perpetitur,
Nec veterum dulci scriptorum carmine Musae
Oblectant, cum mens anxia pervigilat,
Id gratumst mihi, me quoniam tibi dicis amicum.
Muneraque et Musarum hinc petis et Veneris:
Sed tibi ne mea sint ignota incommoda, Mani,
Neu me odisse putes hospitis officium,
Accipe, quis merser fortunae fluctibus ipse,
Ne amplius a misero dona beata petas.
Tempore quo primum vestis mihi tradita purast,
Iocundum cum aetas florida ver ageret,
Multa satis lusi: non est dea nescia nostri,
Quae dulcem curis miscet amaritiem:
Sed totum hoc studium luctu fraterna mihi mors
Abstulit, o misero frater adempte mihi,
Tu mea tu moriens fregisti commoda, frater,

De desfrâurile sale cu-a’ ei slujnice vorbea
Şi-i numea pe toţi pe nume, cum ţi-am spus. Ce? ea socoate
Că n-am limbă, n-am ureche? Ba, pe lâng-aceste toate,
Mai vorbea de unul încă - cine-i, nu ţi-oi spune eu -
Ca să nu-şi încrunte ochii roşcovanul, omul meu,
Un lungan, care-avusese mari procese, intentate
Pentru plăsmuirea unei sarcini neadevărate[9].

LXVIII

Lui Manliu[1]

Hi, răpus de-o soartă crudă şi de-o jalnică-ntâmplare,
îmi trimiţi scrisoarea asta, scrisă cu lacrimi amare,
Să te-ajut şi de pe pragul morţii să te fac scăpat,
Ca pe-un om zvârlit pe ţărmuri de talazul spumegat.
Părăsit acum şi singur, în culcuşul tău de-acasă,
Venerea să guşti dulceaţa somnului nu te mai lasă,
Nici poeţii vechi pe tine nu te mai desfată azi:
Chin amar, în nopţi de veghe, ţine sufletul tău treaz.
Că mă socoteşti prieten, mult de asta-mi pare bine
Şi că versuri de iubire ceri acuma de la mine.
Dar, ca păsurile mele tu de-asemeni să le ştii,
Nici să crezi că eu uitat-am legea sfintei ospeţii[2],
Află tu că valul soartei şi pe mine m-a-nghiţit:
Daruri vesele nu cere unui om nefericit!

**Tecum una totast nostra sepulta domus,
Omnia tecum una perierunt gaudia nostra,
Quae tuos in vita dulcis alebat amor.
Cuius ego interitu tota de mente fugavi
Haec studia atque omnis delicias animi.
Quare, quod scribis Veronae turpe Catullo
Esse, quod hic quivis de meliore nota
FYigida deserto tepefactet membra cubili,
Id, Mani, non est turpe, magis miserumst.
Ignosces igitur, si, quae mihi luctus ademit,
Haec tibi non tribuo munera, cum nequeo.
Nam, quod scriptorum non magnast copia apud me,
Hoc fit, quod Romae vivimus: illa domus,
Illa mihi sedes, illic mea carpitur aetas:
Huc una ex multis capsula me sequitur.
Quod cum ita sit, nolim statuas nos mente maligna Id
facere aut animo non satis ingenuo,
Quod tibi non utriusque petenti copia factast:
Vitro ego deferrem, copia siqua foret.**

**Non possum reticere, deae, qua me Aliius in re Iuverit
aut quantis iuverit officiis:
Nec fugiens saeclis obliviscentibus aetas Illius hoc
caeca nocte tegat studium:
Sed dicam vobis, vos porro dicite multis
Milibus et facite haec charta loquatur anus**

**Notescatque magis mortuos atque magis,
Nec tenuem texens sublimis aranea telam.
In deserto Alii nomine opus faciat.
Nam, mihi quam dederit duplex Amathusia curam,**

Şi-n mormântul tău cu tine casa noastră îngropată!
Au pierit cu tine-o dată ale noastre bucurii,
De iubirea ta nutrite când erai printre cei vii.
Ah! cu-a fratelui meu moarte, eu am alungat din minte
Toată dragostea-mi de lucru, desfătarea-mi dinainte.
Tu-mi scrii, Manliu: «e ruşine să mai stea Catul acasă
La Verona, când aice[4] un om din lumea aleasă[5]
Abia-şi încălzeşte trupul vai! în patul văduvit»[6].
Dar aceasta nu-i ruşine, mai curând e de jelit!
Tu mă vei ierta, de-aceea, dacă n-am nici o putere
Să-ţi trimit aceste daruri: nu mă las-a mea durere.
Şi pe urmă, aici, la mine, eu am cărţi mai puţintele[7]:
Pricina-i că stau la Roma, acolo zilele mele
Trec şi locul meu e-acolo, casa mea acolo mi-i,
Aici n-am decât doar una dintre multele-mi cutii[8].
Deci, fiindc-aşa stă lucrul, nu cumva să-ţi vie-n minte
Că nu sunt inimă largă, nici destul de generos,
Dacă las neîmplinită îndoita-ţi[9] rugăminte:
De-aş avea, eu ţi-aş trimite versuri multe bucuros.

LXVIII[b 1]

Nu pot să nu spun, zeiţe[2], facerile lui de bine
Şi-n ce zile de restrişte Alius m-a ajutat.
Secolii fugarnici, vremea care minte nu mai ţine
Să nu-ngroape-n noaptea oarbă zelul lui cel devotat!
Dar eu vouă vă voi spune, voi să spuneţi mai departe
Multor mii de oameni! Scrisu-mi să vorbească pân'târziu
Peste veacuri! --[3]

**Scitis, et in quo me corruerit genere,
Cum tantum arderem quantum Trinacria rupes
Lymphaque in Oetaeis Malia Thermopylis,
Maesta neque adsiduo tabescere lumina fletu
Cessarent tristique imbre madere genae.
Qualis in aerii perlucens vertice montis
Rivos muscoso prosilit e lapide,
Qui cum de prona praeceps est valle volutus,
Per medium sensim transit iter populi,
Dulce viatori lasso in sudore levamen,
Cum gravis exustos aestus hiulcat agros:
Hic, velut in nigro iactatis turbine nautis
Lenius aspirans aura secunda venit
Iam prece Pollucis, iam Castoris inplorata,
Tale fuit nobis Manius auxilium.
Is clusum lato patefecit limite campum,
Isque domum nobis isque dedit dominam,
Ad quam communes exerceremus amores.
Quo mea se molli candida diva pede
Intulit et trito fulgentem in limine plantam
Innixa arguta constituit solea,
Coniugis ut quondam flagrans advenit amore
Protesilaeam Laudamia domum
Inceptam frustra, nondum cum sanguine sacro
Hostia caelestis paciflcasset eros.
Nil mihi tam valde placeat, Rhamnusia virgo,
Quod temere invitis suscipiatur eris.
Quam ieiuna pium desideret ara cruorem,
Doctast amisso Laudamia viro,
Coniugis ante coacta novi dimittere collum,
Quam veniens una atque altera rursus hiemps
Noctibus in longis avidum saturasset amorem.
Posset ut abrupto vivere coniugio,
Quod scirant Parcae non longo tempore adesse,**

M-a făcut să sufăr, muze, cum mă duse la pieire:
Eu ardeam cum arde Etna ori cum apele fierbinţi
Clocotesc în Maliacui[4] şipot de la
Termopile!
Ochii mei cei trişti in lacrimi se topeau necontenit,
Plânsul îmi scălda obrajii nopţi întregi, şi nopţi
şi zile:
Tot aşa-ntr-un pisc de munte, dintr-un steiu acoperit
Cu muşchi verde, ies-o apă limpede şi răcoroasă;
Ea s-arunc-apoi in vale pe priponii prăvălat
Şi prin mijloc taie calea plină de-o mulţime
deasă
(Alinare dulce pentru călătorul asudat,
Când de seceta cumplită crapă arsele ogoare).
Ca un vânt, atunci, prielnic, care vine lin pe mare,
Când se zbat corăbierii în vârteju-ngrozitor
Şi la Dioscuri se roagă să le dea ajutorare,
Tot aşa mi-a stat şi mie Alius în ajutor
Câmp deschis iubirii mele el lăsă şi el îmi dete
Mie şi iubitei mele casa unde eu cu ea
La plăcerile iubirii ne dădurăm pe-ndelete.
Acolo veni la mine drăgălaşă zâna mea
Ca un fulg! Pe pragul neted ea şi-a pus atunci
piciorul
Argintiu şi, cu sandala scârţâind, a stat in prag!
Tot aşa Laudamia[5] a venit, arzând de dorul
Lui Protesilau[5], în casă la bărbatul ei cel drag,
Casă în zadar urzită: jertfe nu fusese-aduse
Zeilor din cer şi ele priitori nu mi-i făcuse!
0! Ramnusie fecioară[6], să nu-mi plac-aşa de tare
A lucra ceva orbeşte, dacă nu vor Cei de
sus!
Cât doresc piosul sânge însetatele altare,
A văzut Laudamia când bărbatul i s-a dus:

SI miles muros isset ad Iliacos:
Nam tum Helenae raptu primores Argivorum Coeperat
ad sese Troia ciere viros,
Troia (nefas) commune sepulcrum Asiae Europaeque,
Troia virum et virtutum omnium acerba cinis,
Quaene etiam nostro letum miserabile fratri Attulit, ei
misero frater adempte mihi.
Ei misero fratri iocundum lumen ademptum,
Tecum una totast nostra sepulta domus,
Omnia tecum una perierunt gaudia nostra,
Quae tuos in vita dulcis alebat amor.
Quem nunc tam longe non inter nota sepulcra Nec
prope cognatos conpositum cineres,
Sed Troia obscaena, Troia infelice sepultum
Detinet extremo terra aliena solo.
Ad quam tum properans fertur *simul* **undique pubes**
Graeca penetrales deseruisse focos,
Ne Paris abducta gavisus libera moecha Otia pacato
degeret in thalamo.
Quo tibi tum casu, pulcherrima Laudamia,
Ereptumst vita dulcius atque anima
Coniugium: tanto te absorbens vertice amoris
Aestus in abruptum detulerat barathrum,
Quale ferunt Grai Pheneum prope Cylleneum no
Siccare emulsa pingue palude solum,
Quod quondam caesis montis fodisse medullis Audit
falsiparens Amphitryoniades,
Tempore quo certa Stymphalia monstra sagitta Perculit
imperio deterioris eri, iis Pluribus ut caeli tereretur lanua
divis,
Hebe nec longa virginitate foret.
Sed tuos altus amor barathro fuit altior illo,
Qui durum domitam ferre iugum docuit:
Nam nec tam carum confecto aetate parenti

Dacă se ducea sub zidul Ilionului ostaş:
Căci atunci chiar o furase pe Elena şi la sine
Iftria îl chema la luptă pe-ai Argivilor fruntaşi,
Troia, unde zac vitejii şi-a’ lor fapte lăudate,
Ea, mormântul Europei şi al Asiei. Tot ea,
TYoia, ce nelegiuire! şi sărmanului meu frate,
Mie vai! răpit de-a pururi, i-a gătit pieirea sa.
Ah! cum i s-a dus lumina soarelui cea desfătată!
în mormântul tău, o! frate, casa noastră-i îngropată!
Au pierit cu tine-o dată ale noastre bucurii,
De iubirea ta nutrite când erai printre cei vii.
Iar acum aşa departe, nu cu morţii tăi de-acasă,
Nici alături de cenuşa rudelor pus în mormânt,
Ci-ngropat pe ţărmul morţii ah! la Troia odioasă,
Un pământ străin te ţine la un capăt de pământ!
Deci din Grecia atunce spun că tinerimea toată
Alergând de pretutindeni vetrele şi-a părăsit,
Pentru ca, cu adultera, de la soţul ei furată,
Ihai tihnit să n-aibă Paris în iatacul tăinuit.
Pe-al tău soţ, Laudamie, când a fost acea-ntâmplare,
Soarta ţi-1 răpi; ca viaţa îţi era de dulce el:
Vai! cum te-nghiţise-atunce a amorului vâltoare!
Clocotul lui te-aruncase într-un fără-fund la fel
Cu acela-n care grecii spun că, la Feneus[7], toată
Apa bălţilor se scurge, de rămâne câmp zbicit,
Hăul cel pe care-n munte Hercul l-a tăiat odată,
Fiul lui Amfitrione, cel de altu’ zămislit[8],
Când jivinele cu aripi nesmintita lui săgeată
Le străpunse, la porunca unui rege blestemat[9],
Ca un zeu mai mult să calce pragul cerului şi fată
Hebe-n veci să nu rămâie, pururi fără de

Vna caput seri nata nepotis alit.
Qui, cum divitiis vix tandem inventus avitis
Nomen testatas intulit In tabulas,
Inpia derisi gentilis gaudia tollens Suscitat a
cano volturium capiti:
Nec tantum niveo gavisast ulla columbo
Conpar, quae multo dicitur, inproblus
Oscula mordenti semper decerpere rostro, Quam quae
praecipue multivolast mulier. Sed tu horum magnos
vicisti sola furores,
Vt semel es flavo conciliata viro.
Aut nihil aut paulo cui tum concedere digna
Lux mea se nostrum contulit in gremium,
Quam circumcursans hinc illinc saepe Cupido
Fulgebat crocina candidus in tunica.
Quae tamen etsi uno non est contenta Catullo,
Rara verecundae furta feremus erae,
Ne nimium simus stultorum more molesti.
Saepe etiam luno, maxima caelicolum,
Coniugis in culpa flagrantem conquoquit iram,
Noscens omnivoli plurima furta lovis.
Atquei nec divis homines conponier aequomst.

Ingratum tremuli tolle parentis onus.
Nec tamen illa mihi dextra deducta paterna
Fragrantem Assyrio venit odore domum,
Sed furtiva dedit muta munuscula nocte.
Ipsius ex ipso dempta viri gremio.
Quare illud satis est, si nobis is datur unis.
Quem lapide illa diem candidiore notat.

Hoc tibi, qua potui, confectum carmine munus
Pro multis, Alii, redditur officiis.

Un nepot pe care-n urmă l-a născut copila lui:
Are-acum cine să ieie părintească avuţie!
El în testament de-acuma e trecut moştenitor
Şi, luând vreunei rude blestemata bucurie,
De la capul nins alungă acest vultur răpitor:
Nici nu se iubeşte-atâta porumbiţa drăgălaşă
Cu porumbul alb ca neaua şi pe care ne-ncetat
Ea-1 sărută, zice lumea, şi-l tot muşcă pătimaşă
Mai cu foc decât femeia cea dorită de bărbat.
Tu i-ai întrecut pe dânşii cu-ale dragostei văpăi,
Cu Protesilau bălanul când te-ai însoţit întâi!
Nici lumina vieţii mele n-a fost mai prejos când mie
Alergatu-mi-a în braţe, sau a fost cu prea puţin:
împrejurul ei, zburdalnic, în tunica-i şofranie
Cupidon cel alb la faţă strălucea de har divin.
Deşi ea nu vrea să fie numai de Catul iubită,
Voi răbda iubitei mele câte un păcat mai rar,
Căci stupida-mi gelozie i-ar fi prea nesuferită:
Cea mai mare din zeiţe, deseori Junona chiar,
Când afla de-ale lui Joe aventuri nenumărate,
Arzătoarea ei mânie si-o-neca adânc în sân.
Dar nici oamenii cu zeii să-i asemeni nu se poate,

....11

Şi nici eu să n-o mai supăr cu mustrări de om bătrân!
Doar ea n-a venit adusă chiar de mâna unui tată
în iatacu-mi cu miresme siriene parfumat,
Ci mi-a dat a sale daruri într-o noapte fermecată,
Pe furiş, scăpând din braţe, însăşi ea, de la

Ne vostrum scabra tangat rubigine nomen
Haec atque illa dies atque alia atque
alia.
Huc addent divi quam plurima, quae Themis olim
Antiquis solitast munera ferre piis:
Sitis felices et tu simul et tua vita
Et domus, ipsi in qua lusimus et domina,
Et qui principio nobis te tradidit Anser,
A quo sunt primo mi omnia nata bona.
Et longe ante omnes mihi quae me carior ipsost.

LXVIIII

Noli admirari, quare tibi femina nulla,
Rufe, velit tenerum supposuisse femur,
Non si illam rarae labefactes munere vestis Aut
perluciduli deliciis lapidis.
Laedit te quaedam mala fabula, qua tibi fertur Valle sub
alarum trux habitare caper.
Hunc metuunt omnes, neque mirum: nam mala valdest
Bestia, nec quicum bella puella cubet.
Quare aut crudelem nasorum interfice pestem,
Aut admirari desine cur fugiunt.

LXX

Nulli se dicit mulier mea nubere malle
Quam mihi, non si se Iuppiter ipse

Al tău nume să nu fie ros vreodată de rugină,
Nici în ziua cea de astăzi, nici în cele ce-au să vină!
Zeii înc-au să-ţi mai deie multe daruri, tot aşa
Cum şi Temis[13] la pioşii din vechime le dădea.
Fii dar fericit cu scumpa inimii tale comoară[14],
Fericită fie casa unde noi ne-am drăgostit,
Fericit să fie-acela ce m-a scos întâia oară
La liman şi de la care fericirea mi-a venit![15]
Dar, mai mult ca toţi, aceea ce ca viaţa o iubesc,
Lumea mea! Cât ea trăieşte, dulce-mi este să trăiesc!

LXIX

Lui Rufus

Nu te mai mira, o! Rufe, că sub tine nici o fată
Pân-acum nu vrea să-şi puie coapsa ei cea delicată,
Chiar s-o amăgeşti cu daruri, c-un veşmânt ceva mai rar,
S-o momeşti c-o nestemată, cu vrun scump mărgăritar.
Umbl-un zvon şi greu îţi cade: că la tine subsuoară
Un ţap fioros s-ascunde[1]; toate fetele se tem.
Şi nici nu e de mirare: foarte rea-i această fiară
Şi cu dânsa nici o fată nu se culcă. Ce blestem
Pentru nasurile noastre! Curmă pacostea mai bine,
Ori să nu te miri atunce că fug fetele de tine!

Draga mea cu nimeni altul n-ar voi să se iubească,
Spune ea, decât cu mine, de-ar fi Joe s-o dorească!

Dicit: sed mulier cupido quod dicit amanti,
In vento et rapida scribere oportet aqua.

LXXI

Siquoi iure bono sacer alarum obstitit hircus. Aut siquem merito tarda podagra secat, Aemulus iste tuos, qui vostrum exercet amorem, Miriflcost fato nactus utrumque malum.
Nam quotiens futuit, totiens ulciscitur ambos: Illam adfligit odore, ipse perit podagra.

LXXII

Dicebas quondam solum te nosse Catullum, Lesbia,
nec prae me velle tenere Iovem.
Dilexi tum te non tantum ut volgus amicam,
Sed pater ut gnatos diligit.et generos.
Nunc te cognovi: quare etsi inpensius uror,
Multo mi tamen es vilior et levior.
Qui potisest? inquis, quod amantem iniuria talis
Cogit amare magis, sed bene velle minus.

Dar ce spune ea, femeia, unui om aprins de dor
T\i pe vânt s-o scrii mai bine şi pe râul curgător!

LXXI

Unui necunoscut

Dacă-i stă pe drept în cale cuiva afurisita
Pacoste a subsuorii şi pe drept e torturat
De podagră - acela este cel cu care-mparţi iubita.
Ce minune! Amândouă bolile tu i le-ai dat Când cu
dânsa se iubeşte, pedepsit e fiecare:

LXXII

Lesbiei

Tti-mi ziceai odinioară: «te cunosc numai pe tine»;
Tu-mi ziceai că nici pe Joe 1-al tău sân nu vrei să-l
ţii. Te-am iubit atunci, nu însă cum iubeşte-un oarecine,
Ci cum tatăl îşi iubeşte ginerii şi pe copii.
Acum te cunosc! De-aceea, dacă ard de dor mai tare,
Ah! în ochii mei căzută, preţ tu nu mai poţi avea.
Cum se poate? ’ntrebi. - Fiindcă o asemenea
trădare Focul patimii ţi-aprinde, dar

LXXIII

Desine de quoquam quicquame bene velle
mereri Aut aliquem fieri posse putare pium.
Omnia sunt Ingrata, nihil fecisse benigne
Prodest, **immo etiam taedet obestque magis Vt**
mihi, quem nemo gravius nec acerbius urget,
Quam modo qui me unum atque unicum amicum habuit.

LXXIIII

Gellius audierat patruom oblurgare
solere, Siquis delicias diceret aut
faceret.
Hoc ne ipsi accideret, patrui perdepsuit ipsam
Vxorem et patruom reddidit Harpocratem s Quod
voluit fecit: nam, quamvis inrumet ipsum

LXXVII

Rufe mihi frustra ac nequiquam credite amico
(Frustra? immo magno cum pretio atque malo),
Sicine subrepsti mei, atque intestina perurens Ei
misero eripuisti omnia nostra bona?
Eripuisti, heu heu nostrae crudele venenum Vitae, heu
heu nostrae pestis amicitiae.

LXXIII

Unui ingrat

Cuiva să-i faci un bine cât de mic nu mai cerca!
Nici nu crede tu că astăzi mai cunoaşte
cineva! Toate-s fără de răsplată şi folos nu ai
nimică
De faci bine, ba ţi-e silă şi mai mult şi chiar îţi
strică. Am păţit-o eu: Acela mă apasă azi mai greu,
Căruia i am fost prieten, şi prieten numai eu!

LXXTV

împotriva lui Geliu[1]

Unchiul, lui aflase Geliu, tot certa pe-aceia care
Ori cu vorba ori cu fapta umblă numa-n
desfrânare. Geliu, ca să n-o păţească, iată că i-a
siluit
Chiar lui unchiu-su femeia: unchiu-su a amuţit!
A făcut ce-a vrut, căci unchiul nici o vorbă n-ar mai

LXXV1I

LuiRufus[1]

în zadar pe tine, Rufus, te-am crezut amicul meu,
Ba ce spun? Cu ce pedeapsă o plătesc aceasta
eu! Ca o viperă la sânu-mi să te vâri? Să arzi în
mine
Măruntaiele-mi? vai mie! şi să-mi iei singurul
bine? Ah! otrava vieţii mele! Cum? o! Rufus, tu să

Sed nunc id doleo, quod purae pura puellae
Savia conminxit spurca saliva tua.
Verum id non inpune feres: nam te omnia saecla
Noscent, et qui sis fama loquetur sinus.

LXXVIII

Gallus habet fratres, quorumst lepidissima coniunx
Alterius, lepidus filius alterius.
Gallus homost bellus: nam dulces iungit
amores, Cum puero ut bello bella puella
cubet.
Gallus homost stultus nec se videt esse

LXXVIIII

Lesbius est pulcher: quid ni? quem Lesbia malit Quam
te cum tota gente, Catulle, tua.
Sed tamen hic pulcher vendat cum gente Catullum, Si
tria notorum savia reppererit.

LXXVIII[b]

Dar acu mă plâng de alta: tu, cu balele-ntinate,
Pângărit-ai dragii mele buzele nevinovate. Nu
scapi însă de pedeapsă: secolele te vor şti Cine
eşti, şi cât e lumea tu de pomină vei fi!

LXXVIII

Gallus[1]

Gallus are doi fraţi; imul dintre ei are-o minune
De femeie; cellalt frate are-un drăgălaş
fecior.
Gallus.... om galant! El ştie dulci amoruri să-mpreune
Ş-atunci doamna drăgălaşă doarme-n pat la domnişor!
Dar că-i însurat şi dânsul, Gallus uită! Ce netot!
Cum! Chiar unchiu-su, chiar Gallus îl învaţă pe

LXXIX

împotriva lui Lesbiu[1]

Lesbiu e frumos, Catule, cum să nu! Tu vezi
prea bine: Lesbia ţi-1 preferă, ţie şi la toţi
ai tăi.
Dar frumosul să mă vândă[2] cu tot neamul meu pe

LXXX

Quid dicam, Gelli, quare rosea ista labella
Hiberna flant candidiora nive,
Mane domo cum exis et cum te octava
quiete E molli longo suscitat hora die?
Nescioquid certest: an vere fama susurrat
Grandia te medii tenta vorare viri?
Sic certest: clamant Victoris rupta
miselli Ilia, et emulso labra notata

LXXXI

Nemone in tanto potuit populo esse, Iuventi, Bellus
homo, quem tu diligere inciperes, Praeterquam iste
tuus moribunda a sede Pisauri Hospes inaurata
pallidior statua,
Qui tibi nunc cordist, quem tu praeponere nobis
Audes, et nescis quod facinus facias.

LXXXI I

Quinti, si tibi vis oculos debere
Catullum Aut aliud siquid carius est
oculis, Eripere ei noli, multo quod
carius illi Est oculis seu quid carius est

LXXX

Lui Geliu[1]

Ce să zic de tine, Geliu? Buza ta cea rumeioară Pentru ce se face albă ca zăpada iernii când Ieşi de-acasă dimineaţa, iar în zile lungi de vară

Când te scoli din somnul dulce după prânz? Ce-i fi având Nu ştiu bine. Lumea-n şoaptă spune oare-adevărat Că-n a ta desfrăbălare te prostitui cu-n bărbat? .

Chiar aşa i! O spune trupul cel cu vlaga istovită

LXXXI

Lui Iuventiu

Dintr-atâta lume largă cum de n-ai putut găsi

Nici un om drăguţ, Iuventiu, să te poţi cu el iubi, Fără numai pe-al tău oaspe, muribundul din Pisâur[1], Vai de dânsul! mult mai galben ca o stâtue de aur? El e-n inima ta astăzi! Şi pe dânsul îndrăzneşti A mi-1 pune înainte? Ştii ce faptă făptuieşti?

LXXXII

Lui Quintius[1]

Quintius, de vrei ca ochii-mi să ţi-i datoresc eu ţie

Sau şi tot ce decât ochii ar putea mai drag să-mi fie, Nu-mi lua ce-mi este mie şi mai drag ca ochii mei,

LXXXIII

Lesbia mi praesente viro mala plurima dicit:
Haec illi fatuo maxima laetitlast.
Mule, nihil sentis, si nostri oblita taceret.
Sana esset: nunc quod gannit et obloquitur,
Non solum meminit, sed quae multo acrior est res
Iratast. Hoc est, uritur et coquitur.

LXXXIIII

Chommoda dicebat, si quando commoda vellet
Dicere, et insidias Arrius hinsidias,
Et tum mirifice sperabat se esse locutum,
Cum quantum poterat dixerat hinsidias.
Credo, sic mater, sic Liber avonculus eius,
Sic maternus avos dixerat atque avia.
Hoc misso in Syriam requierant omnibus aures:
Audlbant eadem haec leniter et leviter,
Nec sibi postilla metuebant talia verba,
Cum subito adfertur nuntius horribilis,
Ionios fluctus, postquam illuc Arrius isset,
Iam non Ionios esse, sed Hionios.

LXXXIII

Bărbatului Lesbiei

Multe vorbe de ocară Lesbia mi-aruncă mie
Când bărbatu-su-i de faţă: pentru el ce bucurie! Dobitoc ce eşti! Nimica nu pricepi! Dac-ar tăcea, Inima nu i-ar mai bate pentru mine; dar aşa, Latră şi mă tot înjură: ea-i cu gândul tot la mine, Fierbe toată de mânie, numai pară şi venin e!

LXXXIV

Despre Arrius[1]

Arrius zicea «f-h-oloase» când voia «foloase»-a spune;
Când voia să spună «cursă», «c-h-ursă» Arrius zicea, Şi credea atunci în sine că vorbeşte de minune
Când zicea la «cursă» «c-h-ursă»cât de tare el putea. Mama lui, cred eu, şi unchiul, fostul sclav, la fel vorbise, La fel bunul şi bunica. Iată-1 în sfârşit pornit Tocmai-n Siria. Urechea lumii se mai odihnise,
Auzind aceste vorbe spuse lin şi nesilit:
Nu se mai temea urechea de cuvintele aceste,
Când deodată ni s-aduce o îngrozitoare veste:

LXXXV

Odi et amo. quare id faciam, fortasse
requiris. Nescio, sed fieri sentio et

LXXXVI

Quintia formosast multis, mihi candida, longa,
Rectast. haec ego sic singula confiteor,
Totum illud formosa nego: nam nulla venustas,
Nulla in tam magnost corpore mica salis.
Lesbia formosast, quae cum pulcherrima totast,
Tlim omnibus una omnes surripuit Veneres.

LXXXVII

Nulla potest mulier tantum se dicere amatam
Vere, quantum a me Lesbia amata mea's.
Nulla fides ullo fuit umquam foedere tanta,
Quanta in amore tuo ex parte reperta meast.

LâXXXV

Amorul lui Catul

Poate-ntrebi de-i cu putinţă: te urăsc şi te iubesc.
Nu ştiu, dară simt c-aşa e şi cumplit mă chinuiesc.

LXXXVI

Quintia[1] *şi Lesbia*

Quintia la mulţi le pare că-i frumoasă: eu socot
Că e albă, naltă, dreaptă: tot ce spun, aceasta-i tot.
Dar eu zic că nu-i frumoasă: intr-un corp aşa de
mare Să nu fie nici un farmec, nici un
firicel de sare!
Numai Lesbia-i frumoasă peste tot: ce să-i găseşti?
Numa-n Lesbia sunt toate graţiile femeieşti

LXXXVII

Pentru Lesbia

Poate spune vreo femeie c-a iubit-o cineva
Cum pe Lesbia mea dragă am iubit-o eu
cândva? Nu! nici una! Şi credinţa dragostei pe
veci jurată Altul nime decât mine n-a păzit-o
niciodată

LXXV

Nunc est mens diducta tua, mea Lesbia, culpa.
Atque ita se officio perdidit ipsa suo,
Vt iam nec bene velle queat tibi, si optima fias,
Nec desistere amare, omnia si facias.

LXXV1

Siqua recordanti benefacta priora voluptas Est
homini, cum se cogitat esse pium.
Nec sanctam violasse fidem, nec foedere in ullo
Divom ad fallendos numine abusum homines,
Multa parata manent in longa aetate, Catulle,
Ex hoc ingrato gaudia amore tibi.
Nam quaecumque homines bene cuiquam aut dicere
possunt Aut facere, haec a te dictaque factaque sunt;
Omniaque ingratae perierunt credita menti.
Quare iam te cur amplius excrucies?
Quin tu animo offirmas atque istinc teque reducis Et dis
invitis desinis esse miser?
Difficilest longum subito deponere amorem.
Difficilest, verum hoc qua lubet efficias.
Vna salus haec est, hoc est tibi pervincendum:
Hoc facias, sive id non pote sive pote.
O di, si vestrumst misereri, aut si quibus umquam
Extremam iam ipsa morte tulistis opem,
Me miserum aspicite (et, si vitam puriter egi,
Eripite hanc pestem perniciemque mihi),

LXXV

Lesbiei

Ah! tu, Lesbia mea scumpă, ce-am ajuns din vina ta!
Sufletu-mi I-a dat pierzării chiar fidelitatea sa.
Ca un crin să fii de-acuma, a te mai iubi nu pot,
Dar te voi dori într-una, chiar dac-ai cădea de tot.

LXXVI

Către sine însusi

Dacă e vre-o desfătare să-şi aduc-un om aminte
C-a făcut odată bine si-n vieat-a fost cinstit
Şi că n-a călcat pe lume jurămintele lui sfinte,
Nici, luând pe zei de martori, oamenii nu i-a minţit,
Multe bucurii atunce, o! Catule, pentru tine
Ţi-ai gătit de-a lungul vieţii din acest amor ingrat:
Tot ce oamenii pot face sau ce pot vorbi de bine
Toate-au fost de tine spuse şi făcute-adevărat,
Dar s-au spulberat, sădite într-o inimă ingrată.
Pentru ce de-acu-nainte să mai ai de suferit?
Şi de ce nu eşti mai tare? Lasă-te de ea odată
Şi când zeii sunt protivnici, nu mai fi nefericit!
«O! e greu s-o rupi deodată cu un lung amor» vei zice.
Da, e greu, aceasta insă fă-o tu numaidecât!
Căci e singura scăpare: trebuie s-ajungi aice
Şi să birui! Poţi ori nu poţi, asta fă-o hotărât!

Ei mihi surrepens imos ut torpor in artus Expulit
ex omni pectore laetitias.
Non iam illud quaero, contra me ut diligat illa,
Aut, quod non potisest, esse pudica velit:
Ipse valere opto et taetrum hunc deponere morbum.
O di, reddite mi hoc pro pietate mea.

LXXXVIII

Quid facit is, Gelli, qui cum matre atque sorore Prurit
et abiectis pervigilat tunicis?
Quid facit is, patruom qui non sinit esse maritum?
Ecqui scis quantum suscipiat sceleris?
Suscipit, o Gelli, quantum non ultima Tethys Nec
genitor lympharum abluit Oceanus:
Nam nihil est quicquam sceleris, quo prodeat ultra,
Non si demisso se ipse voret capite.

LXXXVIIII

Gellius est tenuis: quid ni? cui tam bona mater
Tamque valens vivat tamque venusta soror Tamque
bonus patruos tamque omnia plena puellis Cognatis,
quare is desinat esse macer?
Qui ut nihil attingit, nisi quod fas tangere non est,
Quantumvis quare sit macer invenies.

Care, ca o toropeală,strecurându-se prin vine, Bucuriile din suflet toate, vai! mi le goni.

Nu mai cat să mă iubescă Lesbia şi ea pe mine, Sau să fie iar onestă, căci ea nu mai poate fi. Eu de molima aceasta însumi vreau

LXXXVIII

împotriva lui Geliu[1]

I

Geliu, spune-mi tu ce face omul care, despuiat,
Toată noaptea cu-a lui mamă şi cu soră-sa veghează în desfrâu? Ce face-acela care leagă pe-un bărbat,
Chiar pe unchiu-su? Ştii oare ce păcat grozav cutează? Un păcat pe care, Geliu, apele din larga mare,
Tata nimfelor, Oceanul, a-1 spăla nu pot de

LXXXIX

II

Geliu-i slab. Cum să nu fie? Mama lui e-aşa de bună Şi voinică! Şi ce soră drăgălaşă are el!
Iară unchiu-su ce bun e! Pretutindeni lume jună Şi tot rude! Cum dar Geliu să nu fie subţirel? Chiar de-ar fi să nu s-atingă decât

LXXXX

Nascatur magus ex Gelli matrisque nefando
Coniugio et discat Persicum aruspiclum: Nam
magus ex matre et gnato gignatur oportet. Si
verast Persarum inpia relligio,
Navos ut accepto veneretur carmine divos
Omentum in flamma pingue

LXXXXI

Non ideo, Gelli, sperabam te mihi fidum
In misero hoc nostro, hoc perdito amore fore,
Quod te cognossem bene constantemve putarem Aut
posse a turpi mentem inhibere probro,
Sed neque quod matrem nec germanam esse videbam
Hanc tibi, cuius me magnus edebat amor.
Et quamvis tecum multo coniungerer usu.
Non satis id causae credideram esse tibi.
TU satis id duxti: tantum tibi gaudium in omni Culpast,
in quacumque est aliquid sceleris.

LXXXXII

Lesbia mi dicit semper male nec tacet
umquam De me: Lesbia me dispeream nisi
amat.
Quo signo? quia sunt t totidem mea: deprecor illam

XC

IIP

Ah! un mag dacă s-ar naşte din iubirea monstruoasă A lui Geliu, şi ca perşii să se-nveţe a ghici![2] Căci la perşi din fiu şi mamă trebuie un mag să iasă, Dacă poate-adevărată legea perşilor a fi, Pentru ca s-audă zeii cuvioasa-i rugăciune

XCI

nn

Nu, o! Geliu, nu de-aceea am sperat că-mi vei fi mie Credincios în desperatul meu amor fiindcă eu Te ştiam aşa de bine şi credeam c-o infamie

N-o să poată niciodată pângări sufletul tău,

Ci fiindc-aceea care cu-al ei foc mă mistuia

Ţie nu-ţi era nici mamă şi nici soră nu-ţi era.

Şi oricât eram cu tine de legat, prietenia

Eu crezusem că nu poate să te-mpingă la păcat: Tu ai socotit că poate, căci la tine

XCII

Despre Lesbia

Lesbia de rău într una mă vorbeşte, nu mai tace,

însă Lesbia pe mine, zău, să mor de nu mă place! După ce mă iau? Tot astfel pot eu însumi să vorbesc,

LXXXIII

Nil nimium studeo Caesar tibi belle placere,
Nec scire utrum sis albus an ater homo.

LXXXIIII

Mentula moechatur, moechatur mentula: certe.
Hoc est, quod dicunt, ipsa olera olla legit.

LXXXXV

Zmyrna mei Cinnae nonam post denique messem
Quam coeptast nonamque edita post hiemem, Milia
cum interea quingenta Hortensius uno

Zmyrna cavas Satrachi penitus mittetur ad undas,
Zmyrnam cana diu saecula pervoluent.
At Volusi annales Paduam morientur ad ipsam Et
laxas scombris saepe dabunt tunicas.
Parva mei mihi sint cordi monumenta *sodalis,*
At populus tumido gaudeat Antimacho.

XCIII

împotriva lui Cezar

Nu doresc prea mult, o! Cezar, ca pe placul tău să fiu,
De eşti alb ori de eşti negru, nu doresc de loc să ştiu.

xcrv

împotriva lui Mamurra

Ce-a-nvăţat, aceea face Mentula (i-am zis pe
nume!)[1] Este-o vorbă: oala cere chiar ea

xcv

Despre Zmyrna lui Cinna[1]

Zmyrna scumpului meu Cinna in sfârşit a apărut!
De când el a început-o nouă ani au tot trecut,
Nouă ani! ...pe când Hortensiu[2] numai intr-un an de zile
Cinci sute de mii (de versuri a făcut ...)[3]
Zmyrna până la Satrachus[4] cel adânc va fi trimeasă
Şi pe ea cărunţii secoli veşnic o vor răsfoi.
Dimpotrivă, au să moară lângă Padua, acasă,
Versurile lui Volusiu[5] şi scrumbii vor înveli!
Operele cele scurte a'lui Cinna mie-mi plac,

LXXXXVI

Si quicquam mutis gratum acceptumve sepulcris
Accidere a nostro, Calve, dolore potest,
Quo desiderio veteres renovamus amores
Atque olim missas flemus amicitias,
Certe non tanto mors inmatura dolorist
Quintiliae, quantum gaudet amore tuo.

LXXXXVII

Non (ita me di ament) quicquam referre putavi,
Vtrumne os an culum olfacerem Aemilio.
Nilo mundius hoc, niloque immundior ille.
Verum etiam culus mundior et melior:
Nam sine dentibus est: dentes os sesquipedales, Gingivas vero ploxeni habet veteris,
Praeterea rictum qualem diffissus in aestu
Meientis mulae cunnus habere solet.
Hic futuit multas et se facit esse venustum,
Et non pistrino traditur atque asino?
Quem siqua attingit non illam posso putemus

XCVI

Lui Licinius Calvus[1]

Dacă mutele morminte se mai bucură cumva
De durerea noastră, Calve, ş-o răsplată
pot avea în regretele ce-nvie dragostele noastre duse
Şi ne storc duioase lacrimi pentru vechi iubiri apuse, Nu-i Quintilia[2]-ntristată de-a ei moarte timpurie:

XCVII

împotriva lui Emiliu

Am crezut că-i tot aceea (fie vorba mea iertată!)
Dacă-i miros lui Emiliu gura ori şezutul lui:
Mai infect nu-i nici acesta, nici cealaltă mai curată,
Ba eu cred că tot şezutu-i mai curat. Şi unde pui Că-i şi fără dinţi! Emiliu are dinţi de-un cot în gură Şi gingia zdrenţuită ca o capră de trăsură.
Şi ce rânjet când deschide gura! Parcă s-a căscat Pe arşiţa verii vulva unei muie! Ce bărbat Plin de graţie se crede! El cu multe se iubeşte,
Dar cu âsinul, la moară, piatra morii n-o-nvârteşte.[1] Iar femeia ce s-atinge de-aşa om, aceea, zău,

LXXXXVIII

In te, si in quemquam, dici pote, putide Victi,
    Id quod verbosis dicitur et fatuis.
Ista cum lingua, si usus veniat tibi, possis
    Culos et crepidas lingere carpatinas.
Si nos omnino vis omnes perdere, Victi,
    Hiscas: omnino quod cupis efficies.

LXXXXVIIII

Surripui tibi, dum ludis, mellite Iuventi,
    Suaviolum dulci dulcius ambrosia.
Verum id non inpune tuli: namque amplius horam
Suffixum in summa me memini esse cruce, Dum tibi
me purgo nec possum fletibus ullis Tantillum vostrae
demere saevitiae.
Nam simul id factumst, multis diluta labella Abstersti
    guttis omnibus articulis,
Ne quicquam nostro contractum ex ore
maneret. Tamquam conmictae spurca saliva
lupae. Praeterea infesto miserum me tradere
Amori Non cessasti omnique excruciare modo,
Vt mi ex ambrosia mutatum iam foret illud
    Suaviolum tristi tristius helleboro.
Quam quoniam poenam misero proponis amori,
    Numquam iam posthac basia surripiam.

XCVIII

Unui limbut

Vectius, tu, scârba lumii, ţie ţi se poate spune
Mai vârtos ce li se spune la flecari şi la netoţi:
Tu cu limba ta poţi linge la nevoie de minune
încălţări, şi mai rău încă! Dacă vrei pe noi, pe toţi,
Să ne prăpădeşti cu totul, Vectius, gură spurcată,
Cască gura şi-mplinită îţi va fi dorinţa toată.

XC IX

Lui Iuventiu[1]

Pe când te jucai, Iuventiu, ţi-am furat odată ţie
Un sărut mai dulce încă decât dulcea ambrozie,
Dar - mi-aduc aminte bine - n-am rămas nepedepsit,
Căci am stat mai mult de-o oră sus, pe cruce, ţintuit:
îţi ceream mereu iertare, însă lacrimi o mulţime
N-au putut de loc să moaie cît de cît a ta cruzime,
Căci de-abia te sărutasem şi cu degetele toate
Iii ţi-ai şters a’ tale buze, de-a mea gură sărutate,
Numai ca să nu-ţi rămână de pe gura mea ceva:

C

Caelius Aufllenum et Quintius Aufilenam Flos
Veronensum depereunt iuvenum,
Hic fratrem, ille sororem, hoc est, quod dicitur, illud
Fraternum vere dulce sodalitium.
Cui faveam potius? Caeli, tibi: nam tua nobis Per facta
exhibitast unica amicitia,
Cum vesana meas torreret flamma medullas.
Sis felix, Caeli, sis in amore potens.

CI

Multas per gentes et multa per aequora vectus
Advenio bas miseras, frater, ad inferias,
Vt te postremo donarem munere mortis Et mutam
nequiquam adloquerer cinerem, Quandoquidem
fortuna mihi tete abstulit ipsum.
Heu miser indigne frater adempte mihi.

★ ★ ★

Nunc tamen interea haec prisco quae more parentum
Tradita sunt tristes munera ad inferias,
Accipe fraterno multum manantia fletu,
Atque in perpetuom, frater, ave atque vale.

C

Despre Celiu şi Quintius[1]

Celiu după Aufilenus, după Aufilena moare
Quintius, a tinerimii din Verona noastră
floare, Unul moare după frate, cellalt moare
după sor: Cu-adevărat poţi zice: dulce şi
frăţesc amor! Să-l urez întâi pe cine? Cui să-
nchin? O! Celiu, ţie: Hi mi-ai dovedit odată
unica ta amicie,
Când ardeam până la oase de-al iubirii mele
foc[2]. Fericit să fii, o! Celiu, şi-n amor să ai

CI

La mormântul fratelui[1]

După ce-am trecut, o! frate, peste multe ţări şi mări,
Iată-mă ajuns aice, la aceste comândări:
Am venit să-ţi dau, sărmane, pâosul din urm-al
morţii Si cu-a ta cenuşă mută să vorbesc. Căci voia
sorţii Vai! mi te-a răpit pe tine, fără vreme te-a
răpit,
Frate smuls iubirii mele, scumpul meu nefericit!

Iată îns-acu deodată tristele jertfiri pe care
Ţi le-aduc după străvechea, părinteasca-
ndătinare. Tu primeşte-le-n şivoiul meu de lacrime
scăldate

CII

SI qulcquam tacito conmissumst fido ab amico,
Cuius sit penitus nota fides animi,
Meque esse invenies illorum iure sacratum,
Corneli, et factum me esse puta Harpocratem.

CIII

Aut, sodes, mihi redde decem sestertia. Silo,
Deinde esto quamvis saevus et indomitus:
Aut, si te nummi delectant, desine quaeso
Leno esse atque idem saevus et indomitus.

CIIII

Credis me potuisse meae maledicere vitae.
Ambobus mihi quae carior est oculis?
Non potui, nec si possem tam perdite amarem:
Sed tu cum Tappone omnia monstra facis.

CU

Lui Corneliu[1]

Dacă taina lui din suflet şi-a-ncrezut-o oarecine
Unui om discret, a cărui cinste-o cunoştea prea bine, Află că şi eu pe-această lege sfântă am jurat:
Crede-mă, şi eu, Corneliu, m-am făcut un Harpocrat[2].

CIII

Lui Silo[1]

Sau te rog să-mi dai, o! Silo, înapoi cei zece mii
De sesterţi, şi poţi, pe urmă, crud şi nendurat să fii, Ori, de-ţi plac argintii tare, nu mai fi de-acu'nainte
Proxenet şi fără milă, şi nici crud, te rog fierbinte.

crv

Unui necunoscut, despre Lesbia

Crezi tu c-am putut vreodată de iubita mea să spun Vorbe rele? Ca vieaţa şi ca ochii mi-i de dragă.
N-am putut, şi de-aş putea-o, după ea n-aş fi
.

CV

Mentula conatur Pipleum scandere
montem: Musae furcillis praecipitem

CVI

Cum puero bello praeconem qui videt esse,
Quid credat, nisi se vendere discupere?

CVII

Siquoi quid cupido optantique obtigit umquam
Insperanti, hoc est gratum animo proprie.
Quare hoc est gratum nobisque est carius
auro, Quod te restituis, Lesbia, mi cupido.
Restituis cupido atque Insperanti ipsa refers
te.
Nobis o lucem candidiore nota!
Quis me uno vivit felicior, aut magis hac res

CV

împotriva lui Mamurra

Chiar pe muntele Piplea[1], Mentula, vrei să te urci?
Nu vezi că te dau de râpă Muzele? Te iau în furci!

CVI

Despre un băiat şi un crainic

C-un băiat frumos pe-un crainic dacă-1 vezi alături,
oare Ce poţi crede? Că băiatul vrea să fie de
vânzare!

cvn

Lesbiei

De-ai dorit ceva şi soarta dorul tău l-a împlinit
Când nici nu visai, atunce mai ales eşti fericit.
Fericit şi eu sunt astăzi, ba mai scump ca o comoară
E norocul meu: la sânu-mi, Lesbia, te-ntorci tu iară,
Te întorci la sânu-mi dornic. Fără să mai fi sperat,
Azi mi te redai pe tine. Zi cu alb de însemnat!
Cine-i fericit ca mine? Cine va mai spune oare
Că decât viaţa asta mai doresc ceva sub soare?

CVIII

Si, Comini, populi arbitrio tua cana senectus
Spurcata inpuris moribus intereat,
Non equidem dubito quin primum inimica bonorum
Lingua execta avido sit data volturio.
Effossos oculos voret atro gutture corvos,
Intestina canes, cetera membra lupi.

CVIIII

Iocundum, mea vita, mihi proponis amorem.
Hunc nostrum internos perpetuomque
fore. Di magni, facite ut vere promittere
possit, Atque id sincere dicat et ex animo,
Vt liceat nobis tota producere vita
Alternum hoc sanctae foedus amicitiae.

CX

Aufilena, bonae semper laudantur amicae:
Accipiunt pretium, quae facere instituunt.
Tu quod promisti, mihi quod mentita inimica's,
Quod nec das et fers saepe, facis facinus.
Aut facere ingenuaest, aut non promisse
pudicae, Aufilena, fuit: sed data corripere
Fraudando + efficit plus quam meretricis
avarae. Quae sese toto corpore prostituit.

CVIII

împotriva lui Cominiu[1]

Bătrâneţea ta căruntă şi de desfrânări spurcată
Dacă ar pieri, Cominiu, prin a plebei
judecată,
Limba ta atunci, duşmana celor buni, o!
negreşit Ţi-ar tăia-o şi-ar fi dată unui
vultur hămesit,
Ochii tăi scoşi din orbite i-ar mânca un corb, ştiu bine

CIX

Lesbiei

TU-mi făgăduieşti, iubito, că de-a pururi ne-om
iubi Şi că-n veci amorul nostru plin de bucurii
va fi. Zeilor atotputernici, faceţi voi adevărată
Juruinţa ei să fie şi s-o facă ea din toată
Inima! Atunci amorul, sfântul nostru legământ,
Ar ţinea o viaţă-ntreagă, şi dincolo de mormânt.

CX

Aufilenei

Aufileno[1], totdeauna lauzi pe-o femeie dacă
După ce-şi primeşte banii, face ce-a-nvăţat
să facă. Dar tu mie-mi eşti duşmancă: n-ai ţinut ce-
ai juruit:
Iei şi-n schimb nu dai nimica; greu păcat ai
făptuit! Ori te ţii cinstit de vorbă ori nu jurui
niciodată,
Dacă eşti cum se cuvine; dar să te repezi la
plată Şi să-nşeli pe om cu vorba, numai fetele de

CXI

Aufilena, viro contentam vivere solo,
Nuptarum laus e laudibus eximiis:
Sed cuivis quamvis potius succumbere par est,
Quam matrem fratres *efficere* **ex patruo.**

CXII

Multus homo es Naso, neque tecum multus homost qui
Descendit: Naso, multus es et pathicus.

CXIII

Consule Pompeio primum duo, Cinna, solebant Mucillam: facto consule nunc iterum Manserunt duo, sed creverunt milia in unum Singula, fecundum semen adulterio.

CXIIII

Firmano saltu non falso Mentula dives
Fertur, qui tot res in se habet

CXI

Aufilenei

Aufileno, lăudată între toate e nevasta
Ce trăieşte mulţumită numai cu bărbatul ei,
Dar cu unchiu-său să nască veri cu ea... decât aceasta
Mai degrabă să se culce cu oricare altul vrei!

CXII

împotriva lui Naso[1]

Multora te dai, o! Naso, dar mulţi oameni nu cobor
Cu un desfrânat ca tine ş-un pervers, devale-n for.

CXIII

Lui Cinna[1]

Doi avură pe Mucila[2] când Pompei rândul trecut
Era consul; când acuma iarăşi consul l-au
făcut, Au rămas cei doi, dar alţii s-au plodit: de
fiecare
Câte-o mie! Ce sămânţă de-adulter! Ce roditoare!

CXIV

Moşia lui Mamurra

>

/

Mentula, cu-a lui moşie de la Firmum[1], nu-i
minciună Că-i bogat. Ce de-a mai lucruri

Aucupium, omne genus piscis, prata, arva ferasque.
Nequiquam: fructus sumptibus exuperat.
Quare concedo sit dives, dum omnia desint.
Saltum laudemus, dum modo *eo* **ipse egeat.**

CXV

Mentula habes instar triginta iugera prati,
Quadraginta arvi: cetera sunt maria.
Cur non divitiis Croesum superare potissit
Vno qui in saltu totmoda possideat,
Prata, arva, ingentes silvas saltusque paludesque
Vsque ad Hyperboreos et mare ad Oceanum? Omnia
magna haec sunt, tamen ipse’s maximus ultro, Non
homo, sed vero mentula magna minax.

CXVI

Saepe tibi studioso animo venante requirens Carmina
uti possem mittere Battiadae,
Qui te lenirem nobis, neu conarere Telis infestis icere
mi usque caput.
Hunc video mihi nunc frustra sumptum esse laborem,
Gelli, nec nostras hic valuisse preces.
Contra nos tela ista tua evitamus amictu:
At fixus nostris tu dabi’ supplicium.

Păsări şi păşuni şi ţarini, fiare, peşti de orice fel...
Dar în van! El cheltuieşte mult mai mult decât adună.
Deci el tot nimica n-are, oricât de bogat ar fi:
Cu moşie lăudată, n-are nici din ce trăi!

CXV

//

Cam la treizeci de pogoane de fânaţ Mentula are,
Patruzeci de arătură: celelalte-s cât o mare,
Deci pe Cresus din avere cum să nu-1 întreacă
oare Dacă numai pe-o moşie fel de fel de
bunuri are?
Ce de-a mai păşuni şi codri, crânguri, bălţi, ce de-a ogoare!
Până la Hiperboreii[1] de la nord şi pân'la mare!
Toate aceste-s mari şi, totuşi, însuşi el e şi mai mare:
Nu-i un om, e mădularul cel mai groaznic şi mai mare!

CXVI

Lui Geliu[1]

Eu ades, muncindu-mi mintea, ţie ca să-ţi fiu pe plac,
Am cătat să-ţi pot trimite versuri de-a' lui Calimac,
Doar te-oi îmblânzi pe tine şi nu-i mai cerca
mereu Suliţe înveninate să arunci spre
capul meu.
Dar acuma văd că munca mi-a fost făr' de nici un rost
Şi zadarnice, o! Geliu, rugăminţile mi au fost:
Eu de suliţele tale mă feresc cu haina... Tu,
Ţintuit de ale mele, pedepsit vei fi de acu

NOTE

I

1 E probabil că această poezie a servit ca dedicaţie unui volum publicat de însuşi Catul.

2 Compatriotul lui Catul din Galia Cisalpină, autorul operei intitulate *De excellentibus ducibus exterarum gentium* şi al unei «Cronici» sau Istorii Universale, astăzi pierdută.

3 Volumul era făcut din foi de papyrus lipite una de alta şi înfăşurate pe un sul de lemn sau de os. Capetele volumului se netezeau apoi cu piatră-ponce (spumă de mare).

4 E vorba de una din Muze (v. şi LXV, 2 şi nota), invocată aici ca patroană a poeziei. Unii comentatori s-au gândit la Minerva.

II

1 «Sprintena copilă» e Atalanta, Sica lui Sheneu, care nu voia să se mărite decât cu acela care o va întrece din fugă. Numai unul dintre pretendenţi, Hippomenes, reuşi s-o întreacă, aruncând înaintea ei un măr de aur, pe care ea se opri să-l ia de jos: astfel, Hippomenes o luă de soţie, ceea ce poetul exprimă simbolic prin «descinsul brâului».

III

1 Vrabia Lesbiei e moartă şi poetul jeleşte moartea ei. Poezia are caracterul unei epigrame funerare.

2 în mitologia alexandrină sunt mai multe Afrodite Gat. *Veneres*). Cupi- donii (sau Amoraşii) alcătuiau alaiul zeiţei Venus.

IV

1 întors din călătoria în Orient la vila lui de pe malurile lacului Benacus (astăzi lacul de Garda), poetul vede o corabie veche zăcând pe ţărm. El o pune să povestească drumul ei pe mare, dar aceasta îi aduce aminte poetului de propria sa călătorie.

2 Neologism luat din limba italiană care poate servi drept corespondent românesc al lat. *phaselus,* corăbioară de diferite mărimi semănând cu o păstaie de fasole (de unde şi numele).

3 Marea de Marmara.

4 Munte în Paphlagonia (provincie în nordul Asiei Mici).

5 Oraş în Pont.

6 Nava nu s-a găsit niciodată în primejdie şi n-a fost nevoită să aducă jertfe zeilor adoraţi pe ţărmurile mării.

VI

1 Personajul e necunoscut.

vn

1 Plantă care creşte în împrejurimile oraşului Cirena din Libia. întrebuinţată în medicină, ea constituia o bogăţie a ţării şi era exportată în cantităţi mari. Planta este probabil *Asa foetida* **din nomenclatura botanică latină.**

2 Eroul întemeietor al Cirenei, al cărui mormânt se afla în piata oraşului.

VIII

1 între Catul şi Lesbia începură neînţelegerile. Poetul, neliniştit şi nehotărât, se îndeamnă pe sine a fi indiferent, dar abia îşi poate înfrâna durerea adâncă.

IX

1 Poetul salută întoarcerea din Spania a amicului său Veraniu: vezi şi XII, XXVIII, XLVII.

X

1 Poate Alfenus Varus (vezi XXX), poate Quinctilius Varus (vezi XXII)

2 Catul însoţise pe propretorul Memmius în Bitinia, făcând parte din *cohors praetoria,* **care urma pe guvernatorul provinciei, împărtăşindu-se din prada ce se putea aduna acolo.**

3 Semn al unei bunăstări materiale.

XI

1 Poetul îi însărcinează pe aceştia să comunice Lesbiei ruptura cu dânsa. Lauda adusă celor două personaje e ironică (vezi şi XV XVI, XXIII, XXIV, XXVI).

2 Popor care locuia la sud de Marea Caspică.

3 Nume dat de perşi sciţilor.

XII

1 Un episod din viaţa de petreceri a tineretului vremii.

2 Marucinii erau un popor din Italia de sud, despre care se spunea că ar fi fost lipsit de lealitate. Oraşul Teate din ţara acestora era locul de origine al familiei *Asinia,* **căreia îi aparţineau şi cei doi fraţi despre care e vorba în această poezie, dintre care unul (v. 6) e Asinius Pollio, om politic, poet, istoric, orator şi critic.**

3 Oraş în Spania Taraconeză.

4 Prieteni, necunoscuţi, de-ai poetului.

XIV

1 Mare orator şi poet, prieten intim al lui Catul (vezi şi L, XCVI şi LIII, nota 2). Calvus trimisese lui Catul în ziua de Saturnale o

lui, poate gramaticul Sulla. Poetul îl ameninţă pe Calvus că-i va plăti la fel.

2 Un agent al lui Cezar, acuzat în trei rânduri de Calvus, din care cauză nutrea pentru acesta din urmă o ură neîmpăcată.

3 Sărbătoare în onoarea zeului Saturn care cădea la 17 decembrie şi cu ocazia căreia prietenii îşi trimeteau cadouri.

4 Nume de poeţi proşti, adversari ai lui Catul şi Calvus: Caesius este necunoscut, un Aquinius e amintit de Cicero în *Tusculane, V,* **22, 63, iar pe Suffenus îl cunoaştem din Catul, XXII.**

XIVb

1 Fragment care, legat de ultimele trei versuri din II, a fost socotit drept rămăşiţa unei a doua prefeţe.

XV

1 Personajul care apare dimpreună cu Ririu în XI şi XVI.

2 E vorba de pedeapsa pe care o sufereau cei prinşi în delict de adulter.

XVI

1 Acuzat de obscenitate de către Aureliu şi lăiriu, poetul răspunde făcând distincţie între om si operă.

XVII

1 Poetul se adresează unei colonii din Italia de nord, poate Verona, patria lui, poate Colonia (în cazul acesta am avea a face cu numele propriu), poate Cremona.

2 E vorba de preoţii Săli, doisprezece la număr, care păzeau un scut consacrat zeului Marte şi dansau cântând în onoarea zeului aşa-nu- mitul *Carmen Saltare.* **Existenţa acestui colegiu de preoţi a fost atestată si la Verona.**

XVIII-XX

1 în vechile ediţii, sub aceste numere se citeau: fragmentul 1 din Catul şi priapeele 3 şi 2 din *Appendix Vergiliana,* **care nu sunt în manuscrisele lui Catul.**

XXII

1 Catul ironizează în această poezie pe un oarecare Suffenus (despre care vezi şi XIV, nota 4), tipul poetului lipsit de talent.

2 VeziX,notai.

3 Poeţii îşi scriau de obicei versurile pe tăbliţe de ceară şi apoi le copiau pe papyrus sau pe pergament. Acesta putea fi un palimpsest, adică un pergament de pe care se răsese vechea scrisoare. Suffenus însă scria de-a dreptul pe materialul cel

5 Vezi I, nota 3.

6 Ideea morală din ultimele versuri (18-21) se găseşte deseori la satirici şi fabulişti: e vorba de traista cu păcatele noastre pe care n-o vedem fiind în spate.

XXIII

1 Personajul ironizat de poet cerea cu împrumut o sută de mii de sesterţi.

XXIV

1 Epigramă îndreptată împotriva aceluiaşi Ririu din XXIII, rivalul lui Catul în dragostea acestuia cu Iuventiu.

2 Averile regelui Midas din Frigia erau proverbiale.

XXV

1 Invectivă împotriva unui Thalus, nume de sclav sau de libert din cercul lui Catul şi care avea obiceiul să fure.

2 Vezi XII, nota 3.

3 Ştergarele bitine par a fi ştergare din Bitinia, brodate cu figuri din partea locului.

XXVI

1 Adică vântul de răsărit.

XXVII

1 în locul unui «rege al ospăţului» se putea alege şi o «regină». Postumia menţionată aici este, poate, soţia lui Servius Sulpicius Rufus, consul în 51.

XXVIII

1 Aceşti doi prieteni ai lui Catul făcuseră parte din cohorta unui pro- pretor, Piso, fără a câştiga însă nimic.

2 Veraniu şi Fabul cheltuiseră în provincia propretorului aşa de mulţi bani, încât fuseseră nevoiţi să înregistreze cheltuielile şi în rubrica primiturilor.

XXIX

1 Mamurra din Formiae (azi Mola di Gaeta), cavaler roman, era comandantul serviciului de geniu al lui Cezar în expediţiile din Galia. Desfrânat şi ducând o viaţă foarte luxoasă de pe urma hoţiilor - şi aceasta chiar sub ochii şi ocrotirea lui Cezar şi Pompei, pe care de asemenea poetul îi atacă - Mamurra este obiectul invectivelor lui Catul şi în alte epigrame.

2 Galia Comată e Galia Transalpină, unde oamenii purtau plete (pe când în Galia Cisalpină, numită Galia Togata, se introdusese portul roman).

3 Cezar e numit aşa în bătaie de joc, ca şi cum el ar fi fost întemeietorul unei Rome noi.

5 «Vostru» se referă şi la Cezar şi la Pompei, ginerele celui dintâi, amândoi patronii lui Mamurra.

6 Mamurra luase parte şi la războiul dus de Pompei împotriva lui Mitri- date, regele Pontului (64-63 i.e.n.) şi fusese recompensat de Pompei.

7 în războiul dus de Cezar în Lusitania (una din cele trei provincii ale Spaniei, 61-60 î.e.n.).

XXX

1 Poate Alfenus Varus din Cremona, celebru jurisconsult şi orator. Nu ştim pricina pentru care poetul ii face amicului său imputarea de a-i fi înşelat speranţele puse în prietenia lui.

2 Zeiţa *Fides,* **al cărei cult era vechi la romani.**

XXXI'

1 La întoarcerea din Bitinia (56 î.e.n.), Catul salută peninsula Sirmione şi vila pe care o avea acolo.

2 Peninsula Sirmione de pe lacul din Garda, între Desenzano şi Pes chiera, e considerată de Catul şi ca insulă fiindcă istmul ei e foarte îngust.

3 Neptun era nu numai zeul mării, ci şi al apelor din cuprinsul uscatului. «Şi un Neptun şi cellalt» însemnează dar cele două stăpâniri ale zeului: a mării si a apelor dulci.

XXXIV

1 Iupiter

2 Diana este şi divinitatea naşterii, identificată cu *Juno Lucina,* **veche**
zeiţă romană.
»

3 Ea se confundă şi cu Hecate, divinitatea invocată noaptea, la lumina lunii, pe la răspântiile drumurilor, precum şi cu luna însăşi.

4 Prin însuşirile ei de divinitate lunară, Diana era si o zeiţă agricolă.

XXXV

1 Poet necunoscut din şcoala alexandrină romană.

2 Oraşul din Italia de nord, care primi epitetul *Nou* **în anul 59, când Cezar**
aşeză acolo o colonie.
»

3 Astăzi lacul de Como.

4 Ceciliu începuse a compune o poemă în gust alexandrin, în care trata mitul Cibelei, zeiţa frigiană, Marea Mamă a zeilor. Catul însuşi a tratat acelaşi subiect în LXIII

2 Asa cum a făcut-o, de ex. în XXXVII si LVIII.

3 Cu lemnele unor anumiţi copaci care nu dau roade şi cu care se ardeau fiinţele sau lucrurile monstruoase, cum simt considerate aici şi Analele lui Volusiu.

4 Oraş în insula Cipru, unde Venus avea un templu vestit.

5 Oraş în Cipru.

6 Poate oraşul Urium din Apulia, pe ţărmul mării Adriatice.

7 Port însemnat pe ţărmul Adriaticii.

8 Oraş în Cipru.

9 Oraş în Caria (Asia Mică).

10 Oraş în Epir, port la Marea Adriatică (azi Durres). Catul îl numeşte «taverna Hadriei» fiindcă acolo erau foarte multe localuri de desfrâu.

XXXVII

1 Invective vehemente aruncate unor libertini.

2 Casele la Roma neavând numere, orientarea se făcea luându-se ca punct de plecare un templu sau un edificiu public.

3 «Fraţii cu scufie» sunt Dioscurii (Castor şi Pollux) adică templul acestora din Forul roman, din care se mai văd încă şi azi trei coloane.

4 în ironie: poetul spune numaidecât cine erau aceşti oameni.

5 Adică din Spania, pe ale cărei monede apărea, ca atribut al ei, acest animal.

6 Vezi XXXIX.

XXXVIII

1 Poet alexandrin roman.

2 Nu se poate preciza despre ce suferinţă a lui Catul e vorba.

3 Simonide din Ceos, poet grec din secolul al VI-lea î.e.n.. autor de *thre- noi* **(bocete).**

XXXIX

1 Locuitor din Umbria, regiune a vechii Italii.

2 Locuitor din Lanuvium, oraş nu departe de Roma.

3 Locuitor din vechea Spanie (Taraconesă).

XL

1 Personajul e necunoscut.

2 Nu iambi propriu-zişi, ci versuri satirice (vezi XXXVI, 5). Anticii numeau «poezie iambică» orice satiră personală, în orice fel de vers ar fi fost scrisă.

3 Poate Lesbia.

XLI

XLII

1 Poetul trimisese unei femei versuri de dragoste, scrise pe tăbliţele de lemn numite *pugillaria* **sau** *codicilli.* **După ruptura cu ea, îi cere tăbliţele înapoi.**

2 Tăbliţele sunt proprietatea endecasilabilor!

XLIII

1 Evorba aşadar de Ameana din XLI.

XLIV

1 Poetul mulţumeşte vilei lui, unde s-a putut vindeca de o răceală pe care i-a pricinuit-o citirea scrierii unui amic care-l invitase la masă.

2 Tiburul făcuse parte cândva din teritoriul sabin. Se pare că proprietatea lui Catul se afla la hotarul dintre Tibur şi Sabina, dar era semn de mai mare nobleţe să ai o proprietate la Tibur (Tivoli de azi) decât în Sabina.

3 Acest Sestiu a fost identificat cu P Sestius, tribun al poporului în anul 57î.e.n.

4 Sestius îi trimisese lui Catul discursul lui împotriva lui Antius, personaj despre care nu ştim nimic sigur, dar care fusese candidat dimpreună cu Sestius la o magistratură oarecare şi Sestius îl atacase, în calitate de contracandidat, în discursul despre care e vorba aici. Poetul fu nevoit să citească acest discurs spre a-i aduce, apoi, lui Sestius elogii la masă: în speranţa aceasta îl invitase. Răceala discursului însă îi provocă lui Catul guturaiul si tuşea!

XLV

1 Doi tineri îşi jură iubire în faţa statuii zeului însuşi al amorului, care, în imaginaţia poetului, încuviinţează jurămintele lor strănutând.

2 Strănutul în partea stângă, interpretat ca de rău augur, se pune în legătură cu faptul că Septimiu şi Acme fuseseră mai înainte certaţi. După altă interpretare Amor strănută aici şi la stânga şi la dreapta spre a întări şi mai mult încuviinţarea lui.

3 Ţări foarte bogate în care Septimiu, mergând, de pildă, în cohorta unui propretor, s-ar fi putut îmbogăţii.

XLVI

1 în primăvara anului 56 Catul se desparte de amicii cu care venise în Bitinia şi pleacă întâi spre câteva oraşe vestite din Asia Mică, apoi în patrie.

2 Fiindcă cei doi oameni ai lui Piso furau în folosul şi al şefului lor şi al lor înşişi.

3 Zeul amorului brutal şi obscen. Cuvântul e aplicat lui Piso însuşi pentru apucăturile lui imorale.

4 Amicii lui Catul, amintiţi în IX, XII şi XXVIII, cărora Piso le preferă pe Socration si Porciu.

XLVIII

1 Vezi XXIV LXXXI, XCIX.

XLIX

1 Unii comentatori consideră această epigramă ca exprimând admiraţia lui Catul pentru talentul oratoric al lui Cicero. Alţii susţin, dimpotrivă, că poezia e o ironie la adresa marelui orator, care nu aprecia alexandrinismul lui Catul (deşi cunoscutul atac al lui Cicero împotriva şcolii neoterice s-a produs după moartea poetului).

L

1 Orator de mare talent şi poet din aceeaşi şcoală ca şi Catul, al cărui bun prieten era.

2 De a fi din nou împreună.

3 Zeiţa răzbunării, care pedepseşte mândria şi dispreţul. Ea ar putea pedepsi pe Calvus dacă acesta, după mărturisirea de dragoste a lui Catul, ar avea fată de dânsul o purtare trufaşă.

LI

1 Aceasta e vestita odă tradusă de Catul din Safo.

LII

1 Cele două personaje atacate aici de Catul sunt doi favoriţi ai lui Cezar.

2 Magistratura despre care e vorba este, probabil, edilitatea curulă.

3 Vatinius este acelaşi personaj amintit în XIV nota 2, şi care, fără a fi consul încă, avea obiceiul să jure pe consulatul său numai fiindcă nutrea speranţa că-1 va obtine; prin aceasta însă el devenea sperjur!

LIII

1 O glumă nevinovată făcută de un spectator la procesul lui Vatinius.

2 Despre Calvus şi Vatinius vezi XIV notele 1 şi 2. «învinuirile Vatiniene» -învinuirile aduse lui Vatiniu.

LIV

1 E vorba de nişte favoriţi ai lui Cezar pe care nu-i putem identifica şi pe care Catul îi atacă pentru defecte fizice.

2 Un tovarăș de desfrâu al lui Cezar

3 Pompei (care, după războiul din Africa, fu numit «cel Mare») inaugurase, în 55 î.e.n., un teatru de care era legată o galerie, loc de plimbare al curtezanelor vremii.

4 Nici una, adică, nu trăda pe faţa ei că ştie unde este Cameriu.

5 «A răbda muncile lui Hercul» era o expresie proverbială.

6 E vorba de gigantul Talas cel cu trup de aramă, dăruit de Hefaistos lui Minos, regele Cretei, ca să-i păzească insula: el făcea înconjurul Cretei de trei ori în fiecare zi.

7 Celebrul învingător la Jocurile Olimpice: iuţeala lui era proverbială.

8 Perseu, înainte de a ucide Medusa, fusese dăruit de Mercur cu sandale aripate.

9 Proverbială era, de asemenea, iuţeala lui Pegas, calul aripat, născut din sângele Medusei.

10 Fratele Hecubei şi regele tracilor, care luase parte la războiul troian cu cei doi cai «albi ca zăpada şi repezi ca vântul» (Il.X, 437).

11 Aluzie la legenda omerică după care Eol, regele vânturilor, ca să în- lesnescă lui Ulise întoarcerea în patrie, îi dăduse, legate într-un burduf, toate vânturile afară de acela care-i putea ajuta plutirea.

LVI

1 Mai probabil Valerius Cato, teoreticianul alexandrinilor romani, decât Cato din Utica.

2 Mama zeiţei Venus, identificată aici cu însăşi zeiţa amorului. Prin formula întrebuinţată, poetul îi cere oarecum scuze zeiţei.

LVII

1 Vezi XXIX.

2 Aluzie la falimentul lui Mamurra de la Formia şi la datoriile pe care le făcuse Cezar la Roma.

3 Sens echivoc: e vorba sau de perversitatea sexuală a celor doi amici, sau de preocupările lor literare la care s-ar fi dedat ei pe acelaşi pat de studiu *(lectulus lucubratorius);* **acele ale lui Cezar sunt cunoscute; despre acele ale lui Mamurra s-ar putea deduce ceva din CV**

LVIII

1 Poate un Caelius din Verona (vezi C), poate chiar M. Caelius Rufus, amicul lui Cicero, apărat de acesta împotriva acuzaţiilor ce i le adusese Clodia

bătută şi alungată de sclavul întreprinzătorului de pompe funebre. Sclavul e tuns numai pe jumătate fiindcă încercase să fugă.

2 De loc din Bolonia.

LX

1 Un strigăt de durere sinceră, îndreptat nu ştim către cine, când poetul se afla într-o mare nenorocire.

2 Monstrul marin din strâmtoarea Siciliei.

LXI

1 Manlius Torquatus (pretorul din anul 49 î.e.n.), dintr-o veche familie patriciană, ai cărei membri apar în cele mai înalte magistraturi încă din anul 347 î.e.n., lua în căsătorie pe *Vinia* **(sau Iunia)** *Aurunculeia,* **dintr-o familie de asemenea cunoscută, deşi plebee: cu această ocazie Catul compune acest** *epitalam* **(gen literar a cărui perfecţiune o atinsese în literatura greacă Safo) în care găsim amestecate elemente din realitatea populară romană şi elemente pe care i le dădea poetului erudiţia sa. Un cor de fete şi unul de băieţi aşteaptă ieşirea miresei din casa părinţilor: în acest timp poetul invocă pe zeul nunţii, Himeneu (v. 1-75), şi tot el i se adresează miresei (v. 76-120). Mireasa apare, şi în vreme ce alaiul de nuntă se îndreaptă spre casa mirelui, se cântă** *Fesceninele* **(v. 121-190; vezi nota la v. 127). Urmează apoi epitalamul propri-zis, cântecul de laudă adresat mirilor (v. 191-235).**

2 Himeneu, zeul nunţii, e fiul uneia dintre muze: aici, al Uraniei. El locuieşte pe muntele Helicon, cel închinat Muzelor.

3 Himeneu apare cu îmbrăcăminte de mireasă: cunună pe cap, văl şi încălţăminte femeiască.

4 La romani, şi căsătoria, ca orice alt act important, era precedată de «luarea auspiciilor», adică de interpretarea semnelor, bune sau rele, date de păsări sau de măruntaiele animalelor sacrificate.

5 Păstorul de pe muntele Ida, fiul lui Priam, înaintea căruia veniră cele trei zeiţe, Hera, Atena şi Afrodita, disputându-şi premiul frumuseţii.

6 Zâne ce se nasc şi mor o dată cu arborii şi care se îngrijesc de creşterea acestora.

7 Oraş la poalele muntelui Helicon.

8 Spelunca muzelor. Ea e numită *Aonică* **după** *Aonia* **- Beoţia, regiune în care era muntele Helicon.**

12 Lacună în textul latin.

13 Versul e omis în manuscrise.

14 Această strofă, mutilată, cuprindea o invocaţie a patului nupţial.

15 Versurile fescenine erau versuri de origine populară, venite din Etruria, de la Fescennium. Glumele lor obscene se adresau mai ales mirelui.

16 La nuntă mirele împărţea copiilor nuci, ca un simbol al vieţii serioase în care intra de-acum înainte. Aici însă «drăguţul»de până acum al mirelui este cel îndemnat a împărţi nucile.

17 Deşi poetul se adresează «drăguţului», îndemnul lui se îndreaptă în realitate către mire. - Talasius e numele unui vechi zeu roman al nunţii. Poetul vrea să spună că «drăguţul» trebuie să i se supună şi el lui Talasius, împăcându-se cu noua situaţie a fostutlui său domn.

18 E vorba de sclavele de la moşia stăpânului său pe care «drăguţul» le dispreţuia mai înainte.

19 De-acum «drăguţului» i se tund pletele, podoaba lui de altădată, şi el va trece în rândul sclavilor rustici.

20 Mireasa, la intrarea în casa mirelui, trebuia să sară peste prag fără a-1 atinge: dacă-1 atingea era semn rău.

21 Mireasa era condusă de un copil îmbrăcat în togă pretextă.

22 Vestitul fiu al lui Ulise si al Penelopei.

LXII

1 Acest cântec de nuntă cuprinde strofe despărţite prin invocarea rituală a zeului Himeneu şi cântate alternativ (ca un cântec amebeu, pe teme opuse) de un cor de băieţi şi de un cor de fete. Cele două coruri, care mai înainte stătuseră la ospăţul dat de mire, aşteaptă în faţa casei acestuia sosirea alaiului de nuntă care aduce pe mireasă o dată cu răsăritul Luceafărului de seară.

2 Olimpul, muntele dintre Tesalia şi Macedonia, lăcaşul zeilor. Menţionarea lui, ca şi aceea din strofa următoare a muntelui Eta (Oeta), tot dintre Tesalia şi Macedonia, denotă că scena acestui epi- talam trebuie situată într-o regiune grecească.

3 Numele grecesc al Luceafărului de seară.

4 După acest vers s-a pierdut restul strofei cântate de fete, ca şi începutul celei următoare cântate de băieţi.

5 Catul exprimă aici, ca şi alţi poeţi antici, concepţia după care Hesperus (Vesper) şi Lucifer (Luceafărul de dimineaţă) e una

LXIII

1 Attis e un efeb frumos care, plecând din Grecia în Frigia, cuprins fiind de furia orgiastică insuflată de Cibela, se despoaie de virilitate, spre a intra in rândul slujitorilor Zeiţei. Căindu-se în curând de ceea ce a făcut, el îşi deplânge starea în care a ajuns într-o pasionată invocaţie către patria sa. Cibela îl sileşte, totuşi, să se dedice pentru totdeauna cultului ei.

2 ACibelei.

3 Ca şi Attis, ceilalţi închinători ai Cibelei şi-au pierdut sexul; de aceea poetul întrebuinţează femininul; de asemenea şi în versul următor «galle», în loc de «galii», numele cu care erau numiţi aceşti preoţi ai zeiţei (de la numele râului Gallus din Frigia). Ei purtau, de altfel, costum de femeie.

4 Muntele Dindim din Frigia, la sud-est de Ancira, era centrul important al cultului Cibelei.

5 Menadele sunt însoţitoarele şi preotesele lui Bacus, cu al cărui cult era înrudit şi cultul Cibelei. Aici se numesc Menade chiar Gallele.

6 Munte din Frigia, alt centru al cultului Cibelei.

7 Soţia Somnului.

LXIV'

1 E cea mai lungă dintre poeziile lui Catul. Ea cuprinde două episoade: Nunta lui Peleu cu Thetis şi Ariadna părăsită de Tezeu, cel dintâi servind drept cadru celuilalt şi fiind legat de acesta printr-un artificiu întrebuinţat de vechii poeţi epici: descrierea unui obiect de artă, aici învelitoarea de purpură a patului de nuntă. Nunta lui Peleu cu Thetis e pusă de Catul în legătură şi cu legenda Argonauţilor.

2 Munte în Tesalia.

3 Râu în Colhida.

4 Regele Colhidei şi tatăl vestitei vrăjitoare Medea.

5 E vorba de zeiţa Minerva.

6 Zeiţa mării: aici, marea însăşi.

7 Peleu e fiul lui Eac, regele din Iolchos (Tesalia), şi tatăl lui Ahile.

8 Thetis e fiica zeului mării, Nereu, şi a Doridei, aşadar e una din Nereide (la v. 28 i se zice «Nerina»),

9 Iupiter însuşi, care o îndrăgise pe Thetis, dar fiindcă se prezisese de către Prometeu că copilul pe care îl va naşte Thetis va fi mai puternic decât tatăl lui, renunţă la această dragoste şi consimţi ca Thetis să ia de soţ pe Peleu.

11 Oraş în Tesalia.

12 Tempe e valea dintre munţii Ossa şi Olimp; în realitate ea nu este în Phtiotida, cum ar arăta adjectivul pus alături: hotarele acestei regiuni nu erau precise.

13 Oraş în Tesalia.

t

14 Vechiul nume al insulei Naxos, una din Ciclade.

15 Regele Atenei şi eroul naţional al Aticei, făuritorul unităţii politice a acesteia. El e fiul lui Egeu şi tatăl lui Hipolit.

16 Munte în Sicilia, cu un templu vestit al zeiţei Venus.

17 Unul din cele mai vechi oraşe ale Cretei: aici situează Catul palatul lui Minos şi Labirintul, nu la Cnosos.

18 Fiul lui Minos. El fusese ucis de atenieni din gelozie.

19 Râu în Laconia, pe malurile căruia creşteau mirţii.

20 Poetul se adresează zeului Amor.

21 Vezi XXXVI, notele 3 şi 4.

22 Lanţ de munţi în Asia Mică, între Cilicia şi Capadocia.

23 Adică ateniene: Cecrops e întemeietorul şi primul rege al Atenei.

24 Oraşul din Creta unde îşi avea reşedinţa obişnuită regele Minos.

25 Ariadna era sora Minotaurului ucis de Teseu.

26 Teseu fusese crescut la Trezena, în Pelopones, de către mama lui, Aethra, şi de bunicul lui, Pittheus, regele Trezenei, şi venise la Atena, la tatăl său, Egeu, când acesta era bătrân.

27 Adică pânzele albe, semn de fericire.

28 Oraş în Ftiotida.

29 Minotaurul avea cap de taur şi corp de om.

30 A învelitorii.

31 Unul dintre numeroasele nume ale zeului Bacus. Epitetul se referă la frumuseţea şi tinereţea zeului.

32 Satirii şi Silenii erau zeităţi secundare care alcătuiau alaiul lui Bacus.

33 Oraşul (localizat în diferite ţări) în care fusese crescut Bacus.

34 Vezi LXIII, nota 5.

35 Lacună în text.

36 Strigătul pe care-1 scot Menadele.

37 Băţul care avea în vârf o ghirlandă de viţă de vie sau de iederă.

38 Centaurul care avea să-l crească pe Abile.

39 Râul din Tesalia care curge pe valea Tempe.

43 Vechiul nume al Macedoniei; aici sinonim cu Tesalia.

44 Adică Agamemnon, fiul lui Atreu, nepotul de frate al lui Thyeste şi nepotul de fiu al lui Pelops. Tronul Micenei fusese ocupat, după Pelops, succesiv, de Thyeste şi Atreu: Agamemnon, fiul acestuia, era deci «al treilea moştenitor al lui Pelops», căruia i se zice «sperjur» fiindcă la o întrecere de care, corupsese pe conducătorul carului unui concurent şi astfel biruise prin trădare.

45 Râul pe ale cărui maluri se vor lupta grecii cu troienii.

45 încă o mărturie a vitejiei lui Ahile: chiar după moarte, acestuia îi va fi înjungiată pe mormânt Polixena, fiica lui Priam, care făcea parte din prada de război datorată eroului grec.

47 Zidurile Troiei ar fi fost ridicate de zeul Neptun.

48 întemeietorul Troiei.

49 După o veche superstiţie, pierderea virginităţii dădea naştere unei îngroşări a gâtului!

50 Alt nume al Bacantelor.

51 Locuitorii din Delii, unde de asemenea se introdusese cultul zeului.

52 Tritonul e râul din Libia, pe malurile căruia s-ar fi născut zeiţa Atena.

53 Zeiţa Nemesis (vezi L nota 3) căreia i se închina un cult special în Atica, în demul Rhamnus.

LXV

1 Quintus Hortensius Ortalus, celebru orator roman, rivalul şi apoi amicul lui Cicero (114-50 î.e.n.). Amic şi al lui Catul, el îl îndemnă pe acesta să traducă ceva din opera poetului grec Calimah. Poetul deşi îndurerat de moartea fratelui său, împlini cererea lui Hortensius şi-i trimise poezia LXVI.

2 Perifrază în loc de Muze.

3 *Lethe,* râul din Infern pe care trebuiau să-l treacă umbrele morţilor.

4 Ţărmul reteic este promontoriul *Rhoeteum* din TVoada, pe Helespont.

5 Filomela (în versiunea legendei adoptată de poeţii latini), soţia lui Tereu, regele din Daulis (Foceea), îşi ucisese propriul fiu şi-l dăduse soţului să-l mănânce, ca să răzbune pe sora ei, Procne, dezonorată de Tereu. Filomela fu schimbată în privighetoare.

război împotriva lui Seleucus, regele Siriei. La plecarea lui, Berenice promise a consacra o şuviţă din părul ei zeiţei Arsinoe Zefiritis. Ea o şi consacră la întoarcerea regelui, dar şuviţa dispăru îndată după aceea din templul în care fusese depusă. Astronomul Conon de la curtea regelui pretinse că o descoperise într-o constelaţie, care fu numită mai întâi de el şi apoi de toţi astronomii până azi *Şuviţa Berenicei.* **Ea este constelaţia alcătuită din cele şapte stele, aşezate în triunghi între** *Leu* **şi** *Fecioară.* **Poetul grec Calimah compuse o elegie în care dezvolta subiectul expus mai sus, punând şuviţa să vorbească ea însăşi. Poezia lui Catul nu e decât traducerea elegiei lui Calimah, pe care poetul latin o trimise lui Hortensius Ortalus (vezi mai sus LXV).**

2 Aluzie la eclipsele solare.

3 în anumite epoci ale anului unii aştri nu se văd pe cer.

4 O cunoscută legendă pretindea că luna, care este şi zeiţa vrăjilor, invocată pe la răspântii (*Trivia***, vezi XXXIV nota 3) se cobora uneori din cer şi se ducea într-o peşteră de pe muntele Latmos din Caria, ca să se întâlnească cu tânărul Endimion, de care era îndrăgostită.**

5 Regina Egiptului avea titlu oficial de «soră şi soţie» a regelui. Afară de aceasta, Ptolemeu Evergetul era vărul Berenicei, grad de rudenie ce se exprima adese şi prin cuvântul «frate».

6 După moartea lui Magas, mama Berenicei, Apama, voi să-şi mărite fiica cu un principe al Macedoniei, Demetrius, cu care ea însăşi avu, mai întâi, legături de dragoste. Berenice nu numai că nu consimţi la aceasta, dar puse să-l ucidă pe Demetrius chiar în patul mamei sale. Aceasta pare a fi fost «fapta vitează» a Berenicei, care făcu apoi cu putinţă căsătoria ei cu Ptolemeu Evergetul, căruia îi fusese mai demult promisă de tatăl ei, Magas.

7 Tia e mama Soarelui.

8 Xerxe, când năvăli în Grecia, tăie printr-un canal istmul care separa muntele Atos de continent.

9 Calibii, mic popor de lângă Pont, erau consideraţi în antichitate ca cei dintâi lucrători ai fierului.

10 «Fratele vitreg al lui Memnon Etiopul», legendarul rege al Etiopiei (fiul lui Titon şi al Aurorei),«calul înaripat al Arsinoei», ar fi, după una din interpretările ce s-au dat acestui pasaj controversat, Zefirul, frate numai după mamă

fost deci trimis de zeiţă să ia şuviţa de păr a Berenicei, şi s-o ducă în cer spre a o aşeza «pe sânul cast al Venerei», adică al «Venerei cereşti», zeiţa amorului spiritual, cu al cărei cult era asociată Arsinoe.

11 Deşi locuia în Egipt, Arsinoe se considera greacă.

12 Adică în Egipt: Canopus era un oraş din Egipt în apropiere de promontoriul Zephirium.

13 Dionysos transformase în stea cununa de aur pe care el i-o dăduse Ariadnei ca dar de nuntă.

14 E vorba de constelaţiile Leul, Fecioara şi Ursa Mare. (Aceasta din urmă era zâna Calisto, fiica regelui din Arcadia, Lycaon).

15 Constelaţia despre care ştim încă de la Homer (*Odiseea, V,* **272) că apune târziu.**

16 Prin ceea ce spune mai jos (v. 75-76) şuviţa ş-ar putea atrage mânia zeiţei Nemesis («fecioara din Ramnus», v. LXIV nota 52, şi L, nota 3), care pedepsea impietatea oamenilor.

17 Adică din vasul de onix şi alabastru în care se ţinea parfumul.

18 Aceste două constelaţii, care sunt departe una de alta, să ajungă alături, numai eu - zice şuviţa - să mă întorc iarăşi pe capul reginei!

LXVII

1 Poetul se adresează uşii unei case din Verona, altădată proprietatea lui Balbus, un bătrân văduv, iar acum a unui Ceciliu. El o provoacă să-i povestească aventurile amoroase ale soţiei acestuia.

2 E firesc ca uşa să voiască a-i fi pe plac lui Ceciliu, noul proprietar.

3 Vezi II, nota 1 şi LXI, nota 10.

4 Brescia de astăzi. Acum aflăm că ceea ce s-a spus mai sus se petrecuse în acest oraş şi că femeia, înainte de a veni la Verona, trăise la Brixia.

5 «Cetăţuia lui Cicnus» pare a fi înălţimea care şi azi domină oraşul Brescia. Cicnus era, după legendă, un rege al figurilor, care ar fi trăit cândva pe locurile aceste.

6 Nu râul care curge astăzi la vest de Brescia, ci râuleţul numit Garza, care trece în adevăr prin acest oraş.

7 Tradiţia raportată de Catul după care Brixia era metropola Veronei e cu totul nesigură.

8 Nu ştim cine sunt aceste personaje.

9 Personajul (pe care uşa nu-1 numeşte, dar îl descrie, pentru

LXVIII

1 **Prietenul lui Catul, Manliu, nenorocit rămăsese fără femeie (soţie sau iubită?) îi ceruse poetului să-i trimită, ca o consolare a durerii sale, versuri cu conţinut amoros. Catul, retras în casa părintească din Verona, îi răspunde că el însuşi e nenorocit din cauza morţii fratelui său şi că nu-i poate îndeplini dorinţa.**

2 **Catul era legat de Manliu prin legături de ospitalitate.**

3 *Toga pura* **sau** *virilis,* **după îmbrăcarea căreia tânărul putea cunoaşte plăcerile dragostei.**

4 **La Roma.**

5 **Adică Manliu însuşi.**

6 **După una din interpretările date acestui pasaj, «patul văduvit» ar fi patul lui Manliu însuşi (vezi v. 5) şi acesta pare a imputa poetului că e indiferent la nefericirea lui.**

7 **Şi anume cărţile necesare spre a compune pentru amicul său o operă de muncă savantă, un studiu după modele greceşti.**

8 **Volumele, în formă de suluri de papyrus, se transportau în cutii de lemn circulare.**

9 **«îndoită» fiindcă prin «versurile de iubire» pe care Manliu le cere lui Catul (v. 10) trebuie să înţelegem, spun unii comentatori, o poemă în gen alexandrin, cu un dublu caracter: cizelată ca formă şi cu conţinut erotic.**

LXVIIIb

1 **Această elegie ar fi, zic unii comentatori, compoziţia pe care Manliu i-ar fi cerut-o lui Catul (vezi LXVIII, v. 10,32 şi urm.), dar pe care Catul i-a fi refuzat-o. La v. 151 poetul zice însă: «Iată dar aceste versuri, darul meu, tot ce-am putut». Contrazicerea este evidentă. Afară de aceasta, LXVIII[b] e adresată unui amic (necunoscut) numit Allius. Aceste sunt, între altele, cele două motive puternice pentru care o parte dintre comentatori susţin că avem a face cu două piese deosebite, însemnate în ediţii prin LXVIII (= v. 1-40) Şi LXVIIIb (= 41-162). Alţi comentatori sunt partizani ai unităţii celor două fragmente. Diferitele soluţii propuse n-au putut curma dezbaterea.**

2 **Poetul se adresează Muzelor.**

3 **Lacună în text.**

4 **Numit aşa fiindcă se afla între coasta golfului Maliac şi muntele Oeta.**

acestora, în special a zeiţei Nemesis (v. 77): Protesilau debarcând cel dintâi la TVoia, fu ucis de un troian, iar Laudamia pieri şi ea înnebunită de dorul bărbatului.

6 Vezi L, nota 3; LXI\ţ nota 53; LXVI, nota 16.

7 Oraş în Arcadia, la poalele muntelui Cyllene, într-o vale cu multe mlaştini. Pentru scurgerea acestora legenda spune că Hercule săpase în munte o văgăună adâncă.

8 Hercule trecea drept fiul lui Amfitrione şi al Alcmenei; în realitate el era fiul acesteia cu Iupiter.

9 Aluzie la una dintre cele «douăsprezece munci» impuse lui Hercule de Euristeu, şi anume la uciderea păsărilor din Stimfal

10 Hercule opţinu nemurirea şi luă de soţie pe Hebe, zeiţa tinereţii.

11 Lacună în text, în care poetul se va fi îndemnat pe sine însuşi a nu se mai plânge de nestatornicia iubitei lui.

12 Vezi nota 1.

13 Zeiţa Temis (Dreptatea) recompensa, în vârsta de aur, pietatea oamenilor.

14 Din acest vers reese că Alius are o iubită (sau chiar soţie?), ceea ce e în contrazicere cu LXVIII, v. 5 şi 6, şi deci Alius nu poate fi identificat cu personajul numit în LXVIII Manlius: argumentul vine deci în favoarea diviziunii.

15 E vorba de altă persoană la care se gândeşte poetul, dar al cărei nume ne rămâne necunoscut.

LXIX

1 Expresia e figurată.

LXXIV

1 Geliu era rivalul lui Catul în dragostea acestuia cu Lesbia (vezi şi XCD. Poetul îl acuză de adulter cu soţia unchiului său.

2 Divinitate greco-egipteană înfăţişată cu degetul la gură în semn de tăcere.

LXXVII

1 Acesta pare a fi Coelius Rufus, amicul lui Cicero, şi el unul dintre amanţii Lesbiei lui Catul.

LXXVIII

1 Personajul e necunoscut. Galanteria lui merge până acolo încât mijloceşte întâlnirile amoroase dintre soţia fratelui său şi fiul celuilalt frate, uitând că el însuşi, fiind însurat, poate fi la

LXXVIII[b]

1 în aceste două versuri care lipsesc era desigur vorba de vreo altă infamie a personajului atacat de poet.

LXXIX

1 Lesbiu a fost identificat cu tribunul E Clodius Pulcher, fratele Clodiei (şi identificarea ar fi sigură dacă în adevăr Lesbia lui Catul e Clodia, sora tribunului) şi cu Sextus Clodius, fiul unui libert al familiei.

2 Ca pe un sclav.

3 Din cauza practicilor sale obscene.

LXXX

1 Acelaşi personaj din LXXIV

LXXXI ’

1 Oraş în Picenum.

LXXXII

1 Rival al lui Catul, probabil în dragostea lui cu Lesbia.

LXXXTV

1 Personajul ironizat aici de Catul a fost identificat, deşi nu în chip sigur, cu un Q. Arrius, amintit de Cicero, pretor în anul 63 î.e.n. Catul râde de falsa aspiraţie a lui Arrius în unele cuvinte. Sunetul *h* **(fricati- vă velară surdă, la început cu valoarea lui** *ch* **german din cuvântul** *Bach)* **nu se mai pronunţa încă înainte de apariţia textelor literare latine. Pentru gramaticii latini** *h* **nici nu este decât o «nota aspirationis», fiind un suflu laringal. Totuşi exista o nesiguranţă în privinţa as- pirării sau ne-aspirării. în epoca clasică oamenii culţi se sileau să păstreze aspiraţia, luându-se după ortografia cuvântului. Fiindcă însă** *h* **nu se mai auzea, o asemenea aspiraţie era artificială şi mulţi, ca să nu greşească faţă de ceea ce se considera ca o pronunţare corectă şi un semn de bună creştere, aspirau şi acolo unde nu era nevoie. Aşa face şi Arrius.**

O localizare în proză a acestei poezii în T. Maiorescu, *Critice,* **I, p. 105 (nota), Buc., Socec, 1874.**

LXXXVI

1 Poate sora lui Quintius din LXXXII si C,

LXXXVIII

1 Acelaşi personaj pe care l-am întâlnit în

LXXIV XC

1 Aceeaşi temă ca şi în epigramele precedente în legătură şi cu o credinţă orientală după care magii, preoţii perşilor, se

XCI

1 Vezi cele trei epigrame precedente.

XCIV

1 **Mentula, cuvânt popular, este aici, după toate probabilităţile, porecla dată de Catul lui Mamurra (despre aceasta vezi XXIX).**

2 **Ideea generală a proverbului este că fiecare face ce se potriveşte naturii lui.**

XCV

1 **Helvius Cinna, poet contemporan cu Catul şi din aceeaşi şcoală literară, scrisese în epyllion alexandrin, foarte obscur, al cărui subiect era amorul incestuos al Zmyrnei (sau Myrrei) cu tatăl ei Ciniras.**

2 **Hortensiu este marele orator, adversar al lui Cicero, cf. LXV şi LXVI. El scrisese nişte** *Anale* **în stil ennian, care povesteau războiul marsic.**

3 **Lacună în text.**

4 **Oraş şi râu în Cipru, teatrul acţiunii din poema lui Cinna.**

5 **Acelaşi poet de care e vorba în XXXVI. Se poate ca locul lui de naştere să fi fost în împrejurimile oraşului Padua (numele popular al oraşului** *Patavium***).**

6 **Poet grec de la sfârşitul sec. V î.e.n., autor al unor elegii intitulate** *Lyde* **si al unei** *Thebaide***, a căror caracteristică era prolixitatea.**

XCVI

1 **Cf.** XIV L, LIII.

2 **Soţia lui Calvus.**

XCVII

I Piatra morii era învârtită de asini, de cai sau de sclavi pedepsiţi. Emi- liu ar trebui, pentru cele de mai sus, să fie pedepsit, ca un sclav, a întoarce piatra morii sau a supraveghea asinul în timpul acestei operaţii.

XCIX

1 Despre Iuventiu vezi XXIV, XLVIII, LXXXI.

C

1 Despre Celiu vezi LVIII, despre Quintius LXXXII.

2 Aluzie probabil la dragostea cu Lesbia.

CI

1 Cu privire la moartea fratelui lui Catul, v. LXV Poetul, fie la dus, fie la întorsul din Bitinia, s-a oprit la mormântul fratelui său, în Troada, spre a face un sacrificiu funebru.

2 Zeul tăcerii; vezi LXXiy nota 2.

CUI

1 Numele unui proxenet.

CIV

1 Personaj necunoscut, ca şi acela căreia ii este adresată epigrama şi care dăduse o importanţă prea mare unei glume făcute de poet la adresa Lesbiei.

CV

1 Muntele în Pieria, locaşul Muzelor. Mentula (=Mamurra) avea şi pretenţii de poet.

CVIII

1 **Poate unul din fraţii Cominii din Spoletium, oratorii care au acuzat pe tribunul Cornelius din anul 67 (vezi Cil).**

CX

1 **VeziC.**

CXII

1 Personaj necunoscut.

CXIII

1 **Poetul amic al lui Catul de care e vorba în X şi în XCV**

2 **Diminutivul numelui Mucia, a treia soţie a lui Pompei. Cei doi amanţi ai ei ar fi fost Cezar şi Mamurra. De la doi au ajuns două mii, zice poetul!**

CXIV

1 **Localitate în Picenum.**

CXV

1 Popor misterios care locuia în nordul cel mai depărtat.

CXVI

1 Despre Geliu, vezi LXXiy LXXX, LXXXVIII-XCI.